

Heslo: Kol 2,8
Dajte pozor, aby ste nepodľahli filozofickým špekuláciám,
založeným na ľudskom dôvtipe namiesto na Kristovi

DR. MIHÁLY ALMÁSI:

Theologia popularis brevis

**STRUČNÁ, POPULÁRNA TEOLÓGIA
(BAPTISTOV)**

Preložil: Pavel Kondač r. 2000

OBSAH:

(Číslovanie strán v obsahu sa zhoduje s textom, je opravené)

	Strana
<i>Predslov</i>	7
I. ÚVODOM	
1. Náboženstvo	8
1. Podstata náboženstva	8
2. Sídlo náboženstva v človeku	9
3. Pôvod náboženstva	9
2. Prehľad teológie	11
1. Teológia pred kresťanstvom	
2. Kresťanské chápanie teológie	
3. Cieľ teológie	
4. Dejinný prehľad	
3. Dogmatika	12
1. Hľadanie ciest v oblasti termínov	
2. Miesto dogmatiky v teológii	13
3. Čo učí Biblia o viere?	
4. Je potrebná systemizácia vierouky?	
5. Baptistické hľadiská	14
6. Vyznavačstvo a ekumenizmus	
4. Zjavenie	15
1. O zjavení všeobecne	
2. Všeobecné zjavenie	16
a) Hmotný svet svedčí o Bohu	
b) O ňom vydáva svedectvá rastlinný a živočíšny svet	
c) Človek ako „všeobecné zjavenie“	
3. Špeciálne zjavenie	17
a) Teofánie	
b) Bezprostredné zjavenie (komunikácia)	
c) Zázraky	

II. O BOHU (TEOLÓGIA)

5. Božia podstata (vlastnosti)	19
1. Poznanie Boha	
2. Boh ako ho poznáme z Biblie	20
a) Boh je duchovná bytosť	
b) Boh je osoba	
c) Boh je nekonečne dokonalý	
d) Jediný Boh	
6. Božie mená	21
1. Starozmluvné mená	
a) Spoločné semitské mená Božie	
b) Zvláštne izraelské mená Božie	
2. Novozmluvné mená	22
a) THEOS	
b) KYRIOS	
c) PATER (Abba, Otec)	
7. Božie charakteristiky	23
1. Metafyzické (nevnímateľné a nepostúpiteľné) vlastnosti	
a) Božia nezávislosť, alebo bytie v sebe samom	
b) Božia nemennosť	24
c) Božia nekonečnosť	
2. Vnímateľné Božie vlastnosti:	25
a) Božie vedenie (vedomosť, známosť)	
b) Božia múdrosť	
c) Božia všemohúcnosť	
d) "Boh je láska"	
e) Božia svätosť	26

III. BOH A STVORENÝ SVET

8. O stvorení všeobecne (kozmológia)	27
1. Termín Biblie pre "stvorenie"	
2. Boh netvorí za cenu bojov	
3. Boh sa nestotožňuje so svojím dielom	
4. Stvorenie sa odohralo v čase	
5. Celý vesmír je Božím dielom	
6. Zachovávanie sveta	28
7. Viera v stvorenie (kreacionizmus) a veda	
8. Všetko, čo Boh utvoril, je dobré	
9. Poznámka o a n j e l o c h	
9. Stvorenie človeka (antropológia)	30
1. Človeka stvoril Boh	
2. ... na svoj obraz	31
3. ... z prachu zeme	
4. ... aby vládol	
5. ... na Jeho slávu	
6. Slobodná vôľa človeka	32
7. Telo – duša – duch (trichotómia)	
8. Človek a svet	33

IV. PORUŠENIE HRIECHOM (HAMARTIOLÓGIA)

10. Hriech a jeho následky	34
1. Človek povolil Satanovmu pokušeniu a zhrešil proti svojmu Stvoriteľovi	
2. ... dostal sa pod nadvládu hriechu a smrti	
3. Stratil svoju podobnosť s Bohom	
4. Pôvod a podstata hriechu	35
5. Dedičný a aktuálny hriech	
6. Všeobecný charakter hriechu	

V. OSLOBODITEĽ (SPASITEĽ) CHRISTOLÓGIA

11. "Hovoril k nám prostredníctvom Syna..."	36
Kto si, Pane?	37
1. Na počiatku bolo Slovo	38
2. Slovo bolo u Boha	
3. Boh bol to Slovo	
4. Ním všetko povstalo	39
12. Ježiš je Kristus	39
1. Prečo sa Boh stal človekom?	
2. Spása (vykúpenie)	40

13. Kristova cesta spásy	41
1. Poníženie	
a) Trpel	
b) Bol ukrižovaný	42
c) Zomrel a pochovali ho	
2. Oslávenie	
<i>Narodil sa zo ženy – mariologický exkurz</i>	44

VI. VYSLOBODENIE (SOTERIOLÓGIA)

14. (Via salutis)	46
1. Zmierenie	
2. Spasenie (vykúpenie)	
3. Sprostredkovanie	47
4. Kristova vláda	

VII. SVÄTÝ DUCH (PNEUMATOLÓGIA)

15. Učenie Biblie (o Sv. Duchu)	49
1. Úvodné poznámky	
2. Učenie Starej zmluvy	49
3. V synoptických evanjeliách	
4. V knihe o Skutkoch apoštolov	
5. V Pavlovej teológii	
6. V Jánovom evanjeliu	50
16. Čo učí kresťanstvo o Svätom Duchu?	
<i>Exkurz</i>	51
a) Krst Svätým Duchom	
b) "Plnosť Ducha"	52
c) Svätá Trojica	53

VIII. CIRKEV (EKLEZIOLÓGIA)

17. Čo je cirkev (zhromaždenie)?	55
1. V Starej zmluve	
2. V Novej zmluve	
3. Božie kráľovstvo a cirkev (zhromaždenie)	56
4. Učenie apoštola Pavla o cirkvi	57
18. Budovanie zboru	57
1. Ideálny zbor	
2. Pripojenie sa ku zboru	58
3. Vylúčenie	
4. Služobníci - vodcovia zboru	59
5. Eudová, či vyznavačská cirkev?	
6. Budúcnosť cirkvi	

19. Obrady cirkvi

A) Krst (ponorením)	60
1. Predobrazy krstu pred kresťanstvom	
a) Pohanské očistné obrady	
b) Predobrazy krstu v Starej zmluve	
c) Prozelytské ponáranie	62
2. Ponorenie a kumránci	
3. Krst Jána Krstiteľa	63
4. Ján Krstiteľ a prozelytizmus	
5. Ježišovo pokrstenie (ponorením)	65
6. Kresťanský krst ponorením (+zhrnutie)	66
7. Objektívny základ kresťanského krstu ponorením	
a) Ježišova smrť a vzkriesenie	
b) Vyliatie Sv. Ducha	67
8. Subjektívny základ kresťanského krstu ponorením	
a) Počutie Božieho Slova	
b) Živá viera	
c) Obrátenie, znovuzrodenie	68
9. Požehnania (dobrodenia) kresťanského krstu ponorením	
a) Odpustenie hriechov	
b) Spoločenstvo so Svätým Duchom	
10. Ponorenie, či krst nemluvniat?	69
a) Spoločenstvá praktizujúce krst ponorením v predreformačnej dobe	70
b) Krstenci – ponáratelia v dobe reformácie	
11. Čo hovorí Nová zmluva o kresťanskom krste ponorením?	71
Prípady krstu ponorením v Novej zmluve	
B) Večera Pánova	73
1. Učenie Novej zmluvy	
2. Prax prvotnej cirkvi	
3. Vývoj učenia baptistov o večeri Pánovej	
4. Vytvorenie teológie o večeri Pánovej	74
a) Večera Pánova ako činné evanjelium	75
b) Večera Pánova ako Jeho živá prítomnosť	
c) Večera Pánova ako vďakyvzdanie	
d) Večera Pánova ako obeť	76
e) Večera Pánova ako spoločné jedenie	
f) Večera Pánova ako eschatologická hostina	

20. (O cirkvi zásadne)	78
1. Členovia zboru (cirkvi)	
2. Vyvolenie z milosti	

IX. KONIEC A POKRAČOVANIE (ESCHATOLÓGIA)

21. Od smrti po vzkriesenie	79
1. O smrti	
2. A po smrti?	80
Tzv. medzistav	

22. Udalosti konca	
1. Antikrist	81
2. Kristov (druhý) Príchod	
3. Doba príchodu	
4. Tisícročné kráľovstvo	82
5. Posledný súd	
6. Náprava vesmíru	

Životopis THDr. M. Almásiho	84
Prehľad diel Dr. M. Almásiho (v prípade záujmu bude preložené)	

P r e d s l o v

Túto knihu vyprevádzam na cestu s vďačnosťou voči Bohu. Obsahuje *systematický, stručne podaný výklad pravd našej viery*.

Pre učebnicu vierouky by sme mohli vymyslieť ne jeden dobrý titul. Teológovia, ktorí sa venujú dogmatike, boli často nútení k tomu, aby celú kresťanskú náuku zhrnuli v jednom zväzku, v populárnej forme, nesnažili sa pritom o úplnosť – ktorú beztak nie je možné dosiahnuť ani tuctami kníh. Takúto populárnu vierouku vydali napr. Karl Barth vo svojej “Malej dogmatike”, Emil Brunner v diele s názvom “Naša viera”. Od našich baptistických predkov v Maďarsku sa tomuto dielu podobá seriál brožúr s názvom “Populárna teológia”.

Predchodkyňa tejto knihy s názvom “Pravdy našej viery” s teologicko-výchovným zámerom vyšla v r. 1979 v rámci vzdelávania laikov. *Kurz pre výchovu zborových pracovníkov* (v Maď.) bol prvým pokusom pre začatie výchovy laikov koncom sedemdesiatych rokov. Keď ma požiadali, aby som tento kurz zorganizoval, bolo zrejmé, že by bolo treba vytvoriť populárny variant učiva jednotlivých teologických disciplín, ktorý by však obsahoval ich jadro. Za krátky čas sa podarilo vydať niekoľko zošitov, ktoré viac či menej postačovali pre tento cieľ.

Dnes existujú viaceré formy vzdelávania laikov, ale práve tak teraz, ako vtedy potrebujeme autentické, vyznavačské a zároveň populárne domáce odborné diela, ba vari ešte viac pre synkretistické nauky nových, od Biblie veľmi vzdialených denominácií.

Dielo „Pravdy našej viery” sa dožilo hodne nových, nezmenených vydaní, ale pred niekoľkými rokmi bolo celkom rozobrané. Toto súčasné, prepracované a rozšírené vydanie vyplňuje medzeru. Dá sa použiť ako jednoduché čítanie práve tak ako učebnica vierouky – pri výuke laikov, v biblických školách, v miestnych zboroch, v kurzoch, alebo aj na teologických fakultách.

Poslaním tejto knihy je predložiť biblické pravdy v určitom poriadku. Celá látka je rozdelená do 22 náučných celkov. V úvode hovorím o náboženstve, stručne o dejinách teológie, o dogmatike a o zjavení. V základnej látke (osem kapitol) sa zaoberám najdôležitejšími pravdami viery. Pre obmedzený rozsah niektoré otázky celkom vynechávam, iné (napr. o krste a večeri Pánovej) preberám neprimerane podrobne – pretože som sa snažil napísať vyznavačskú dogmatiku.

Skladba knihy je jednoduchá. Po ukončení jednotlivých tém (tam, kde je to možné) nasleduje zoznam biblických citátov, navrhovaných pre memorovanie, potom úseky Písma, určené pre štúdium, a nakoniec kontrolné otázky. Odborné termíny skoro vždy uvádzam v zrozumiteľných (maďarských) ekvivalentoch. Pre celé dielo je charakteristická stručnosť, až schematičnosť.

Literárne pramene osobitne neuvádzam. Z metodickej stránky vychádzam z diela L. Berkhoffa: „A Summary od Christian Doctrine”. Z tohoto diela často preberám odkazy na Písmo, niekedy aj kontrolné otázky, prípadne aj menšie odseky. Samozrejme som venoval pozornosť dielam veľkých teológov, ale pri každej téme uprednostňujem baptistických autorov – a nadovšetko Božie Slovo.

Prajem čitateľovi, aby v tejto knihe listoval s duchovným úžitkom a nech sa nespokojí s tým, čo z nej sám pre seba získa, ale aby sa to snažil podávať ďalej vo svojom prostredí a tak prehĺbiť pravdy našej viery.

Budapešť 1, januára 1998.

ThDr Mihály Almási, *profesor Bapt. Teol. Akadémie
Predseda Cirkvi baptistov v Maďarsku*

I. ÚVOD

1. Náboženstvo

1. Podstata náboženstva

Boh stvoril človeka na svoj obraz. O tom sa dá diskutovať, čo znamenal "Boží obraz" pred pádom človeka do hriechu. Aj o tom, či po nástupe hriechu ešte z neho niečo zostalo. Každopádne sa javí ako isté, že v každom človeku možno objaviť sklon k religiozite, zárodok viery. Ktosi to definoval takto: „V človeku sa nachádza vákuum s podobou Boha a naše srdce sa upokojí iba vtedy, keď sa toto prázdno vyplní“. Rôzne náboženstvá môžeme považovať za pokus človeka zaplniť túto prázdnotu, dosiahnuť Boha (božstvo) a sám seba – ak už v Boha verí – urobiť prijateľným pre Boha.

Na misijných poliach najlepšie vysvitne, že tento zárodok náboženstva, alebo – aby sme zostali pri predchádzajúcom obraze – vákuum s podobou Boha sa dá rozoznať v rôznych krajinách zeme, uprostred prírodných národov, aj u najzapadlejších kmeňov. Táto vnútorná prázdnota môže hrať aj sama osebe akúsi celkom nízku kontrolnú rolu.

Čo je vlastne náboženstvo? Je nemožné odkryť pravú povahu pojmu „náboženstvo“ iba na základe Biblie. Slovo „religio“, používané s malými obmenami v nejednej reči, je latinského pôvodu. Nie je prekladom niektorého hebrejského, alebo gréckeho výrazu, ale (v latinčine) je novým termínom. Vlastne by sme ho ani nevedeli spätne preložiť do hebrejčiny, alebo gréčtiny (napr. v Žd 4,14 Károliho starý maďarský preklad uvádza výraz „náboženstvo“, nový preklad to spresňuje na „vyznanie viery“ (slovenský ekumenický uvádza *vyznanie*).

V Starej zmluve je pojem „nábožnosť“ a obyčajne sa vyjadruje výrazom „bázeň Božia“. Táto bázeň nie je nejakým pocitom strachu, ale úcta, vysoký rešpekt voči Bohu. S bázňou je síce príbuzná, ale aspoň do takej miery aj s láskou a dôverou. Životnou odpoveďou starozmluvného veriaceho na zákon – totiž na zjavenie, je bázeň Božia (voči Bohu).

V Novej zmluve samozrejme nábožnosť ani nie je odpoveďou na zákon ako skôr na evanjelium. Je prijatím radostnej zvesti, jej uchopením vierou. Súhlas s určitými etickými normatívmi a tomu zodpovedajúca životná forma súvisí so správnou odpoveďou, danou na radostnú zvesť.

Nábožnosť je podľa Biblie pozitívny postoj voči Bohu. Je to vedomá viera (presvedčenie) jednotlivca v absolútnu, vznešenú a nekonečnú Božiu moc, súčasne uvedomenie si svojej úplnej bezvýznamnosti a absolútnej bezmocnosti. Nábožnosť - samozrejme len tá pravá - je vedomým a dobrovoľným pripojením sa k Bohu, také pripojenie, ktoré sa prejavuje slovom (poďakovanie, úcta, vyznanie) a skutkom (služba lásky, charita a diakonia).

2. Sídlo náboženstva v človeku

Hľadáme to „miesto“, kde je v človeku „zakorenené“ náboženstvo. Tu môžeme naraziť na nejedno bludné učenie. Niektorí sa domnievajú, že miestom náboženstva je intelekt, náboženstvo chápu ako jedno z mnohých vedeckých odvetví. Podľa iných náboženstvo je istým tušením Boha, či jeho zakúsením, teda ho umiestňujú medzi naše city. Zasa podľa iných náboženstvo je tvorené najmä morálnou aktivitou a tak ho zaraďujú do oblasti vôle.

Podľa Biblie je náboženstvo vecou srdca. Podľa biblickej psychológie je srdce ústredným orgánom duše. Z neho vychádza život, ním cítime, túžime (Pr 4,23). Srdce, ako taký ústredný orgán, je podľa Biblie rovnako schopné aj pre funkcie rozumové, citové, alebo

vôľové, dokonca ich všetky zladuje (koordinuje). Náboženstvo teda obsiahne celého človeka cez srdce, jeho intelekt, cit a vôľu. To je jediná správna odpoveď na otázku, kde v nás „sa nachádza“, kde sa náboženstvo s nami stýka, kde je s nami nakontaktované .

3. *Pôvod náboženstva*

Za posledných päťdesiat rokov bádatelia venovali osobitnú pozornosť otázke pôvodu náboženstva. Mnohí sa snažili podať akési prirodzené vysvetlenie, ale bezúspešne. Jedni sa vyjadrovali o ňom ako o prefikanom a klamnom vynáleze kňazov, ako o jednom zo spôsobov ľahkého nadobúdania majetku. Iní tvrdili, že náboženstvo začalo úctou (vzývaním) predmetov (modiel), alebo vzývaním duchov – prípadne s uctievaním predkov. Ale tieto hypotézy neposkytujú úplne vysvetlenie. Otázka zostala: *Odkiaľ pochádza idea vzývania božstva?* – či už ide o neživé predmety, alebo o živé.

Podľa niektorých máme pôvod náboženstva hľadať v uctievaní prírody, v mágii. Ale ani tieto teórie netvrdia viac, iba to, že nenáboženský človek sa raz stal náboženským. Teda predpokladajú aspoň jedného človeka, ktorý *už bol nábožný*.

Iba Biblia podáva spoľahlivú správu o vzniku náboženstva. *Biblia jednoducho ráta s existenciou Boha*, ako jedine hodného „objektu“ náboženskej úcty. Nadto nám ešte dodáva istotu, že Boh, ktorého je človek sotva schopný „objaviť“, sa vo svojom prirodzenom bytí (moci), zjavil v prírode, aj osobitnými spôsobmi, napr. vo svojom Slove. Boh si nárokuje úctu (vzývanie) a službu človeka. On určuje, aká forma úcty a vzývania mu najlepšie vyhovuje. Konečne nás naučí, že človeka si stvoril Boh na svoj obraz, obdaril ho možnosťou ho pochopiť, schopnosťou odpovedať na zjavenie a vstúpil do neho neuhasiteľnú túžbu na utvorenie spoločenstva s ním, na jeho oslavu.

Texty na zapamätanie

a) *Podstata náboženstva*

Dt 10,12a Ž 111,10 Kaz 15,13 J 6,29 Sk 16,31

b) *Miesto náboženstva*

Ž 51,10. 17 Pr 4,23 Mt 5,8

c) *Pôvod náboženstva*

Gn 1,27 Dt 4,13 Ez 36,26

Texty pre štúdium

a) Akú charakteristiku *pravej nábožnosti* môžeme nájsť v nasledovných textoch: Dt 10,12 Kaz 12,13 Hoz 6,6 Mi 6,8 Mk 12,29 J 3,36 6,29 Sk 6,3 R 12,1 13,10 Jk 1,27

b) Aké podoby *falošnej pobožnosti* môžeme nájsť v nasledovných textoch: Ž 78,35 Iz 1,11-17 58,1-5 Ef 3,31n Mt 6,2.5 7,21.26n 23,14 Lk 6,2 13,14 Ga 4,10 Kol 2,20 2Tm 3,5 Tt 1,16 Jk 2,15n 3,10

c) Pomenujme *charakteristiky pravého náboženstva* na základe nasledovných biblických textov:

Gn 4,4-8 12,1-8 15,17 18,22-33 Ex 3,2-22 Dt 32,33 2Kr 18,3-7 19,14-19 Dn 6,4-22 Lk 2,25-35 2,36-37 7,1-10 2Tm 1,5

Kontrolné otázky

1. Znamenajú kmeňové, či národné hranice súčasne aj hranice určitých náboženstiev?
2. Ako sme schopní rozpoznať znaky pravého náboženstva?
3. Aké výrazy používa Stará a Nová zmluva na definíciu náboženstva?
4. Ako sa dá definovať náboženstvo?
5. Aké nesprávne domnienky existujú o tom, kde je „sídlo“ náboženstva v človeku?
6. Čo je ústrednou otázkou náboženského života podľa Biblie?
7. Aké rôzne teórie poznáme o pôvode náboženstva?
8. Ktoré je jediné uspokojivé vysvetlenie?

2. *Prehľad dejín teológie*

1. Teológia pred kresťanstvom

Slovo „teológia“ je grécky výraz. Pôvodný, ešte predkresťanský význam: náuka zaoberajúca sa s bohmi. Neskôr ním označovali „vedu“ o vysvetľovaní mýtov o bohoch. Tento výraz sa nenachádza v Novej zmluve. V kresťanských spisoch sa objavuje počnúc od druhého storočia, ale až do 5. stor. iba z dôvodov apologetických, teda z hľadiska obrany viery. V tomto období kresťania považovali teológov za nepriateľov pravej viery, spolu s veštcami a s čarodejníkmi.

2. Kresťanské chápanie teológie

Šírenie Božieho slova ako náuky sa stalo potrebným, keď sa oproti prostému zvestovaniu evanjelia postavili bludné náuky. Teológia je pravou a biblickou odpoveďou na bludné náuky, ale už vo forme vierouky. Ochrana viery, podrobné rozvedenie kresťanského učenia bolo potrebné navonok, voči pohanom. Následkom týchto dvoch príčin bola utvorená kresťanská teológia ako „učenie o (jedinom pravom) Bohu“.

K učeniu o Otcovi (Bohu - Stvoriteľovi) sa najprv pripájala náuka o Ježišovi Kristovi, neskôr – postupne – *teológia znamenala systematické rozvedenie kompletného učenia Biblie*. Keďže nám však Biblia nepredstavuje iba Boha, ale napr. aj Božie dielo v dejinách, alebo Božiu vôľu (zákon) voči človeku atď., výraz „teológia“ sa stále viac stal súhrnným označením úplného kresťanského učenia. Pre horeuvedené príčiny je zvykom deliť teológiu nasledovným spôsobom:

1. Teológia výkladu Písma
2. Teológia cirkevných dejín
3. Systematická teológia
4. Praktická teológia.

3. Cieľ teológie

Stručne povedané: je ním *poznávanie Boha, jeho pochopenie, láska a služba Jemu*. Ak to teológia dosiahne, automaticky nám dopomôže k lepšiemu pochopeniu nás samých, seba navzájom a sveta, dopomôže nám k chápaniu, láske a službe. Je jej cieľom je, aby sa naše svedectvo stalo stále zrozumiteľnejším a prehľadnejším, teda *správna evanjelizácia*. Teológia je vhodným nástrojom na to, aby sme svoje poslanie, dané nám od Krista, bezo zvyšku

naplnili. Ak postráda tieto prvky, stane sa mlátením prázdnej slamy, nezmyselným cvičením rozumu, čo viac škodí ako osoží.

4. Dejinný prehľad

Cieľom pisateľov Biblie nebolo, podať kompletne biblické učenie, avšak každá pravá teologická téza má čerpať z Biblie. Prazdrojom je zjavenie. *Tento postup myslenia je charakteristický pre prvých kresťanov, aj pre veriacich prvých kresťanských storočí, pre ranné synodálne uznesenia a dogmy.*

V neskorších dobách však rôzne úchylky, predreformačné hnutia, až cirkevné schizmy – rátajúc do toho aj roztržku spôsobenú reformáciou – naznačujú, že nastali zásadné názorové rozdiely medzi jednotlivými kresťanmi, občas aj masami kresťanov. Tento boj dokumentujú vzájomné kľatby a tisíce (mučeníckych) hraníc.

Prelínanie cirkvi a štátu, moci a viery zavini v priebehu dejín veľa starostí. Charakteristikou oficiálnej cirkvi v dobe reformácie bolo pápežstvo, dogmatizmus, inkvizícia (a tak by sme mohli ďalej pokračovať). Veľkou zásluhou *reformácie* bol opätovný návrat k biblickým pravdám. Žiaľ, ani vnútri reformovaných cirkví nebolo charakteristické trvalé a dôsledné príľnutie k biblicite.

Osvietenstvo - pri všetkých svojich kladoch, tým, že kládlo otázky na všetko predchádzajúce – podrylo aj pravé hodnoty náboženstva. Aj v teológii nastupuje na hlavné miesto rozum (racionalizmus).

Východisko z tejto slepej uličky hľadá takzvaná „*moderná teológia*“. Hľása, že náboženstvo má svoje korene v citovej oblasti, teda veriaci majú nadobudnúť náboženské zážitky. Ako sme už na to poukázali, aj to je slepá ulička.

Po fiasku modernej teológie nastáva akési *teologické precitnutie*, najmä vplyvom diel *Karla Bartha*, ktorý sa opäť navracia k Biblii, ako k prameňu každej pravej obnovy, a na ňom zakladá svoju teológiu.

Samozrejme aj rímskokatolícka teológia prekonala v tom období obrovský vývoj. V nejednej oblasti ju však ani naďalej nemôžeme označiť za biblickú (napr. v oblasti mariológie). Nemôžeme tu podrobne podávať náuku jednotlivých cirkví. V príslušných kapitolách sa s najdôležitejšími ešte stretieme.

Kontrolné otázky

1. Čo znamenalo slovo “teológia” pred kresťanstvom?
2. Ako sa mení význam slova “teológia” až do našich dní?
3. Ktoré sú hlavné odvetvia kresťanskej teológie?
4. Čo je cieľom teológie?
5. Kedy nie je schopná teológia naplniť svoje poslanie?
6. Akú cestu prekonalo teologické myslenie v priebehu dejín?

3. *D o g m a t i k a*

1. *Hľadanie ciest v oblasti termínov*

Keď vyslovujeme výraz “dogma”, alebo jeho odvodeniny (dogmatický, dogmatizmus), obyčajne pociťujeme akúsi nechúť. Nie div, veď v istých situáciách náš jazyk používa tieto výrazy v pejoratívnom zmysle. Baptisti po celom svete sa tomuto výrazu vedome vyhýbajú. Nuž prečo? Pretože slovo „dogma” bolo – žiaľ, už pomerne hodne dávno – oddelené pre označenie povinných a všeobecne platných „spasiteľných” učení, medzi ktorými sa vyskytla aj nejedno protibiblické. Stalo sa súhrnom rozkazov, ktoré boli nadradené svätému Písmu.

Na označenie určitej oblasti teológie si však aj reformátori ponechali tento zaťažovaný výraz, používajú ho aj protestantské cirkvi až do dnešného dňa. Prečo? Lebo ide o taký odborný termín, ktorý je skoro nemožné nahradiť iným, plnohodnotným. Pravda, pojem „dogma” v protestantizme znamená čosi celkom iné ako v katolicizme. Podľa nášho pochopenia dogma nie je nanútená viera, poviazanosť, ale dôsledok a výsledok viery, zrodenej z Božieho slova a podávanej systematicky.

Dogmatika nemôže mať iné *poslanie* ako iba to, aby *dobove, nanovo vyjadрила pôvodné Božie učenie* (dogmu), predstavované nám vo svätom Písme. Nie preto, že by bolo Božie slovo odkázané na aktualizáciu, ale preto, že dávnejšie ľudské náuky, stavané na Slove sa nie vždy zakladajú na správnom pochopení Slova, môžu byť nedostatočné, alebo pochybené, každopádne niesli na sebe znaky dobovej duchovnej obmedzenosti. Dogmatika je zaiste dôležitou vedou, ale vždy musí zostať druhoradou, prvoradé je zvestovanie Slova. *Kristus nám dal rozkaz pre zvestovanie Slova a nie na pestovanie dogmatiky (Mt 28,18-21)*. Avšak základom správneho zvestovania Slova je jeho správne pochopenie. A v záujme správneho, stále kompletnejšieho pochopenia Slova je potrebné pestovanie v dobrom zmysle pochopenej dogmatiky.

2. *Miesto dogmatiky v teológii*

Už skôr sme opísali štyri hlavné odvetvia kresťanskej teológie. Jedným z nich je systematická teológia. Predmetom systematickej teológie je kresťanské učenie. Jej úlohou je systemizovanie tohoto učenia. Pri systemizácii sa uplatňujú dve hladiská:

1. Čo vykonal (a koná) Boh pre nás, ľudí?
2. Čo očakáva Boh od nás, ľudí?

Na prvú otázku má odpovedať *dogmatika*, na druhú *etika*. K systematickej teológii ovšem ešte patrí apologetika (obrana viery), polemika (vieroučná diskusia) a ekumenika (veda o jednote kresťanov).

3. *Čo učí Biblia o viere?*

a) Najelementárnejšou formou viery je uverenie, uznanie za pravdu. Táto forma viery je potrebná, ale sama nestačí (Jk 2,19b).

b) Viera, ku ktorej sa viaže zaslúbenie o spáse (napr. J 3,16) vlastne znamená *dôveru vysokého stupňa*, ktorá je dostatočná pre bezpodmienečnú poslušnosť.

c) Sväté Písmo hovorí aj o zvláštnej, *charizmatickej* (Duchom svätým darovanej) viere (1K 12,9). Tá nie je daná každému a nie je bezpodmienečne nutná pre spasenie, dokonca je možné si predstaviť, že niekto ňou disponuje (prípadne aj spolu s inými charizmatickými darmi) a predsa nebude spasený (významové paralely: Mt 7,21-23).

Skúmajúc pravdy svojej viery, či kresťanské učenie, musíme konštatovať, že nestačí iba nejaké zásady viery prijať či uznať, nech sú ony akokoľvek pravdivé. Je potrebné, aby sme sa s dôverou spoľahli na Pána, aby sa teoretická viera prejavila v ovocí skutkov, teda aby nás štúdium tohoto predmetu pohlo a ďalej rozhýbalo po ceste pravého vzývania Boha. Listovať v tejto knihe má zmysel iba vtedy, ak to nastane.

4. Je potrebná systemizácia vierouky?

Dobrý znalec Biblie vie, že mnohokrát môže načerpať silu a získať úpravy v konkrétnych situáciách tým, že Svätý duch mu pripomenie niektorý verš Biblie. Existujú však aj také zložité otázky, pre správne zodpovedanie ktorých nestačí nejaký veršik Biblie, ba existuje nebezpečie, že ak len nejakým izolovaným veršikom z Písma dáme odpoveď, staneme sa učiteľmi bludu. Vezmime si príklad! Ak otázka znie: Aká je budúcnosť človeka po smrti? – a na to odpovieme textom Kaz 3,19 („Údel človeka je podobný ako údel zvierat: ako zomrie jeden, tak zomrie aj druhý. Rovnaká duša je v každom, človek sa neodlišuje od zvierat“), určite sa staneme bludnými učiteľmi. Ale ak skúmame výroky celého Písma, ktoré sa na toto vzťahujú a zohľadníme aj súvislosti, účel jednotlivých kníh, duševný stav ich pisateľov, dobu ich vzniku, ich zaradenie do postupu spásy, prideme k správnym (a celkom iným!) výsledkom.

Otázky, ktoré sa v nás vynoria (ale nie tak, že si čítame v Biblii a zastaneme, lebo niečomu nerozumieme), tie veľké otázky ako je zmysel života, naša existencia, prítomnosť, budúcnosť, budúcnosť stvorenstva atď. - zistíme, že uvedené výroky sú vzhľadom k nim tematické, nie viazané iba na jeden text. Ich správne zodpovedanie si vyžaduje videnie príslušných textov (*výrokov*) Biblie v *sústave a definovaní naslednej pravdy*.

Obyčajne sú tematické aj tie otázky, ktoré nám veriacim „z vonku“ položia neveriaci („Kto je Boh? Prečo je niečo hriechom?“). Aj na ne musíme dať kompletne odpovede.

Nuž systemizácia našich znalostí okrem toho, že dobre poznáme Bibliu, je nutná. (Aj tu si dovoľím poznamenať, že či známosť Biblie, či systematická vierouka zostanú neužitočnou teoretickou znalosťou, ak nevyústia v dôveru, lásku a službu buď smerom k Bohu, ale aj smerom k ľuďom!).

5. Baptistické hľadiská

Viera baptistov sa v hlavných rysoch zhoduje s vierou iných kresťanov, čo je prirodzene dané tým, že sme kresťania. Avšak aj to je zrejme (a to je príčinou, že sme baptistami), že v istých otázkach zaujíname odlišné stanovisko od všetkých ostatných kresťanov. Pravda, tieto rozdiely sa vo vzťahu k jednotlivým cirkvám prejavujú v odlišných oblastiach. Napr. nesúhlasíme s rímskokatolíckou dogmou, ohlásenou „ex cathedra“ : „Mária po ukončení svojej životnej dráhy bola vzatá s dušou i telom do nebeskej slávy“, ale súhlasíme s mnohými inými katolíckymi dogmami. Nesúhlasíme s krstom nemlúvniat, praktizovaným aj u protestantov, ale súhlasíme napr. s učením o Božom slove. Súhlasíme s evanjelickými letničnými kresťanmi v otázke krstu veriacich vyznavačov, ale nepovažujeme hovorenie (charizmatickými) jazykmi za jediný a výlučný znak pokrstenia Svätým duchom, atď. Tým, že vyjadríme svoju vieru, to, ako chápeme Bibliu, nemienime prehlásiť toto učenie za jedine spasiteľné, ani za záväzné, ani sa nehodláme hádať. Cítíme však, že jednou z podmienok vyznania našej viery je *jej sústavné vyjadrenie*. V jednotlivých otázkach (a to prehlasujeme už oddávna) uznávame za rozhodujúceho sudcu iba Sväté písmo. Veríme, že Svätý duch nám pomáha v správnom pochopení a uchráni nás od bludných učení.

6. *Vyznavačstvo a ekumenizmus*

Pre to, aby sme vykonali dobrú ekumenickú prácu (totiž aby sme sa spoločne usilovali účinnejšie plniť Pánove rozkazy), je v prvom rade potrebné, *aby sme sa milovali*. Ďalej je potrebné usilovať sa bezprostredne poznať svoje teologické stanoviská navzájom, teda *lepšie sa navzájom poznať*. Láska predpokladá vzájomnú úctu, uctenie si rôznych učení, ale predpokladá aj otvorené priznávanie sa (vyznávanie), bez toho, že by jedna strana uplatňovala duševný nátlak na presvedčenie druhej.

Veríme, že Pán má jeden ľud na zemi a že my baptisti patríme k tomuto ľudu. Vieme, že iba Pán pozná svojich uprostred nás aj medzi ostatnými kresťanmi. Cítíme, že aj pre nás je aktuálne upozornenie „ak niekto stojí, nech dá pozor, aby nepadol“. Vieme, že nestačí iba opakovať „Pane, Pane!“ Pánovi „maličkí“ a všetci na to odkázaní potrebujú dostať svietiace skutky, chleba, vodu, šatstvo a návštevy. V záujme naplnenia týchto potrieb sa usilujeme spolupracovať s každým človekom dobrej vôle.

Texty Písma pre štúdium:

Žd 11,1.6 J 12,44 Ga 2,20 Ef 3,17 1Te 4,14 Mk 1,15 J 11,25 3,16 J 1,12 20,31 R 8,38

Fp 1,29 J 6,2.29 Hoz 2,19 1K 2,5 R 10,17 J 4,42 Lk 17,5 1J 5,1

Lk 17,5n Kol 2,5 Jd 20 Fp 2,12 1Pt 5,9 Žd 10,22

Ga 2,16 3,6 R 4,13 Ga 3,23-25 R 10,4 4,5 Fp 3,9 R 5,1

J 6,35 11,40 Mt 21,22 Jk 1,6 Mk 9,23 11,23 Ga 3,26 Sk 16,31 Mk 16,16 Lk 8,48
1Pt 1,5 R 9,33 Sk 10,43 Mk 16,17n

Iz 28,16 1J 5,4 Zd 10,39 Ef 6,16 1Tm 6,12

Jk 2,14-22 2Pt 1,5 Tt 3,8 Žd 11,3

Kontrolné otázky:

1. Prečo sa ovšívame pri počutí slova „dogma“?
2. Čo je poslaním dogmatiky?
3. Čo učí Biblia o viere?
4. Prečo je potrebné systematické usporiadanie vierouky?
5. Čo je najcharakteristickejším rysom baptistického teologického myslenia?
6. Čo je základom ekumenickej spolupráce a kde sú jej hranice?

4. Zjavenie

1. O zjavení všeobecne

Poznanie Boha má samozrejme svoje medze. O tom, do akej miery je (Boh) poznateľný, neskôr pohovorím podrobnejšie. Tu hovoríme iba o jeho všeobecnej poznateľnosti.

Človek nie je schopný poznať Boha z vlastnej sily. Prvý krok smerom k nám vykonal On, keď „sa predstavil“, či keď sa prejavil. Toto predstavenie sa – čo samozrejme neznamená, že Boh zastane pred nami a povie svoje meno – nazvime „zjavením“ (revelatio), či odhalením (apokalypsis). K tomu, aby nám zjavenie odovzdávalo skutočné Božie odkazy o ňom, potrebujeme mať vieru, a to nie iba teoretickú.

Prvotná „podoba“ zjavenia je nám neznáma. Nevieme si predstaviť stav pred hriechom, nemáme ani predstavu o tom, do akej miery človek pred svojím pádom do hriechu poznal Boha. To však zrejme predpokladáme, že jeho poznanie bolo na vyššej úrovni, prehĺbenejšie a vnútornejšie ako po páde do hriechu, keď bol odlúčený od Božej blízkosti.

Bolo potrebné, aby sa Boh opäť priblížil k človeku. Spomínali sme, že aj v hriešnom človeku môžeme rozpoznať isté vákuum s Božou podobou. Je to prázdno, ktoré bezpodmienečne potrebuje svoje vyplnenie. Ak ho nevyplní pravý Boh, obsadia ho iní bohovia a dočasne zrušia pocit vákua.

Boh prv, ako znova oslovil človeka, ho obdaril nejedným takým zjavením seba, ktoré bolo dostačujúce na to, aby poznal nutnosť jeho existencie. Veľa sa diskutuje o tom, či tento druh poznania Boha môže dosiahnuť stupeň, ktorý iniciuje Boh tým, že s nami vstupuje do vzťahu, oslovuje nás a dáva sa nám poznať. Podľa nás vôbec nie. *Tú podobu zjavenia – ktorá ešte neobsahuje nijakú komunikáciu s človekom – nazývame všeobecným zjavením.*

2. Všeobecné zjavenie

Všeobecné zjavenie sa časovo odohralo pred tzv. špeciálnym zjavením (o tom si povieme neskôr). Medzi Bohom a človekom ešte neexistuje (presnejšie už neexistuje a jednako ešte neexistuje!) komunikácia. Prostriedkom všeobecného zjavenia je svet, ktorý nás obklopuje, vesmír, príroda. Presnejšie: zákony, ktoré môžeme objaviť v našom svete, v živej a neživej prírode, v mikro- a makrokozme. Samozrejme, čím vyvinutejší výtvar skúmame, tým nutnejším sa stáva predpokladať tvorca. Sledujúc tieto úvahy, nad rastlinným a živočíšnym svetom, je to človek, ktorý najviac „volá po stvoriteľovi“.

a) *Hmotný svet svedčí o Bohu*

Trochu básnicky vyjadrené: *Nebo, zem a víchrica Stvoriteľa slávia*”. Obdivuhodný vesmír, jeho rozmery, odkazujú na fantastického plánovača a realizátora. A ním je Boh.

b) *O ňom vydáva svedectvá rastlinný i živočíšny svet*

Svet plný divov, miniatúrnych a obrovských rastlín a zvierat tiež môže nútiť človeka, aby pomyslel na Boha.

Poznámka: Niektorí sa domnievajú, že sú schopní presne opísať stvoriteľskú Božiu činnosť, a to v etapách. Podľa toho Boh najprv stvoril hmotu, potom ju usporiadal, potom stvoril život a zem naplnil rastlinami a živočíchmi, potom stvoril človeka, atď. Neurobme však tú chybu, aby sme umiestnili vždy nový a nový stvoriteľský akt tam, kde pre nejaký chýbajúci článok v reťazi sa náš rozum zastaví. Neodvažujme sa vysvetliť to, čo Boh

nezjavil! Pokrok vedy často poslúži veriacim prekvapujúcimi výsledkami. Nie my určujeme, čo Boh môže, alebo si dovoľí vykonať. Takéto rozhodnutia prenechajme jemu. Je naozaj pravdou to, že medzi neživou a živou hmotou je veľká priepasť, i medzi svetom zvierat a človeka, napriek tomu, že evolučné teórie sa pokúšajú vyplniť medzery. Ale aj samotnú evolúciu (vývoj) môžeme brať len ako hypotézu, či teóriu. Nemáme reprodukčné možnosti na dokazovanie evolúcie. Nemáme nijakú oporu ohľadom jej začiatku. Morfológicky je pravdepodobná, ale nijaké prírodovedné dôkazy pre jej (fyziokemické či biochemické) pozadie nemáme. O spôsobe (realizácie stvorenia) nemáme ani potuchy a ani Biblia nám na to nedáva odpoveď. Dnes nás už aj rímskokatolícki teológovia upozorňujú, aby sme nekládli Boha tam, kde sa zastavuje náš rozum! Nech mi je dovolené ukončiť túto poznámku citátom z Babitsa, z decembrového čísla časopisu Nyugat (Západ): „Kto je naozaj pobožný duchom (ozajstný veriaci), ten ani v budúcnosti nepodriadi svoju vieru zmenám vedeckých teórií”.

c) Človek ako „všeobecné zjavenie”

To, čo (v človeku) zostalo z Božej podoby (o tom sa veľa diskutuje, čo zostalo), iste najsilnejšie dokazuje Boha v stvorenom svete.

Na Boha odkazujú naše *túžby* (túžba po spravodlivosti či pravde, po šťastí, po nekonečne, kladný postoj k životu a túžba po jeho pokračovaní). Na Boha odkazuje systém noriem, existujúci v každom človeku - aspoň na nejakom stupni - teda *system mravných noriem, túžba po Bohu a existencia rôznych náboženstiev*.

Poznámka: Podľa nás (oproti materialistickému výkladu) rôzne náboženstvá môžeme pochopiť ako neúspešnú sériu pokusov na vyplnenie vákua s podobou Božou vo vnútri človeka. Po zániku pravej nábožnosti a uvedomenia si blízkosti Boha sa začnú vytvárať všelijaké “náhradné náboženstvá” a naplnenie vákua „božskej podoby” pravým Bohom je možné až po zvláštnom zjavení Boha. Podľa Luthera človek, ktorý sa otočil k Bohu chrbtom, má zvrátený obraz o Bohu, ním je viera v mnohých bohov (polyteizmus) a ateizmus – oboje je až druhotné v porovnaní s vierou v pravého Boha.

K Bohu odkazuje aj *svedomie* v nás. Dôkazom riadiacej Božej činnosti sú aj *dejiny*, aj keď sa nám to častokrát nezdá...

Zhrnutie: Rímski katolíci a protestanti sú si zajedno v tom, že všeobecné zjavenie nepostačuje, aby sme Boha poznali do tej miery, ako prostredníctvom osobitného zjavenia. Podľa nás majú dôkazy (existencie) Boha dokazovaciu silu až po viere. Ukazuje sa však, že nestačia na to, aby vyslobodili človeka žijúceho v otroctve hriechu. K tomu je potrebný *osobný vzťah k Bohu* a tento vzťah je na najvyššom stupni možný prostredníctvom Vykupiteľa Ježiša Krista.

3. Špeciálne zjavenie

Všeobecné zjavenie nech je hoci aj požehnané, nepostačuje na to, aby človeka priviedlo k osobnému spoločenstvu so živým Bohom. Prvým nástrojom špeciálneho zjavenia je *Biblia*. Nie samotná kniha ako hromada písmen, ale fakty, ktoré nám kniha prostredkuje. Deje a odkazy, Božie skutky a slová sa prostredníctvom Biblie dostávajú k človeku a šíria sa od úst k ústam (kázne, svedectvá) a z knihy k srdciam (čítaním Božieho slova). Sväté písmo nás oboznamuje s nejednou formou špeciálneho zjavenia.

a) *Teofánie*

Teofánie, čiže zjavenia sa Boha vo viditeľnej, symbolickej alebo ľudskej podobe a *videnia* (*vízie*). Boh sa zjavil v podobe *ohnivého, či dymového (hmlového) oblaku* (Ex 3,2 33,9 Ž 78,14 99,7), *vo víchrici* (Jb 38,1 Ž 18,10-16), alebo *tichým a nežným hlasom* (1Kr 19,12). Môže sa zjaviť ako Jahveho anjel, (ktorého text biblie jednoducho nazýva Pánom, Jahvem): Gn 16,13 31,11 Ex 23,2-23 Ml 3,1). Konečne *teofánia najvyššieho stupňa* sa uskutočnila v *Ježišovi Kristovi*, keď Božie Slovo sa stalo telom (človekom, „mäsom“), aby sa prisťahovalo medzi nás a prebývalo s nami (J 1,14).

b) *Bezprostredné zjavenie (komunikácia)*

Boh niekedy prehovorí k ľuďom *počuteľným hlasom* bezprostredne, či už k Mojžišovi, k izraelskému národu, aj k Samuelovi atď. (Dt 5,4), inokedy posielala svoje odkazy prostredníctvom Svätého ducha, cestou inšpirácie („vdýchnutia“) či iného podnetu u prorokov (1Pt 1,11). Inokedy zvolí *sen, či videnie*, prípadne prostredníctvom *losovania* (urím a tumím): Nu 12,6 27,21 Iz 6. V Novej zmluve *Kristus* stojí pred nami ako veľký Učiteľ, ktorého vyslal Otec, ktorý zvestuje a plní Božiu vôľu. Napokon Pán Ježiš zasľubuje *Svätého Ducha*, ktorý naplní a rozvinie Božie zjavenie v Kristu tým, že pripomenie jeho reči, že učí a vedie.

c) *Zázraky*

Zvláštnu Božiu moc dokazujú zázraky (divy) a tým sa stávajú nástrojom zjavenia. Sú dôkazom zvláštnej Božej prítomnosti (všadeprítomnosti a všemohúcnosti). Sú znamením prítomnosti Božej vlády a blízkosti nebeského kráľovstva. *Najväčším zázrakom je to, že Boží Syn sa stal človekom*, telom (pôvodný výraz „sarx“ sa vzťahuje na hmotu, mäso). V ňom môže všetko stvorenstvo dosiahnuť svoju obnovu (1Tm 3,16 Zj 21,5).

Texty na zapamätanie:

1. *Všeobecné zjavenie*
Ž 8,1 19,1n R 1,20 2,14n

2. *Špeciálne zjavenie*
Nu 12,6-8 Žd 1,1 Pt 1,21

Texty pre štúdium:

1. *O anjelovi Pána*
Gn 16,13 31,11 .13 32,28 Ex 23,20-23

2. *Zjavenie dané vo sne:*
Gn 28,10-17 31,24 41,2-7

Sd 7,13 1Kr 3,5-9 Dn 2,1-3 Mt 2,13.19n

3. *Videnia*
Iz 6 Ez 1-3 Dn 2,19 7,1-14 Za 2-6

4. *Divy*

Ex 10,1n Dt 8,3 J 2,1-11 6,1-14.25-35 9,1-7 11,17-44

Kontrolné otázky:

1. Prečo je potrebné, aby sa Boh zjavil?
2. Čo znamená výraz „všeobecné zjavenie“?
3. Aké formy zjavenia patria do oblasti všeobecného zjavenia?
4. Nachádzame v človeku také pocity, ktoré smerujú k Božej existencii?
5. Čo je špeciálne zjavenie?
6. O akých formách špeciálneho zjavenia hovorí Biblia?

Poznámka: Po (kapitole o) zjavení, dogmatické diela spravidla v osobitnej kapitole (či paragrafe) zvykli preberať samotné Sväté písmo, t.j. náuku o inšpirácii. Namiesto toho, aby som tu uviedol predstavy o vzniku Biblie – už čo sa týka otázky, ako pôsobil Boh na jej pisateľov, ako im dal najavo všetko, čo mienil dať napísať – odvolávam sa tu iba na niekoľko miest Písma.

O inšpirovanosti Biblie:

1Kor 2,13 1Te 2,13 2Tm 3,16

Texty na preštudovanie:

Mt 5,21-48

15,3-6 Mk 7,7 Kol 2,8 Tt 1,14 2Pt 1,18 Dn 8,15 12,8 Za 1,7 – 6,11 1Pt 1,11.

II. O BOHU (TEOLÓGIA)

5. Božia podstata (vlastnosti)

„Ak sa niekto opýta, či existuje Boh, tou najsprávnejšou odpoveďou na túto otázku je: Nie, Boh neexistuje. Pre pýtajúceho sa zvedavca Boh neexistuje. Boh nie je *predmetom* vedy. Nie je ničím, čo môžeme zaradiť medzi poklady svojich znalostí, napr. ako nejakú známku do albumu. **Boh nie je ničím vo svete**, nie je jeho najväčšou bytosťou, či obyvateľom. Keby sme o ňom vedeli len toľko, že existuje, boli by sme veľmi sklamaní. Boh nikdy neexistuje *vedľa* niečoho ako niečo iné”. (E. Brunner)

Z uvedeného je jasné, že samotné zistenie, že Boh existuje, temer nič nehovorí o Bohu. Iba ho zaraďuje medzi existujúcich spomedzi neexistujúcich.

1. **Poznanie Boha**

V absolútnom zmysle je Boh vlastne pre človeka nepoznateľný. V porovnaní s Bohom je človek o ktovie koľko stupňov nižšieho rádu. Ale naše znalosti „smerom dole” tiež nie sú dokonalé. Pri postupe smerom dole napr. nepoznáme dokonale živočíšny svet, ríšu rastlín, ba ani skladbu neživej hmoty, nuž ako môžu byť naše znalosti smerom hore, vo vzťahu k Bohu dokonalé?

Relatívne je však Boh poznateľný. Aj živé bytosti nižšieho rádu sú schopné poznávať do istého stupňa, aj „smerom hore”. (Napr. pes poznáva svojho gazdu, ale toto poznanie nikdy nemôže dosiahnuť taký stupeň, ako povedzme vzájomné poznávanie dvoch ľudí.) Naša známosť Boha má istú hornú hranicu (R 1,19 Ex 33,20). Pritom je dôležité, aby sme videli, že všetky tie znalosti, ktoré získame po túto hornú medzu, nie sú nejakou hmlistou, nejasnou známosťou typu „je to tak, alebo nie”, ale sú *reálnym a pravým poznaním*, pokiaľ sme k nemu dospeli po ceste, ktorú pre svoje poznanie určil On. (Pes nepozná meno svojho gazdu, nerozumie každé jeho slovo, ale má celkom reálne a isté poznanie o tom, či ho má rád, alebo ho nenávidí.) Niektorí teológovia tvrdia, že *neexistuje poznanie Boha*, ktoré je nám *vrodené*. Toto tvrdenie je isteže diskutabilné. Určite je to isté, že prirodzený človek má v sebe schopnosť poznať Boha – a aj to je ohromná vec, keď si domyslíme, ako drasticky odtrhol hriech človeka od Boha. Táto schopnosť môže postačiť na to, aby prirodzený človek „rozumným skúmaním sveta” *uvidel a rozpoznal Boha* (tu pod pojmom „prirodzený” myslíme na človeka v stave po páde do hriechu, ktorý sa však ešte neocitol tvárou v tvár voči špeciálnemu zjaveniu), ale nestačí na to, aby si človek vytvoril k Bohu osobný vzťah, lásku a poslušnosť (R 1,18-21). Potrebuje Ježiša Krista, ktorý ho osobne ako jednorodený Boží Syn predstavuje, k tomu, aby človek získal reálny obraz o Bohu, aby ho poznal ako milujúceho Otca. *Pravé poznanie Boha je bez špeciálneho zjavenia nepredstaviteľné.* Toto zjavenie však neruší hornú hranicu (1K 13,12).

Poznanie Boha od prvého rozpoznania po videnie zoči - voči predpokladá vývoj, videnie stále novších a novších hodnôt (Kol 1,10). Toto poznávanie na stále vyššom stupni vlastne pokračuje aj na večnosti. Po Božom Slove a Ježišovi Kristovi je to Svätý Duch, ktorý je nám nápomocný v poznávaní Boha (J 16,13 1K 2,9-11).

2. **Boh ako ho poznáme z Biblie**

a) *Boh je duchovná bytosť*

Podľa J 4,24 je Boh duch (pneuma). Podľa našich predstáv nemá telo. Niektorí teológovia ho práve preto definujú tak, že Boh je „čistý Duch“, čo chápajú tak, že vo svojej podstate je *výlučne duchom*. Táto definícia vylučuje každú takú náuku, ktorá smeruje k tomu, že pripúšťa akési sprístupnenie (zviditeľnenie, zhmataiteľnenie) Boha pre naše fyzické zmyslové orgány. Boh nie je „našinec“, On je celkom iný. Nevieime si ho ani predstaviť. (Preto zakazuje svojmu ľudu akékoľvek jeho zobrazovanie, znázornenie).

Je *absolútnym duchom*. Neviažu ho zákony hmotného sveta, medze časopriestoru. Je najvyššou možnou formou bytia.

Biblia ho pravda vybavuje ľudskými vlastnosťami (antropomorfizmami), veď ani zjavenie by ho nedokázalo iným spôsobom priblížiť k človeku. Najlepším dôkazom toho, čo všetko Boh aj sám vykoná v záujme toho, aby svoju nepochopiteľnú duchovnosť priblížil na našu ľudskú úroveň, je antropomorfický Boh (ľudskej podoby), jednorodený Syn, ktorý sa stal človekom preto, aby sa k nám prihovoral celkom ako človek a predsa tak ako sám Boh (Fp 2,6-18).

b) *Boh je osoba*

Ak povieme, že Boh je *bytosť najvyššieho rádu*, to sme už dokázali aj jeho bytostnú podstatu. Prirodzene disponuje základnými charakteristikami osobnosti: uvedomuje si seba, je bytosťou so samostatným bytím. Ak je človek ako osobnosť Božím obrazom, tak na to, aby sme Boha aspoň trochu mohli pochopiť, musíme svoje osobnostné a vedomostné schopnosti umocniť na ktovie koľkú mocninu. Aj tak získame vlastne iba „zväčšeninu“, ktorá je len do tej miery totožná so zobrazovanou osobou, ako povedzme portrét so živým modelom.

Na základe horeuvedených skutočností *zavrhujeme akýkoľvek variant panteizmu*. Nie je pravda ani to, že náš obraz o osobnom Bohu sa utvoril tak, že svojimi osobnými vlastnosťami sme vystrojili kohosi neexistujúceho. Veci platia naopak. Boh – povedzme tak – je osobou prvého rádu a existencia každej osoby je výsledkom a dôkazom jeho osobného bytia. On nás utvoril na svoju podobu. Zostaneme pri predchádzajúcom príklade: On je tým živým „modelom“ a my „maľbou“.

Boh sa vo svojom Slove ozýva ako osoba. Vo svojich modlitbách hovoríme s ním. Odpovedá nám. Aj to je pravda, že tento jeho osobný charakter (to že je osobou) sa stane dokázaným faktom pre nás iba vtedy, keď sme sa s ním stretli.

c) *Boh je absolútne dokonalý*

V tejto jeho dokonalosti ho musíme oddeliť od ním stvoreného sveta, vrátane človeka. Pod pojmom jeho dokonalosti rozumieme aj mravnú dokonalosť a slávnu vznešenosť. Izraelský národ to tak vníma a takto ho oslavuje (Ex 15,11). Táto jeho absolútna dokonalosť vysvitá z jeho božských vlastností, s ktorými sa budeme podrobne zaoberať.

d) *Jediný Boh*

V Dt 6,4 sa môžeme dočítať tých „šiestich slov“ (je to tzv. *š'má*), ktoré na monoteizmus predestinujú staro - i novozmluvný Boží ľud.

„*Počuj Izrael, JahveH, náš Boh je jediný Hospodin*“ (*Pán*). Najdôležitejším slovom je tu „jediný“. Toto zjavenie je ukončením toho procesu, v ktorom sa Jahve postupne najprv „povzniesol“ z radu iných bohov. Potom o týchto cudzích bohoch vysvitlo, že nevedia pomôcť, teda nie sú bohmi. JAHVE zostal Bohom a stal sa JEDINÝM BOHOM. Pravda, tento proces sa odohral iba vo vedomí vyvoleného Božieho ľudu, v jeho poznávaní Boha.

Božiu jedinečnosť dokazuje hodne biblických textov aj v Novej zmluve: „Boh Otec je jeden” (Ga 3,20), „Nieto iného Boha, iba ten jediný” (1K 8,4) atď.

Pravda, s touto otázkou sa ďalej budeme zaoberať v súvislosti so Svätou Trojicou. Tému tu uzavierame textom Iz 44,6: „*Ja som prvý a posledný, okrem mňa nieto Boha!*”

Texty na zapamätanie

1. *Poznanie Boha:* R 1,18-21 Ex 33,20 1K 13,12 Kol 1,10 J 16,13 1K 2,9-11 J 5,20 J 17,3
2. *Boh je duch:* J 4,24 1Tm 6,16
3. *Boh je osoba:* Ml 2,10 J 14,9b
4. *Boh je úplne dokonalý:* Ex 15,11 Ž 147,5
5. *Boh je jediný:* Dt 6,4 Ga 3,20 1K 8,4 Iz 44,6 Ml 2,10

Kontrolné otázky

1. Je Boh poznateľný?
2. Ak áno, do akej miery?
3. Postačuje pre šťastie človeka poznanie, ktoré môže získať zo zjavenia?
4. Je obmedzené poznanie, ktoré môžeme dosiahnuť, reálne a pravdivé?
5. Ako poznávame Boha z Biblie?
 - Čo znamená, že je duch?
 - Čo znamená, že je osoba?
 - Čo znamená, že je absolútne dokonalý?
 - Prečo je podstatné, že Boh je jediný?
6. Skúste na základe doterajšej látky sformulovať stručnú, ale všetky podstatné otázky obsahujúcu definíciu Boha.

6. Božie mená

Keď Pán Boh pomenuje niekoho, alebo niečo, daným menom označuje vlastnosti dotýčajúcej osoby, alebo predmetu. Meno a poznanie mena mali veľký význam v očiach našich predchodcov. Ani dnes nie je jedno, či vieme niekoho osloviť menom, či ho oslovíme bez toho, že by sme poznali jeho meno. V tej dobe však znalosť mena znamenala aj to, že osoba, ktorá poznala meno toho druhého, ho tým prevýšila, či premohla. Za otázkou „Aké je tvoje meno?” musíme vidieť aj toto. Keď Boh pomenuje sám seba, je nútený používať také názorné výrazy, ktoré sú človeku zrozumiteľné. Aj z toho vyplýva, že Boh má mnoho mien, veď ani jedno meno nemôže súhrnne vyjadriť to, čo by malo označiť.

O Božom mene nájdeme v Biblii niekoľko prostých zmienok (napr. Ex 20,7 Ž 113,3). Stáva sa, že sa zjaví v nejakom symbole (napr. Pr 18,10). K tomu však, aby sme získali kompletnejší obraz, musíme preskúmať – pravda, len veľmi stručne – Božie mená, ktoré sa najčastejšie vyskytujú v Biblii.

1. Starozmluvné mená

- a) *Spoločné semitské Božie mená*

Z nich najstaršie je meno *ÉL* a jeho odvodeniny: ELOHIM, ELOAH, EL-ELJON, EL-ŠADDAJ. Výraz *Él* je všeobecne prijaté pomenovanie Božie u semitov. Ako pomenovanie „Boh“ ho používajú aj mimo Izraela. V Izraeli ho často uvádzajú vo vzťahu k JAHVE-mu, alebo spolu s menom JAHVE. Môže označovať bohov, duchov i božstvá. Spojené s Jahvem sa vždy vzťahuje na (jediného) Boha. Forma v množnom čísle (*Elóhím*) aj u Kanaancov označovala mocnosť, už aj u nich znamenala *najvyššieho Boha*. Z toho je zrejmé aj to, že zhruba 2000 rokov pr.Kr. už boli monoteizujúce tendencie. Používanie výrazu *Él* je charakteristické na dobu patriarchov. V skorých dobách Izraela označovali pravého Boha aj výrazom Baal. Baal bol prastarým kanaanským božstvom, význam jeho mena je pán, vlastník. Časté je ešte aj Božie meno Melech (kráľ).

b) *Zvláštne izraelské mená Božie*

Meno *Jah*, *Jáhu* a *Jahve* (najčastejšie *Jahve*) platí ako špeciálne izraelské meno pre Boha. V dejinách vyvoleného Božieho ľudu prvý raz narazíme naň v 3. kap. kn. Exodus, keď sa Pán predstavuje Mojžišovi. *Jahve* je Bohom Izraela, ale aj Pánom vesmíru. On je jediným Bohom. Jeho meno pravdepodobne súvisí so slovesom „byť“ a tak znamená „existujúci“, plynule činný, konajúci – ale skrýva sa v ňom ešte oveľa viac. Svätosť mena naznačuje aj tretie prikázanie (Desatora). Neskoršie židovstvo meno vôbec nevyslovovalo, ale ho nahradzovalo výrazom *Adonáj*. Význam mena *Adón*, *Adonáj* je Pán, vlastník, veliteľ. Meno *Jahve* sa vyskytuje aj vo viacerých spojeniach výrazov. Najčastejším z nich je „*Jahve c'baót*“ (Hospodin zástupov).

U Izraelcov *Él* je Bohom všeobecného zjavenia, kým *Jahve* zjavenia špeciálneho. Najvznešenejšie je však meno *Jahve*. Pravda, toto rozlíšenie Izraelci nevnímali vždy takto ostro. Dokazujú to aj také kombinácie ako *Jahve Elohím*, alebo *Adonáj Jahve*.

2. *Novozmluvné mená*

Novozmluvné Božie mená vznikli v istých prípadoch jednoducho prekladom mien starozmluvných.

a) *Theos*

Meno *Theos* jednoducho znamená: Boh (*Él*). Vo vyjadreniach „môj Boh, tvoj Boh“ zaznieva forma „Boh Izraela“.

b) *Kyrios*

Výraz „*Kyrios*“ znamená Pán. Septuaginta (značka LXX), grécky preklad Starej zmluvy (3. stor. pred Kr.) ho používa ako *ekvivalent výrazu Jahve*. V Novej zmluve sa najčastejšie vzťahuje na *Krista*. Je naozaj vhodný na vyjadrenie jednoty *Krista* s Bohom.

c) *Pater (Abba, Otec)*

V novozmluvnej teologickej literatúre sa často dočítame, že je to celkom nové Božie meno, ktoré sa vyskytuje iba v Novej zmluve. Toto tvrdenie neobstojí. Existujú totiž také starozmluvné výroky, v ktorých sa nám Boh predstavuje výslovne ako Otec (napr. Dt 32,6 Iz 63,16). Pravda je aj to, že takýchto miest je v SZ málo a aj to, že Boh ako Otec sa naplno zjavuje až v Kristových výrokoch. On je prvý, ktorý môže osloviť Boha slovom „*Abba*“ a má na to aj právo. Aj my môžeme skrze neho volať: *Abba!* On nás učí, aby sme sa modlili takto: „*Otče náš!*“ Bezpochyby je tu *celkom nová Božia tvár* v tom zmysle, ako nám ho Ježiš Kristus predstavuje: „*Kto videl mňa, videl Otca*“.

Texty na zapamätanie

1. Všeobecne o Božom mene: Ex 20,7 Ž 8,1
2. K rôznym menám:
 - a) Elóhím – Gn 1,1 (Boh)
 - b) Él Šaddaj – Ex 6,3 (Všemohúci Boh)
 - c) Jahweh – Ml 3,6 (Pán)
 - d) Jahweh-C´báót - Ml 3,7 (Hospodin zástupov)
 - e) Adónáj – Ž 86,8 (Pán, alebo Hospodin)
 - f) Otec (Patér) – Mt 6,9
 - g) Kýrios – Zj 4,8 (Pán)

Kontrolné otázky

1. Prečo bolo v biblických dobách dôležité meno?
2. Ktoré sú tzv. spoločné semitské Božie mená?
3. Ktoré sú špeciálne izraelitské Božie mená?
4. Ktoré Božie meno Židia nevyslovovali?
5. Čo vyslovili miesto neho?
6. Čo znamenajú mená „Jahveh, Elóhím a Adónáj“?
7. Čo znamenajú mená „Theos a Kýrios“?
8. Bolo známe pomenovanie „Otec“ v Starej zmluve vzhľadom na Boha?
9. Znamená niečo navyše dielo Ježiša Krista vo vzťahu k menu „Otec“?
10. Dá sa rozoznať nejaký vývoj pri skúmaní Božích mien od doby patriarchov po Ježiša Krista?

7. *Božie vlastnosti*

Tzv. atribúty neznamenajú vlastnosti. ako skôr *charakteristiky, naznačujúce* určitú podstatu. Vcelku ich možno zaradiť do dvoch veľkých skupín: hovoríme o tzv. *naturálnych* (v našej slovenskej teológii: *metafyzických*) a *morálnych* vlastnostiach. *Metafyzické* (inak: *nevnímateľné*) vlastnosti zdôrazňujú absolútny rozdiel medzi Bohom a jeho stvorenstvom. *Vnímateľné* vlastnosti sú rozpoznateľné aj u človeka. Čo u človeka platí iba v určitých medziach – ako *vlastnosť* – to je u Boha pravdou v absolútnom zmysle a znásobene. Na druhej strane tieto vlastnosti sa stávajú zjavnými vo vzťahu Boha k stvorenstvu, osobitne k človeku.

1. **Metafyzické (nevnímateľné a nepostupiteľné) vlastnosti**

- a) *Božia nezávislosť, alebo bytie v sebe samom*

Božia existencia je zakorenená v ňom samom, nepodobá sa ľudskej, nie je závislá na nikom inom existujúcom, okrem neho samého. Je nezávislá od všetkého, čo sa týka jeho bytia, hodnôt a skutkov. Všetko, čo existuje mimo neho, je závislé od neho, On je konečnou príčinou všetkého. Toto všetko nám najlepšie znázorní *meno Jahve*. Nasledujúce partie Písma sa zaoberajú výslovne s týmito témami.

Ž 33,11 115,3 Iz 40,18nn Dn 4,34 J 5,26 R 11,33-36 Sk 17,25 Zj 4,11.

Jeho „vlastnosťou“ je, že existuje večne,(Ex 3,14) naproti bytostiam, existujúcim náhodne, či dočasne a neexistujúcim.

b) Božia nemennosť

Biblia učí o Božej nemennosti. Jeho božské bytie, dokonalosť, ciele a zaslúbenia sú tie isté: Nu 23,19 Ž 33,11 102,27 NI 3,6 Žd 6,17 Jk 1,17. To všetko neznamena, že v Bohu niet nijakého pohybu. Biblia svedčí o tom, že Boh „prichádza a odchádza“, skryje sa a zjavuje sa. Pravda, tieto výrazy sú až príliš ľudské, no každopádne nám naznačujú to, že si nemennosť nemáme predstaviť, ako nejakú „stabilnú“ stagnáciu. On nie je nehybný a nečinný, ale nemenný a nie je ním preto, že je viazaný, že sa nemôže zmeniť. Nemenný je čo do svojho bytia, či „podstaty“.

c) Božia nekonečnosť

Už samotnú nekonečnosť si ťažko vieme predstaviť. Vzhľadom na Boha sa skôr tak javia jeho charakterové vlastnosti z ľudského pohľadu nekonečne veľké, napr. jeho známosť, dobrota, láska a pod. (Jb 11,7-10 Ž 145,3). On nie je uzavretý do medzí časopriestoru. Jeho priestorovú nekonečnosť zvykneme označovať výrazom, že je *všadeprítomný*. Nie je totožný so stvorenstvom, ale vždy a všade je prítomný. Táto prítomnosť nevyklučuje, aby bol aj špeciálne, zvláštnym spôsobom prítomný na niektorých miestach (napr. v Synovi, zjavenom v tele)... Základom jeho nožnej všadeprítomnosti je duchovná forma jeho bytia. Jeho prítomnosť je skúsiteľná, a to pre hriešneho človeka znamená strašný, pre kajúcnika povznášajúci pocit.

Poznámka: Kde prestane prirodzená Božia prítomnosť, tam „sa začína“ peklo. Táto veta si neprotirečí so Ž 139,8, tam je totiž reč o šeole, o ríši mŕtvych. Bohu neunikneš ani v smrti. Stretnutie s ním sa nevyhneš. Iba po súde môže byť reč o tom, že sa človek dostane do definitívneho stavu bez-božnosti, do pekla. Stav bez Boha je aj tu pochopiteľný iba v tom zmysle, že si vyhradíme: Boh je pánom aj pekla.

Jeho *časovú* nekonečnosť naznačujú výroky Písma, vzťahujúce sa k večnosti. V Gn 21,33 sa prvý raz stretávame s menom *Pána večnosti*. Ak chceme byť presní, musíme konštatovať, že predchádzajúca definícia istotne nie je dostačujúca, lebo – napriek tomu, že my sa nevieme urobiť nezávislými od času, Boha nie to odlišuje od nás vzhľadom na časovosť, že my sme časove koneční a On je nekonečný v čase, ale to, že kým my sa nachádzame v čase, *On je nad časom*. Keď pomyslíme na to, že výraz „na počiatku“ bezpochyby znamená aj začiatok času, koniec súčasného sveta že znamená aj koniec časopriestorového sveta aj koniec času, tak Boha môžeme definovať, ako Toho, kto existuje pred začiatkom času aj po ukončení času naveky. Je teda nekonečný smerom dopredu i nazad.

Človek utvorený do času môže Božím spasením vykročiť z času do Božej večnosti. To isté sa dá povedať aj čo do priestoru a súhrne o časopriestorovosti. Zj 10,6 čas je označený výrazom „chronos“ a verš sa dá preložiť aj tak, že už nebude odkladu a plynutia času (lehoty).

O nekonečnosti Božej by sme ešte mohli hovoriť aj na základe viacerých iných hľadísk. (1Kr 8,27 Ž 139,7-10 Iz 66,1 Jr 23,23n Sk 17,27n)

2. Vnímateľné vlastnosti Božie

Ako som spomenul v úvode, Božie vnímateľné vlastnosti môžu byť do istej miery charakteristické aj pre človeka, u Boha sa však znekonečujú (získajú nekonečnosť). Aj človek môže byť múdry, ale Boh je nekonečne múdry, aj človek môže byť dobrý, ale Boh je dobrota sama... Jedna časť vnímateľných vlastností Božích je spojená *s myšlienkami, vedomosťami, s Božou múdrosťou a mocou*.

Do druhej skupiny patria tzv *morálne* vlastnosti.

a) *Božie vedenie (vedomosť, známosť)*

Boh dokonale pozná sám seba a všetko čo je mimo neho. Pozná všetky možnosti a skutočnosť. Toto vedomie nemá zvonku, ale zo seba samého, je vždy úplné a u neho vždy existujúce (prítomné). Keďže všetko presahuje, zvykli sme ho nazývať *vševvedúcnosťou*. Boh pozná prítomnosť, minulosť a budúcnosť, všetko čo je, bolo a bude a čo by mohlo byť (1Kr 8,29 Ž 139,1.16 Iz 46,10 Ez 11,5 Sk 15,18 J 21,17 Žd 4,13).

Aj človeka pozná dokonale, myšlienky skryté na samom dne srdca, túžby a rozhodnutia. Vševvedúcnosť mu umožňuje prorocké zjavenie. Vedenie vopred (predvedenie) zároveň neznamená aj chcenie vopred (Na detaily tejto otázky prideme pri rozoberaní predestinácie, tu len poznamenávam, že pozná aj naše skutky, zvolené našou slobodnou vôľou: vie, čo si zvolíme.)

b) *Božia múdrosť*

K Božej vševvedúcnosti sa logicky pripája podľa R 11,33 – ale proste aj logicky - jeho *nekonečná* múdrosť. Aj človek vie všeličo, môže byť aj múdry, ale Boh vie všetko a jeho múdrosť je nekonečná. Táto múdrosť je základom jeho spravodlivých rozhodnutí a toho, že napokon zvíťazí dobro na jeho slávu (1K 2,6n Ef 6,12.14 Kol 1,16).

c) *Božia všemohúcnosť*

Podľa Lk 1,37 Gabriel hovorí Márii: „Bohu nič nie je nemožné“. Jeho moc a sila je neobmedzená. Môže vykonať všetko, čo chce. A predsa nerobí všetko: napr. neklame, nehreší, nezaprie seba samého (Nu 23,19 1Sm 15,29 2Tm 2,13 Žd 6,18 Jk 1,13.17). Jeho všemohúcnosť neznamená, že robí v chvate, robí raz jedno raz druhé, veď je schopný na všetko. Boh koná všetko cieľavedome a dôsledne, nekoná nič, čo nie je v súlade s jeho bytosťou a zámermi (ešte porovnaj s Gn 18,14 Jr 32,27 Za 8,6 Mt 3,9 26,53).

Medzi tzv vnímateľné Božie vlastnosti zaraďujeme do druhej veľkej skupiny jeho *morálne vlastnosti*. Pokúsim sa ich zhromaždiť okolo dvoch pólov. Prvým nech je láska, druhým svätosť. Všetky Božie skutky sa rodia v znamení silových pôsobení medzi dvoma pólmi. Stručne: *Boh je svätá láska*.

d) *Boh je láska (1J 4,16)*

Táto láska je najúchvatnejším Božím prejavom voči človeku. Nevysvetliteľné: Dt 7,7 Iz 43,25 J 3,16. Z tejto lásky pramení Božia *dobrota* (R 2,4 Jk 1,17) jeho *milosť*, či *milosrdenstvo* (Ex 34,6), *vernosť* (1K 1,9 2Tm 2,13) *dlhé zhovievanie* (2Pt 3,9 15).

e) *Božia svätosť*

Jedným učením kríža je: Boh miluje (J 3,16), druhým: Boh je svätý (2K 5,21), aj za cenu obetovania svojho Syna je svätý. Svätosť, práve tak ako láska, nie sú jednoducho jednou z mnohých vlastností Božích, ale sú podstatou jeho bytosti (Iz 6,3).

V náboženskom zmysle je svätosť tou podstatnou Božou vlastnosťou, ktorá ho odlišuje od všetkých ostatných, totiž jeho *božskosť*. Voči hriechu je spaľujúcim ohňom, ale kajúcemu hriešnikovi je milujúcim Otcem.

Eticky svätosť znamená mravnú čistotu, dokonalosť. Aj od človeka Boh očakáva to isté (Lv 19,2).

Je zrejmé, že Boh sa nevzdá svojej lásky ani svätosti, keď bojuje za človeka. Láska trestá, aby sme boli svätí (Žd 12,6). K žiarlivej láske sa často organicky pripája trest, „ktorý Boh vykonáva akoby proti svojej povahe“ (Luther). Naše svedectvo o Bohu bude pravdivé iba vtedy, keď ho predstavíme v napätí týchto dvoch pólov. K svätosti sa tesne pripája Božia *spravodlivosť*. Biblia pod tým najčastejšie rozumie milostivé ospravedlnenie, samozrejme vo vzťahu ku kajúcnikom. Ospravedlnenie (z Božej strany) je ovocím jeho lásky. R 5,1: „(keďže sme) ospravedlnení vierou, máme pokoj s Bohom skrze nášho Pána Ježiša Krista“. Grécky text vyžaduje tento presný preklad. Boh teda ospravedľuje po živej viere (človeka) v Ježiša Krista. *Božou spravodlivosťou voči kajúcemu a v Krista veriacemu hriešnikovi je: milosť*.

Texty na zapamätanie:

1. Metafyzické (nevnímateľné) vlastnosti.
J 5,26 Ž 33,1 Dn 4,34 Ml 3,6 Jk 1,17 Žd 6,17 Jb 11,7-11 Ž 145,3
2. Vnímateľné vlastnosti:
 - a) Ž 139,1-16
 - b) R 11,3 1K 2,6n
 - c) Lk 1,37
 - d) J 4,15-19
 - e) Iz 6,3 Lv 19,2 R 5,1

Texty pre štúdium:

2.
 - a) Jr 23,6 Žd 12,29 1J 1,5 4,16
 - b) Za 9,9 R ?,24-26
 - c) 1Sm 23,10-13 2Kr 13,19 Ž 81,13-15 48,18 Jr 38,17-20 Ez 3,6

Kontrolné otázky

1. Čo označujú tzv. naturálne, (prirodzené) Božie vlastnosti?
2. Čo znamená Božia nezávislosť?
3. Obmedzuje Božia nemennosť slobodu jeho konania?
4. Z akého hľadiska môžeme hovoriť o Božej nekonečnosti?
5. Čo rozumieme (pod pojmom) tzv. nevnímateľných Božích vlastností?
6. Ako chápeme tzv. vnímateľné Božie vlastnosti?
7. Ktoré z nich patria do prvej skupiny?
8. Ku ktorým dvom pólom môžeme priradovať tzv. morálne Božie vlastnosti?
9. Čo patrí k láske a čo k svätosti?
10. Čo znamená Božia spravodlivosť?

III. BOH A STVORENÝ SVET

8. O stvorení všeobecne (kozmológia)

Pravdy svojej viery môžeme triediť mnohorakým spôsobom. Keďže Božie skutky, či prejavy z nášho hľadiska predpokladajú existenciu stvorenia ako faktu, po učení o Bohu razom sa zaoberáme so stvorením. Miesto toho by sme tu mohli hovoriť o Kristu Ježišovi, o Svätom Duchu, o Svätaj Trojici, veď existencia Ježiša Krista zrejme predchádza stvoreniu, avšak naše znalosti v súvislosti s ním sa dokompletizujú po stvorení sveta, ba po nástupe hriechu a po zjavení Krista v tele.

1. Termín Biblie pre „stvorenie“/

Biblický termín s významom stvorenie (hebr. *bárá*) bezpochyby naznačuje, že (s)tvorenie je dielom Božím, pre ktoré bol schopný iba On, a z *hľadiska človeka* je zázrakom. Výraz „*bárá*“ sa v Biblii nikdy nevyskytuje s významom pre ľudskú činnosť. Značí tvorenie z čohosi takého, čo je celkom iné, čo by sme my ľudia nijak nemohli vytvoriť, čo vzniklo tvoriteľským aktom Božím. Táto opatrná štylizácia je preto nutná, lebo sa chceme vyhnúť slovu „nič“. *Biblia nikde netvrdí, že Boh tvoril z ničoho*. Iba apokryfná kniha 2Mak 7,28 to hovorí, ale zo súvislosti textu je aj tam jasné, že dôraz padá na fakt: *Boh stvoril svet*. V R 4,17 čítame o tom, že Boh je schopný vzbudiť k existencii to čo neexistovalo, ale zo súvislosti vysvitá aj to, že Pavel nemyslí na „tvorenie z ničoho“. Žd 11,3 je veľmi významný výrok: „Z viery chápeme, že vesmír (ajóny) vytvorilo slovo Božie tak, že z neviditeľného povstalo viditeľné“. Neviditeľné tu môže znamenať aj „nevnímateľné“. Z toho povstalo (všetko) vnímateľné. Či to bolo nič alebo niečo, to nevieme, ale to ani nie je podstatné. Božiu slávu a moc nemusíme tým zväčšovať, že vytvoríme také dogmy, ktoré nemajú dostatočný základ v Božom slove!

2. Boh netvorí za cenu bojov

Biblia nič nevie o prastarom „ploditeľskom“ mýte, ktorým môžeme vysvetliť vznik božstiev. Boh Stvoriteľ je a nevznikol. Nevie o boji nejakých pramocností, vedenom pre to, aby sa rozhodlo: má, alebo nemá povstať svet (vesmír). Boh je, svet vznikol a to stvoriteľskou činnosťou Božou, ktorej nástrojom bolo Slovo, bez akejkoľvek námahy a zvuku. Vznešený obraz! Taký mocný je náš Boh! Tvorenie Slovom dostáva svoj pravý zmysel na základe ev. J. kap. 1.

3. Boh sa nestotožňuje so svojím dielom

Všetko existujúce stvoril Boh, okrem seba samého. Ako Stvoriteľ stojí mimo sveta a je jeho pánom. Svet pred ním je toľko „ako kvpka vody vo vedre a ako zrnko prášku na miske váhy (Iz 40,15). On „prebýva na výšinách a v svätosti“. Je „nadradený“ svetu, nesplýva s ním.

4. Stvorenie sa odohralo v čase

Už prvé slovo Biblie to naznačuje. Staré mýty (napr. babylonské) považujú hmotu za večnú, ktorá predchádzala bohom, s nimi sa zhoduje moderný materializmus. Biblia však sa nevzdáva toho, že svet mal svoj počiatok, následne bude mať aj koniec (už čo sa týka jeho súčasnej podoby). Začiatok je taký istý, aký zrejme je koniec napr. na základe prorociev Izaiáša, Ježiša Krista či apoštolov. Osud sveta prebieha na spoločnej čiare s osudom človeka. Už aj preto nás má zaujímať osud sveta.

Ako povstal? To je, na čo nám Biblia nedáva odpoveď. O spôsobe vzniku vlastne nikto nemá ani tušenia. Ani o dobe. Dať odpoveď na tieto otázky je v kompetencii vedy, iba naše momentálne znalosti ešte nedostačujú. Na otázku „kedy?“ Biblia odpovie: „na počiatku“, avšak to všeobecne nepostačuje. Viac nám však nepovie. Na otázku „ako?“ povie: stvoriteľským aktom Božím. To je jej zvesť, nič viacej. Každý čo aj dobromyseľný pokus, ktorý má za cieľ na základe Biblie dať na to odpoveď, je vopred beznádejný.

Výraz „na počiatku“ znamená začiatok nášho časo-priestorového sveta. Nevieme „sa pozerat“ pred začiatok. Boh kedysi utvoril počiatok nášho času. Úsek medzi počiatkom a koncom sa nachádza v jeho večnosti. Kresťanský filozof „bláhovo“ sa skloní pred zjavením Božím, prijme ho za pravdivé a hľadať odpoveď na otázku „ako?“ prenecháva vede. Týmto navonok naivným sklonením sa je viera, ktorou môžeme pochopiť, že stvoriteľom je Boh.

5. *Celý vesmír je dielom Božím*

Výraz „nebo a zem“ znamená všetko stvorenstvo, kozmos v jeho počiatočnom, chaotickom stave. Gn 1,1 môže byť titulom správy o stvorení, napr. ako *Stvorenie všetkého* (veškerenstva) – potom počnúc 2. veršom nasleduje rozvedenie, spracovanie témy. Celú vec môžeme pochopiť tak, že Boh hmote najprv dá bytie, potom ju usporiada, potom vytvorí rastlinstvo a živočíšstvo a ním zaľudní usporiadaný svet. (K „celému svetu“ pravda, patria aj duchovné bytosti, anjeli, cherubovia atď., s nimi sa zaoberáme zvlášť.)

6. *Zachovávanie sveta*

Pán Boh nezanechal stvorený svet opustený, On je naďalej činný. Odpočinok 7. dňa je spätne premietnutý z neskoršieho obdobia dejín vyvoleného ľudu do obdobia stvorenia. Historicky sa prvý raz stretávame so šabatom v Ex 24,16. Odpočinok Boha neznamena, že keď už je všetko okolo stvorenia v poriadku a hotové, Boh sa utiahne do nečinnosti, ale to, že Boh aj svet sa dostávajú do pokoja, dokonalosti a do stavu kľudu. Boh si nedá „pracovnú prestávku“ v stvorení. Ježiš Kristus to takto vyjadril: „Môj Otec pracuje až dosiaľ...“ Boží odpočinok nie je následkom únavy či letargie a s ním nutne nesúvisí nejaké uvoľnenie sveta. Odpočinutie je dokonanie, oslávenie. Ani deň odpočinku Boh neurčil na nečinnosť, ale za sviatok víťazstva, vzývania a nádeje. V deň odpočinku myslíme na to, že raz nastane večný šabat. Každý ďalší deň v tom má svoj zmysel: v poslednom dni, v dni vzkriesenia, v dni Kristovom, v dni stretnutia sa s Bohom. *Boh stvoril, udržuje a oslávi svet.*

7. *Viera v stvorenie (kreacionizmus) a veda*

Dejiny stvorenia nesú na sebe svetonázorovú limitovanosť, od ktorej sa prirodzene nemôžu odpútať. Biblia predstavuje zem ako plochý kotúč, nad ním akoby nejaká pologuľa, báh sa vypína obloha, na ktorej sú pripevnené hviezdy atď. Pritom všetkom by bolo nemúdre zosmiešniť tento obraz sveta, veď ani prírodovedecký svetonázor nikdy nie je zbavený limitujúceho faktoru vedeckých znalostí svojej doby. Človek každej doby je schopný si predstaviť iba podľa svojich najlepších znalostí – veď aj veda si väčšinou iba predstavuje - kozmologický model svojho sveta, ktorý ho obklopuje.

V otázke vedy a kreacionizmu je predstaviteľných viacero vzájomne protichodných názorov. Ak postavíme svetonázor proti svetonázoru, staneme sa smiešnymi. Nepožadujme od prvej knihy Mojžišovej svoju predstavu sveta, vytvorenú na základe súčasných znalostí. Ak prihliadame na podstatu, totiž že Biblia nám chce povedať, že svet stvoril *Boh* resp. že

Boh *stvoril* svet, neveriaci vedci sa samozrejme budú s nami hádať, prípadne ani kresťanskí odborníci nebudú s nami vo všetkom zajedno, napr. v otázke spôsobu stvorenia. V skutočnosti však viera a nevera, teizmus a ateizmus tu narazia na seba, v tomto ohľade pre nemožnosť dokazovania je beznádejné niekoho presvedčiť. Ak niekto verí v Ježiša Krista, v Božie slovo, vierou môže pochopiť zázrak stvorenia. Pojem pochopenia tu používam v zmysle prijatia, či uznania za pravdu (porovnaj: Žd 11,3). Ak niekto neverí v Boha, zostane nevercom aj v otázke stvorenia. Nikto nie je schopný podať jednomyselný vedecký výklad v otázke vzniku sveta. Hypotézy áno, ale to sú len hypotézy.

8. Všetko, čo Boh utvoril, je dobré

Boh tvorí z lásky a z lásky udržuje svet (J 3,16). Stvorenie a jeho zachovanie sú iba dvoma stránkami Božej činnosti. Dielo je dobré. Toto zistenie ho naplňuje pokojom. To je základom nášho života: Boh uznal za dobré zachovať všetko, čo stvoril. Dobrota sveta neznamená, že je (metafyzicky) mysliteľne najlepším, ale že zodpovedá svojmu účelu (určeniu). Ďalej je dobrý preto, že je Božím dielom, teda je dobrý z jeho hľadiska. Toto zistenie potvrdzuje aj Nová zmluva (1Tm 4,4). Čo sa neskôr stalo horším (napr. zlí anjeli), aj to bolo (pôvodne) dobré.

Poznámka o anjeloch

Tu odbočujem k stručnej náuke o anjeloch. Celkom skoro (už v nicejskom vyznaní viery) sa rodí požiadavka, aby sme pod stvorením *neba* a *zeme* nemysleli prosto našu Zem a oblohu nad ňou, ani nie vesmír, ale *nebešťanov* (anjelov) a *pozemšťanov*. O stvorení anjelov Biblia nehovorí, ale ich považuje za tvory (Kol 1,16). Slovo anjel v hebrejskej i gréckej reči značí *poslanca* či *vyslanca*, ich činnosť závisí od Boha, sú jeho sluhami v prospech ľudí. Môžu mať rolu aj v zachovaní sveta. Aj Ježiš Kristus jednoznačne uznáva existenciu dobrých i zlých anjelov. O tom, *kedy* ich Boh stvoril, Biblia tiež mlčí. Každopádne je pravdepodobné, že ich utvorenie súvisí so stvorením človeka, teda že k tomu došlo na začiatku dejinne časového sveta, teda nie ešte predtým. Sú schopní sa zjavovať osobne, ale aj neosobne. Nachádzajú sa v Božej blízkosti, vidia Boha (Ž 103,20 Dn 7,10 Zj 4,8 5,11 Mt 18,10).

Isteže sú medzi nimi tzv. strážni anjeli (Mt 18,10).

O skorumpovaných (padlých) anjeloch sa môžeme dočítať v Jd 6 a 2Pt 2,4. Ich hriechom iste bola pýcha, vzbura proti Bohu. Ich konečný osud je spečatený, teda už nemajú možnosť pokánia. Podľa niektorých preto, lebo človek zhrešil v dôsledku zvádzania, pokušenia, zlí anjeli však bez toho, samostatne, bez ovplyvňovania, vedome sa rozhodli proti Bohu. Pre nich je pripravený večný oheň (Mt 25,41).

Činnosť zlých duchov je skúsenostnou realitou. Satanská ovplyvnenosť, posadnutosť pôsobí ľudstvu (či vedome, alebo nevedome) veľa starostí.

Po víťazstve Ježiša Krista sa Satan a jeho voje podobajú porazenému vojsku, ale aj takto sú nebezpeční. Pán Ježiš nás učí, aby sme sa modlili k Bohu: „zbav nás Zlého!“. Nemáme príčinu strachovať sa pred Satanom, ale na to áno, aby sme si dali pozor (1Pt 5,8 Mt 16,18).

Texty na zapamätanie

Gn 1,1 Žd 11,3 Kol 1,16n Iz 40,15 J 1,3 Iz 43,6n Ž 9,1 148,13 103,20 Žd 1,14 Jd 6 Ex 20,11

Texty pre štúdium

a) Ž 33,9 148,5 R 4,17 Iz 43,7 60,21 61,3 Ez 36,21n 39,7 Lk 2,14 11,36 1K 15,28 Ef 1,5n 12,14 3,9n

b) 2Sm 14,20 Mt 24,36 Jd 6 Zj 14,10 Ef 6,12 Žd 1,14 Lk 24,39 Kol 1,16 Mk 8,38 2K 11,14 Dn 9,21-23 Sk 5,19 2Pt 2,4 2Te 2,4-9 Ef 2,2

Kontrolné otázky

1. Má Stará zmluva osobitný výraz pre Božiu stvoriteľskú činnosť?
2. Z čoho Boh stvoril svet?
3. S kým mal vybojovať zápas, aby mohol tvoriť?
4. Akú moc má vyslovené Božie slovo?
5. Kedy sa odohralo stvorenie?
6. Ako sa odohralo?
7. Existuje niečo mimo Boha, čo On nestvoril?
8. Je pravda, že „Tvorca odpočíva“?
9. Je veda schopná poprieť stvorenie?
10. Čo chce vyjadriť dej o stvorení a čo je úlohou vedy?
11. Je Boží svet dobrý?
12. Čo učí Biblia o anjeloch?

9. Stvorenie človeka (antropológia)

Človeka tu máme pred sebou ako „korunu stvorenia“. Vlastne všetko sa odohralo kvôli nemu, zem sa pripravuje na jeho príchod, aj rastlinný a živočíšny svet.

Na základe 3. bodu nášho „Vyznania“ stručne zhrňujem všetko čo sa týka stvorenia človeka. Vyznanie nerozoberá *ako* sa odohralo stvorenie, ale *čo sa stalo* pri stvorení (podľa našej viery) potom, keď Boh vyriekol: „Stvorm človeka!“ Zdeľuje nám fakty.

1. Človeka stvoril Boh

Človeka stvoril Boh (Iz 45,12 Mt 19,4 Sk 17,26). Večná otázka znie: odkiaľ pochádzame my ľudia? Na túto otázku môžeme dať dvojakú odpoveď podľa toho, aké svetonázorové stanovisko zaujímate. Materialistický mysliteľ povie: človek, najvyvinutejšia živá bytosť, vznikol ako výsledok plynulého vývoja. Veriaci povie: človeka stvoril Boh. Obidve odpovede sa zakladajú na viere, lebo exaktne nemožno dokázať ani jednu. Nieto takého vedca materialistu, ktorý by pokusmi overiteľným spôsobom vedel dokázať správnosť svojho tvrdenia a nieto toho veriaceho človeka, ktorý by chápal tajomstvo stvorenia, alebo by vedel dokázať svoju pravdu. Pravda, na obidvoch stranách sa nasilu snažia o dôkazy, často aj rozšírením pojmu vedeckosti, aby sa hypotéza, ktorá sa v presnom zmysle nedá uznať za vedecky dokázanú, vmestila do rozšíreného pojmového kruhu. Stojíme zoči-voči tajomstvu a nepoznáme kľúč riešenia. *Na otázku „ako?“ nevie dať nikto jednoznačnú odpoveď.*

Keďže však veríme, že Biblia je Božou zvesťou a že jej výroky sú pravdivé, nespoliehame sa iba na svoj rozum, ale pri utvorení svojho názoru dovoľujeme učeniu Písma, aby nás ovplyvnilo, ba svoju vieru zakladáme priamo na ňom. Odkiaľ pochádza človek? Naša odpoveď je jednoznačná: „*človeka stvoril Boh*“.

2. ...na svoj obraz

Človeka stvoril Boh na svoj obraz a podobu, ako dobrého a spravodlivého (Gn 1,26n Kaz 7,29). Čo znamená výraz „na svoj obraz a podobu”? Má človek aj dnes Božiu podobnosť? V R 8,29 nám apoštol Pavel vytyčuje ako cieľ, aby sme boli podobní obrazu Ježiša Krista. Keby bol Boží obraz v nás bezchybný, boli by sme podobní aj Kristu. Podobnosť je teda niečo také, čo priemerný človek má v sebe iba skreslené a nedostatočné, podľa niektorých ho nemá vôbec. Vyššie sme už hovorili o tom, že Boh sa v prirodzenom človeku nachádza iba v podobe „vákua”. „*Vákuum božskej podoby*” v človeku môže byť zlikvidované iba skrze Krista. On je ten, ktorý nám ukázal Otca („Kto videl mňa, videl Otca!”). Ak sa snažíme byť jemu podobní, môžeme opäť získať Božiu podobnosť. Vzťah Krista k Otcovi sa dá najstručnejšie vyjadriť slovami: *spoločenstvo lásky a poslušnosť* – a to bezpodmienečná a úplná poslušnosť. Čím viac postúpime v spoločenstve lásky ku Kristu a v úplnej poslušnosti jemu, tým podobnejší budeme Otcovi. Všetko, čo Boh stvoril, sa „dobro podarilo”. Človek zvlášť: „*Hľa, je veľmi dobrý!*”

3. ...z prachu zeme

Boh utvoril človeka z prachu zeme, ale vdýchol do neho dych života (Gn 2,7n Jb 27,3 32,8 Iz 42,5).

Človek je jednak z hmoty, jednak z Boha. V človeku sa stretáva hmota s podstatou Stvoriteľa. V ňom získava hmota svoj „zmysel”. (Všetky prvky nášho tela sa nachádzajú v hmote zeme a nad pudovú činnosť je len človek schopný sa povzniesť, tvorivo plánovať a plodne rozmýšľať.) Človek je aj čo do „akosti” korunou tvorstva. Ako utvoril Boh človeka? Nevieme. O spôsobe nemáme ani tušenia, ale to vieme, že naše telo je najvyspelejšia organizovaná kopa hmoty. Všetko potvrdzuje výrok Písma: ... síce z prachu zeme, ale svojím dychom (duchom) nás stvoril všemohúci Pán Boh.

4. ... aby vládol

(Boh) ho vyzbrojil múdrosťou a mocou a vo vnímateľnom svete mu všetko podrobil (Gn 1,28; Ž 8,4-9). Čiže človeku umožnil, aby múdro spravoval tvorstvo, aby aj tým dokazoval svoju podobnosť Bohu. Tento článok viery preto používa výraz „vnímateľný svet”, aby rozptýlil také nedorozumenia, ktoré sa vyskytli v kruhoch veriacich ľudí. V dobe prvého prístátia na mesiaci vravievali: To Pán Boh nemôže dovoliť! O tom však nerozhodujeme my, čo môže dovoliť Všemohúci. Faktom je, že Biblia netvrdí: Podrobte si planéty! – ale je samozrejmé, že ľudstvo až v našich dňoch po niekoľko tisícročnej výskumnej činnosti dospelo k takejto viac-menej reálnej možnosti. „Podrobil si všetko pod jeho nohy” môže znamenať trebárs celý vesmír.

5. ...na Jeho slávu

Urobil ho spôsobilým (schopným), aby žil v spoločenstve s ním ako svojím Stvoriteľom, na jeho slávu (Iz 43,21).

Ak sa výtvor dobre podarí, už samotnou svojou existenciou je na chválu svojho tvorcu. Na veľkolepej stavbe pracuje mnoho odborníkov. Ozaj, koľkí pracujú na príprave takého letu na mesiac? Mesačná raketa nevie rozmýšľať, alebo hovoriť a predsa je „na chválu človeka”, lebo je jeho výtvorom. Je výsledkom mnohoročnej práce premnohých ľudí. Presnejšie, je dielom mysliaceho ľudstva. Veď popri najmodernejších technických nástrojoch aj najpodstatnejšie, už pred tisícročiami objavené zákonitosti slúžia za základ nejednej takejto plánovacej a realizačnej práce. Človek, táto podivná „konštrukcia” nechváli nikoho? Kto ho

vytvoril? Povstal sám od seba? Ak je pre vytvorenie neživého robota potrebná „skúsenosť ľudstva“, či môže sám od seba vzniknúť, ako výsledok náhody, alebo šťastnej súhry zákonitostí živý, mysliaci a plánujúci človek? Nie, takéto „náhody“ neexistujú. Človek svedčí o Niekom, velebí Niekeho, kto nie je iba vedúcim nejakého údržbárskeho oddelenia, nie je ani konštruktérom, ba čo viac, nie je iba jednoducho tvorcom (hoci vykonáva aj takú činnosť), ale je to Stvoriteľ, Všemohúci, Boh! Hoci človek neprehovorí ani slovko, ak aj neverí v Boha, ak prosto iba existuje a myslí, už aj je na chválu Stvoriteľa. A ešte keď aj verí, keď si uvedomí svoj pôvod, s úctou a chválou pomyslí na Tvorcu a je poslušný Božiemu slovu!

Stvoriteľ nás uspôsobil na to, aby sme žili na zemi v spoločenstve s ním ako *tvoriví ľudia*. Spôsobilosť zároveň neznamená, že bezpodmienečne máme vyťažiť možnosti dané nám našimi schopnosťami. Boh nepožaduje, aby sme ho oslavovali, ale nás uspôsobil, aby sme pri svojej mnohostrannej ľudskej činnosti, občas práve svojou činnosťou, vyznievali na jeho slávu. V každom človeku je skrytá táto možnosť. Závisí od nás, či sme jednoducho svojou existenciou, teda pasívne, nevedomky na slávu svojho Stvoriteľa, alebo svojimi skutkami a svedectvom ho aj aktívne oslavujeme.

6. *Slobodná vôľa človeka*

Vyzbrojil ho slobodnou vôľou, aby dobrovoľne zvolil dobro a dobrovoľne zavrhol zlo (Gn 4,7 Dt 30,19 Jz 24,14n). *Božím cieľom zrejme je to, aby sme si vyvolili dobro*. A predsa neutvorí takú situáciu, aby sme nemali ani možnosť na voľbu zla. Výrok „aby dobrovoľne zavrhol zlo“ sa pokúša zdôrazniť tento božský zámer. Možno si zvoliť aj zlo, ale Tvorca by chcel, aby sme ho zavrhlí. Nás však k tomu nezaväzuje. Jasne nám predkladá, čo bude dobré a čo je následkom voľby zla, ale v tomto ohľade *nám ponecháva slobodu, aby sme volili dobrovoľne*. Voľba je nevyhnutná, no slobodne si môžeme zvoliť dobro, alebo zlo. Mnohí sa pokúsili vyjadriť paradox medzi slobodnou voľbou a predestináciou. Aj ja tu podávam akúsi definíciu na vysvetlenie, ktorá sa pre svoju stručnosť dá ľahko zapamätať: *Ľudia sú otrokmi, predurčenými k slobode: sú nútení voliť*. Predestinácia platí nielen pre slobodu a voľbu, ale aj pre službu (osobitne v zmysle *electio*), to všetko však je ešte ďaleko od kalvínskej nauky o dvojitej predestinácii. Horeuvedené biblické citáty súhrnne vyznievajú takto: *vyvol' si dobro, aby si žil*.

7. *Telo – duša – duch (trichotómia)*

Nezávisle od textu kréda sa pokúsime zhrnúť učenie Biblie. Bezpochyby sa v Biblii hovorí o tele, duši a duchu človeka, ale nie ako o jeho stavebných prvkoch. Človek je človekom. Taký aký je: so svojím telom, dušou i duchom. To je pravda, že v súčasnosti žijeme v tele, porušenom hriechom, ale bolo by omylom sa domnievať, že naša duša je „onakvejšia“, že je nevinná. Nie telo je skazené od mladosti, nie z tela pochádzajú zlé myšlienky ap. Nesmieme postaviť dušu a telo oproti sebe. Konfrontácia sa nachádza v úplne inej oblasti: medzi dobrom a zlom. To je pravdou aj v duchovnej rovine bytia. *Telesne, duševne i duchovne sme rovnako vystavení pokušeniu*. Existuje možnosť upadnutia, ale aj víťazstva.

Táto trojinnosť je podstatná podľa celkom iných hľadísk (je otázkou pochopenia, či dušu a ducha osobitne berieme didakticky a hovoríme o dvojitosti či trojitosti vo vzťahu k človeku, ale jednotnosť sa nemôže zahrať do autu oproti dvojitosti či trojitosti). Svojím telom sme zakorenení do hmotného, duchom do duchovného sveta a duša sa nachádza kdesi „uprostred“, tento „orgán“ vedomia, citov a vôle. Môžeme mať dobré, alebo chorobné spojenie s hmotným, aj duchovným svetom. Môžu nás zasiahnuť pozitívne, či negatívne vplyvy vo vzťahu hmotnom aj duchovnom. Rozhodovať sa musíme my: budeme zápasit' s pokašiteľom,

s Božou pomocou, alebo sa mu podvolíme a staneme sa jeho otrokmi – so svojím telom, dušou i duchom. Boh, ale aj Satan si nárokuje celého človeka! Duch človeka sa môže rozvinúť iba v hmotnom svete (oproti anjelom), „človek je stelesnený duch a zduchovené telo”. S tu uvedeným citátom môžeme nesúhlasiť, koniec koncov však všetky ľudské slová sú nedostatočné na opis človeka. Veda, ba ani predstava nie je schopná ho cele pochopiť či pojať. *Človek je nepochopiteľný Boží zázrak*, ktorý – hoci je neschopný poznať sám seba - predsa je taký „múdry”, že nepotrebuje Boha.

8. Človek a svet

Boh stvoril človeka *ako muža a ženu*. Človek je dvojaká bytosť. Adam sám nie je spôsobilý pre naplnenie svojej ľudskej úlohy. Muž a žena spolu vedia zaľudniť svet a podrobiť si ho. *Človek je predestinovaný pre spoločenský život*.

Svet, v ktorom žijeme, patrí Bohu a keďže nám ho zveril, je aj náš. Sme za neho zodpovední. Môžeme s ním nakladať múdro, alebo hlúpo (nemúdro). Tento svet nás nesie, živí a kímí, patrí nám a my patríme jemu. Nachádzame sa v ňom, ale ho máme ovládnuť. Naše stvorené danosti nám zaisťujú túto možnosť. Musíme pracovať!

Práca nie je kliatbou hriechu. Neúspech v práci však áno. Človek stratil pôdu spod nôh, ako keby nás ovládol svet a my sme jeho zajatcami, otrokmi. Nepoznáme dostatočne svet, a to je tá chyba. (Človek pred pádom do hriechu ho iste poznal). *Odvrátili sme sa od Boha a stratili sme zem*. Trápime sa, ale s malým úspechom. Riešenie prinesie Kristova vláda.

Texty na zapamätanie a štúdium

1. Iz 45,12 Mt 19,4 Sk 17,26
2. Gn 1,26n 5,1 Kaz 7,29
3. Gn 2,7n Jb 27,3 32,8 Iz 42,5
4. Gn 1,28 Ž 8,4-9
5. Iz 43,21
6. Gn 4,7 Dt 30,19 Jz 24,14n
7. Gn 3,18 J 5,17 2Te 3,10 1K 10,31 Kol 3,17

Kontrolné otázky

1. Zostala Božia podoba v človeku po nástupe hriechu?
2. Odkiaľ pochádza človek?
3. Je človek schopný vládnuť nad svetom?
4. Ako môže človek žiť na Božiu slávu?
5. Čo znamená slobodná vôľa?
6. Biblia vidí človeka jednoduchého, alebo zložitého?
7. Komu patrí svet a čo je úlohou človeka?

IV. PORUŠENIE HRIECHOM (HAMARTIOLÓGIA)

10. Hriech a jeho následky

1. *Človek podľahol Satanovmu pokušeniu a zhrešil proti svojmu Stvoriteľovi*

Naše krédo sa tézovite nezaobera pôvodom zla. To má aj tak iba teoretický význam, lebo pri stvorení človeka zlo už bolo existujúcim činiteľom.

Stelesnením zla je prazlo, Satan. Jeho cieľom je postaviť tvorstvo proti svojmu Stvoriteľovi.

Kľúčovým výrazom príbehu o páde človeka do hriechu je otázka: „či naozaj?“. Či naozaj to povedal Boh? Keď si k tomu ešte primyslíme sarkastickú grimasu, ktorú sa nám hebrejský text pokúša znázorniť, potom nás prekvapí nie to, že sa Eva vôbec pustila do reči s pookúšiteľom, ale to, aká rozhodná a korigujúca je jej odpoveď: Áno, z každého stromu môžeme jesť, iba z jedného nie.

Táto jednoznačnosť sa však v pokračovaní mieša s akousi neistotou. Ako keby sa pri istej odpovedi s Evou niečo bolo udialo. Posmešná grimasa a výraz „či naozaj?“ neminuli svoj cieľ. Eva už chápe Boží zákaz ako zaťažkávajúci a to aj vyjadrí. Ešte k tomu doloží: „ani sa ho nedotknite!“ A kým to hovorí, hneď si vari pomyslí: čo by sa stalo, keby predsa?... Je isté, že by sme zomreli?... A vôbec: čo je to „smrť“?...

Po tom všetkom si už aj otvorený satanský klam v Evinom srdci nájde dobrú živnú pôdu. „Nezomriete“, ba naopak!... Úžasná perspektíva: „Budete ako bohovia!“ Eva už prepadla v skúške. *Základným motívom hriechu je nedôvera voči Bohu, pochybnosť, nevera.* Aktuálny hriech, vykonaný čin, je už iba prirodzeným následkom nevernosti. Človek prepadol. Nevie dobre narábať so slobodou. Vyvolidil si zlo.

2. ...dostal sa pod nadvládu hriechu a smrti

Následkom svojho pádu do hriechu človek s telom i dušou padol pod nadvládu hriechu a smrti. Boh mu v prípade neposlušnosti jeho Slovu avizoval smrť. Došlo k neposlušnosti a človek sa stal smrteľným. „Odplatou za hriech je smrť!“. Zmyslom výroku „po dni, v ktorý z neho poješ, veru zomrieš“ je toto: Počnúc tým dňom si nevyhnutne synom smrti. Po páde do hriechu sme sa stali otrokmi hriechu (resp. Satana) a smrť vládne nad nami. Desíme sa pred smrťou. Je to také nebezpečné otroctvo, z ktorého nás vyslobodiť môže iba Boží Syn, Vykupiteľ, ktorý za nás obetoval svoj život.

3. Stratil svoju podobnosť s Bohom

Človek stratil črty božskej podoby, ktoré dostal pri stvorení a svoje pôvodné schopnosti môže rozvinúť iba obmedzene.

Rozpadlo sa spoločenstvo lásky medzi Stvoriteľom a „korunou stvorenia“, vstúpila do toho neposlušnosť, stratila, alebo znetvorila sa podobnosť Bohu. Zem sa dostala pod kliatbu. Pozemský život a práca sa stali obtiažnymi. Jednotné ľudstvo je iba vidinou, vytvorili sa reči, národy, prevládla závisť, hriech a odplata za hriech je smrť, ktorá masovo strháva svoje obeť. Za sebou máme strašné vojny, neľudské krviprelievania. Človek bez Boha je toho schopný. Že aj iného? Áno, vie aj budovať, tvoriť a milovať. O koľko viac by to vedel, keby žil v spoločenstve so svojím Tvorcom! *Človek sa stal nástrojom diabla, ničivého Satana.*

Tento vieroučný článok končí akosi beznádejne, ale to ešte nie je koniec dejín spásy. Kristus prišiel, aby skazil diablove dielo, aby nás zmieril s Bohom Stvoriteľom, aby nám vrátil Božiu podobu ako dar, aby nás oslobodil od hriechu a od jeho prekliatych následkov, aby zlomil moc smrti a nás obdaril večným životom. To je viac ako (pôvodný) rajský stav. Môžeme sa stať Kristovými bratmi a sestrami, Božími deťmi a dedičmi.

4. Pôvod a podstata hriechu

V úvode som už spomínal, že Biblia neobsahuje kompletnú náuku ohľadom pôvodu zla. Keďže *náš počítačový stav pred pádom do hriechu je neznámy a nám nepoznatel'ny*, každá otázka, zameraná na túto dobu, je vopred nezodpovedateľná. Nemáme sa pýtať na to, pre čo Písmo nedáva odpoveď, teda že odkiaľ pochádza hriech, ale na to, na čo má: Ako je možné sa oslobodiť z tohto hriešneho stavu? K tejto otázke sa vrátíme v náuke o vykúpení (spáse). Teraz však si pripomeňme pár výrokov Písma, a to také, ktoré robia (označujú) Satana zodpovedného za hriech : J 8,44 2K 11,3 a Zj 12,9. Je skutočnou pravdou, že Pokušiteľ má veľkú úlohu v tom, že došlo k pádu do hriechu, ale zodpovednosť sa nemôže pripísať iba jemu. *Pád človeka nie je nevyhnutný*, človek nie je *len* oklamáný. Podľa Biblie hriech človeka nie je iba neposlušnosťou, krokom vedľa, ale spochybnením pravdivosti Boha, spochybnením správnosti Božieho zákona, ba vedomou vzburou proti Bohu. Zlý nevtrhol do stvorenstva, ale už sa v ňom skrýval, sám sa pretvarujúc. Nemá síce nadvládu nad svetom, ale s pomocou človeka sa jej čoskoro zmocní. Bránou k tomu je človek. *Zlo vstupuje do pozemského sveta cez človeka*, jeho prostredníctvom. Pre človeka nieto výhovorky! Odplatou za hriech je smrť a večný život môžeme pochopiť iba ako milostivý Boží dar, daný nám výlučne v Ježiši Kristovi (R 6,23).

5. *Dedičný a aktuálny hriech*

Teológia odlišuje pôvodný (originálny, dedený) hriech od aktuálneho. Každý človek sa narodí hriešny a je náklonný hrešiť. Prvý aktuálny hriech je vzdor proti Bohu a pôsobí na všetkých, odvtedy narodených ľudí. Táto hriešnosť sama o sebe zatracuje aj v prípade, že niekto by bol schopný prežiť svoj život tak, že by nespáchal aktuálne hriechy. Aj najlepší človek je hriešnik. Zostáva jediná cesta ospravedlnenia (potom, čo sa ukázalo, že človek je neschopný zachovať Zákon): prijatie ospravedľujúcej milosti v Ježiši Kristovi (R 5,12 7,18-25 8,7 Ef 2,1-3 4,18 Žd 11,6).

Spomedzi tzv. aktuálnych hriechov Biblia považuje za najťažší ***hriech proti Duchu Svätému***. Ohľadom neho poznamenáva, že tu nieto odpustenia (Mt 12,31 Mk 3,28-30 Lk 12,10 Žd 6,4-6 10,26n 1J 5,16). Podstata tohto hriechu náleží v tom, že *človek vedome prehlasuje Božie dielo za satanské*.

6. *Všeobecný charakter hriechu*

Na *univerzalitu hriechu* poukazujú nasledovné texty Písma: 1K 8,46 Ž 143,2 Pr 20,9 Kz 7,20 R m3,1-12 19,23 Ga 3,22 Jk 3,2 1J 1,8-10.

Všeobecnosť platí nielen v tom zmysle, že každý človek je hriešny, ale znamená aj to, že každý je hriešny *už od svojho narodenia* (Ž 51,7). Je veľmi dôležitá náuka Pána Ježiša o znovuzrození: čo sa narodilo z tela, je telo. Je treba sa narodiť znova preto, aby človek poznal Božie kráľovstvo a bol jeho účastníkom. Teda (narodiť sa) znova, zhora, prostredníctvom Ducha svätého. Všeobecný charakter hriechu a jedinu cestu oslobodenia nám vari najjasnejšie predkladá oddiel R 5,12-21.

Texty na zapamätanie

Zj 12,9 1Kr 8,46 R 3,10-12 5,12-13 18-19 Ž 51,7 J 3,3

Texty pre štúdium

1. Gn 3,1-13 R 3,9-18 Ef 4,17-19 Jk 1,13-15
2. Gn 2,16n R 6,23

3. Gn 3,17-19 R 1,21 7,15 18,19 Gn 11,6n Ž 115,16b Sk 28,2
4. J 8,44 2K 11,3 Zj 12,9 R 6,23
5. R 5,12 7,18-25 8,7 Ef 2,1-3 4,8 Žd 11,6
6. 1Kr 8,46 R 5,12-21

Kontrolné otázky

1. Aká bola Satanova metóda vábenia (zvádžania)
2. Čo znamená: „v deň, ktorý z neho budeš jest', ...zomrieš”?
3. Ktoré sú následky hriechu?
4. Čo učí Biblia o pôvode a podstate hriechu?
5. Čo je pôvodný (dedičný) a aktuálny hriech?
6. Čo znamená univerzalita hriechu?

V. OSLOBODITEĽ (SPASITEĽ) CHRISTOLÓGIA

11. „Hovoril k nám prostredníctvom (skrze) Syna...”

Tento výrok čítame v ep. Židom 1,2. Náklonní sme chápať tento výrok takto: *naposledy* k nám prehovoril skrze Syna. Avšak nie o tom je reč. Myšlienkově je s touto témou spojená

oná veta z podobenstva o vinárovi, totiž že „naposledy poslal svojho syna” (Mt 21,37). Ježiš môže byť posledným Božím „prorockým slovom” (v klasickom zmysle prorockosti), ako to vidí aj horeuvedené slovo: „Keďže mnoho ráz a rozličným spôsobom hovoril kedysi Boh otcom *skrze prorokov*, v týchto posledných dňoch prehovoril k nám *v Synovi...*” Zjavenie sa Ježiša znamená uzavretie istého obdobia dejín spásy a *v tomto období je On posledným Božím Slovom*, no jeho narodenie v tele je zároveň začiatkom nového obdobia a *Ježiš je prvým Slovom tohto nového obdobia*. Obdobie je však posledné! „V týchto posledných dňoch” Boh prehovoril celkom jedinečne. Predchádzajúce „Slovo” si oblieklo ľudské telo. Nielen počujeme o tom, že existuje vzdialená krajina, nielen ušami vnímame prorocké slovo, ale môžeme vidieť Kráľa, ktorý prišiel, môžeme počuť jeho vlastné slová, zakúsiť jeho moc a napriek tomu, že nemá kráľovské odznaky, môžeme vedieť, že On je Kráľom vesmíru.

Narodením Krista sa začína posledná doba. Stredobodom tohto obdobia je naozaj Kristus, ale inkarnácia, zrod v tele je iba prvou vetou Kristovej životvornej „reči”. Ale aj ako taká, má rozhodujúci význam vzhľadom na celý pozemský život Pána Ježiša.

Niektorí sa obávajú o božskosť Bohočloveka, pretože sa cele stal človekom. Ježišova obeť je preto jedinečne hodnotná, že nie je divadlom. On sa pre nás stal naozaj malým, najmenším možným, sluhom všetkých. Stal sa dokonca obeťou vražedného šialenstva človeka. Keby bol mohol za svojho pozemského života siahnuť k svojej odloženej moci bez toho, že by stratil svoje poslanie, prijaté v záujme vykúpenia ľudstva, možno by to vykonal. Ale to nevykonal, lebo vykúpenie sa mohlo realizovať touto jedinou cestou, za cenu obetavého života a smrti Bohočloveka. Bola to konečná doba, posledná možnosť. Posledný Boží „pokus” na záchranu človeka *skrze sebaobetavého Syna*.

Kto si, Pane?...

Otázka Pavla z Tarzu obsahuje isté spoznanie. To, že ten Ktosi, ktorého síce prenasledovateľ kresťanov ešte nepozná, je *Pánom (Kyrios)*. Ak sa pýtame: kto je Ježiš? – na túto otázku možno odpovedať aj neverecky, avšak otázka „Kto si, Pane?” jednak predpokladá reálnosť Ježiša, jednak aj to, že ho pokladáme za väčšieho od seba. Kto dospel až sem, ešte aj ten musí prejsť dlhú cestu v stopách Majstra, kým môže prehlásiť spolu s Petrom: „*Ty si Kristus, Syn živého Boha*” (Mt 16,16).

My považujeme Ježiša Krista za svojho Vykupiteľa. Kto je tento náš Vykupiteľ? Zdá sa, že ľahko a rýchle vieme podať dokonalú odpoveď: je Božím Synom, dobrým Pastierom, verným Priateľom, chlebom života, požehnaným Lekárom, atď. Ježiš však prehlasuje toto: Nikto nepozná Syna, iba Otec (Mt 11,27).

Niet na svete takého kresťana - vedca, dogmatika, alebo trebárs veriaceho mystika, ktorý by oprávnené mohol tvrdiť, že pozná tajomstvo osobnosti Ježiša Krista. Nie, nepoznáme ho. Samozrejme isté veci o ňom vieme, také čo uznal za dobré nám zjaviť, ale zďaleka nie všetko. Apoštol Peter nás vyzýva k tomu, aby sme rástli v poznávaní Ježiša Krista (2Pt 3,18). Skúsme zhrnúť, čo vieme o ňom!

1. Na počiatku bolo Slovo

Stará zmluva a evanjelium podľa Jána začínajú slovami totožného významu. Hebrejské slovo *réšít* a grécke *arché* nás odkazujú na počiatok univerza. Svet a v ňom človek majú svoj počiatok. O tomto počiatku hovorí Gn 1,1 a J 1,1. „Na počiatku stvoril Boh nebo a zem” a “Na počiatku bolo Slovo”. Svet vznikol raz, na počiatku, na začiatku časopriestoru. Vesmír je

prípadný (?). Voči tomuto, kedysi neexistujúcemu svetu (a človeku) stojí večný Boh Stvoriteľ. „Na počiatku” už Slovo existovalo. *Pri zrode vesmíru už Kristus, Boží Syn existoval.*

Ježiš hovorí o sebe, že je Alfou a Omegou, počiatkom i koncom. Tým dáva najavo aj to, že stvorený svet existuje v ňom, bez neho by nemal začiatok (a tak ani koniec), okrem Boha by ničoho nebolo, veď ak nieto prvého a posledného, nieto ničoho ani medzi tým. Náš časovo dejinný svet tak stojí v Božej večnosti, ako malá úsečka vyznačená na nekonečnej priamke. Mal svoj začiatok a bude mať koniec. Človek nie je schopný si predstaviť stav pred „začiatkom”. My sa ešte vieme ako tak pohybovať vnútri časopriestorového „odseku”. Bolo by však nezmyselné sa vypytovať, kedy (a najmä ako) sa narodil pred oným začiatkom Boží Syn. Uspokojme sa s tým, že „na počiatku (už) bolo Slovo”.

2. Slovo bolo u Boha

Tento druhý výrok Jána o spôsobe bytia „Slova” (Logos) ešte nič neprezrádza, to však jednoznačne prehlasuje, že Slovo bolo u Boha a z toho už cítime, že medzi Bohom a jeho Slovom musíme predpokladať tesné spojenie.

Slovo sa „oddelilo” od Boha pri stvorení a stalo sa stvoriteľským výrokom. Kľúčovými výrazmi dejov o stvorení sú: 1. „Povedal” (vajjómer), 2. „Bud’!” (j’hí), a 3. „Stalo sa” (waj’hí). Boh vydal výrok, vyslovil slovo a vydané (od Boha „oddelené”) Slovo tvorilo. To sa odohralo na časovej strane, „na počiatku”. Na počiatku bol teda Ježiš Kristus jednak u Boha, jednak už tvoril.

3. Slovo bolo Bohom

Čo spadá na stranu mimo stvorenosti (teda čo nie je výtvorom), to je Boh - Stvoriteľ. Slovo „na počiatku” už existovalo, teda už bolo pred začiatkom stvorenia. Základom jeho bytia teda nie je tvorenie, ale niečo iné. V Božích výrokoch Ježiš figuruje ako „milovaný Syn”. Typickým Ježišovým výrokom je „môj Otec”. Ak je Slovo Božím Synom, tak ani On nemôže byť nikým iným ako Bohom. Nič nie je samozrejmejšie, ako to, že na označenie „pôvodu” Písmo používa výraz *narodenie*. V J 3,16 máme výraz „jednorodný Syn” (Monogenés). Pri jedinečnosti Ježiša toto slovo poukazuje aj na jeho „jedinečnú narodenosť”. Tí, čo vedia, že vnútri stvoreného sveta existuje ohromná rôznorodosť ohľadom rozmnožovania - hoci ide o smrteľné bytosti - pre tých horeuvedený výraz neznamená kameň pohoršenia.)

Naše poznávanie má svoje hranice. Cestou viery však môžeme pokročiť ďalej vpred, aj keď sa už naša myseľ zastaví - pomyslime na Ježišovu odpoveď, danú Nikodémovi, ktorý sa zasekol pri svojom mudrovaní: „u Boha je všetko možné!”

4. Ním všetko povstalo

Pred chvíľou sme hovorili o tom, že Slovo je stvoriteľské. Stvoriteľské je preto, že je Božím slovom. Ľudské slová uletia (verba volant), buď majú výsledok, alebo nie. Slovo Božie však ožije samostatne, výsledkom jeho činnosti bude vesmír. Je Stvoriteľom všetkého, tak sa neskôr aj môže stať Vykupiteľom všetkého. Pavol takto vyjadruje horeuvedenú myšlienku: „V ňom bolo stvorené všetko čo je na nebi i na zemi” (Kol 1,16). Aj neprerušenosť bytia zaisťuje Kristus. „Všetko v ňom stojí” (Kol 1,17).

O stave a činnosti Ježiša Krista pred jeho pozemským bytím (preexistencia) môžeme súhrnom povedať nasledovné: On je Božím Synom (J 3,16). Večný a ten istý Boh (R 9,5). Teda pred naším časovo - dejinným svetom, počas neho a po ňom takisto. Je rovný s Bohom - Otcom (Fp 2,6). Platí to aj o stave jeho bytia pred pozemskou formou (J 17,5).

Pokúsili sme sa nahliadnúť pred „počiatok“, do niečoho pred začiatkom, o čom však vieme naisto toľko, že je to večnosť, predchádzajúca náš časopriestorový svet. Doraziac ku svojmu koncu, náš stvorený svet vyústi do tej istej večnosti, do úžasnej Božej nadčasovosti. Ježiš Kristus je Boh, od večnosti (teda spred časopriestorovosti) na veky (až za časopriestorovosť). Nekonečný Boh!

Keď časovo - dejinný svet dospel k istému štádiu, teda k plnosti časov, Jednorodný Syn sa nemohol ďalej pozeráť na skazu hriechu a neohraničený Boh sa stal človekom, aby nás spasil. Je to najväčší zázrak obetavej a sebaobetujúcej lásky!

12. Ježiš je Kristus

Z hľadiska kresťanstva je Ježiš Kristus najvynikajúcejšou osobnosťou dejín. Jeho historickosť už dnes popiera iba málo ľudí aj v nekresťanských kruhoch. Pre nás platí: je naším Bohom a Bratom. Sme deťmi jedného Otca. Pravda, to takto znie trochu prismselo a definícia ani nie je celkom presná, a predsa je vhodná, aby sme z nej vycítili, že: „čosi zvláštne, našu myseľ prevyšujúca úžasná tajomnosť obklopuje Ježiša Krista, ktorý je Božím Synom a zároveň Synom Márie v jednej osobe, všemohúci Boh a za nás trpiaci Spasiteľ.“

1. Prečo sa Boh stal človekom?

Túto otázku takto formuloval veľký kresťanský mysliteľ Anselmus (Cur Deus homo?). Teologická literatúra najčastejšie označuje narodenie v tele termínom *inkarnácia*. Tento odborný termín sa v tejto podobe v Biblii nevyskytuje, je príliš teologického rázu a poslužil ako dobrá živná pôda nejednej mylnej predstavy.

Paul Tillich sa pokúša odkryť protirečenia výroku „Boh sa stal človekom“. Ak na otázku „Kto je subjektom inkarnácie?“ - odpovieme - Boh, potom by bolo logické takéto pokračovanie: „Boh sa stal človekom“. Samotný tento výrok nie je protirečivý, avšak celkom absurdný. Toto je hra so slovami, - hovorí *Tillich* - kde sa jednotlivé slová nevyskytujú vo svojom pravom zmysle. Ak sa Boh-Stvoriteľ stane stvorením, človekom, potom to znamená, že naďalej prestáva byť Bohom. Preto, ako hovorí, pojem inkarnácie musíme previesť do oblasti mytológie, kde sa s ním často stretávame, lebo polyteizmus uvoľňuje široké priestory inkarnačným zjavom, a to bez protirečenia. Ak tak neučiníme, musíme prijať obvinenie, že sa prikláňame k polyteizmu (Boh sa stal človekom, ale aj v tejto podobe zostáva Bohom - a to už je polyteizmus!).

Horeuvedené protirečenia sa kresťanská teológia pokúša preklenúť náukou o svätej Trojici a výrazom „Bohočlovek“ so vzťahom na pozemskú formu Ježišovho bytia. Pre to prvé kresťanov občas obviňujú z polyteizmu a to druhé poskytuje základ pre náuky, označujúce Ježiša Krista ako prechodnú bytosť - a tých je nespočetne mnoho.

Podľa *Tillicha* je bytie paradoxom účasti na Bohu, čo nás s ním spája, ale zároveň aj oddeľuje od neho. Nie je „mýtom premeny“, ale náznakom Božieho nároku na zjavenie počas celého ľudského života. Cestou tohto „osobného života“ chce vyslobodiť človeka z jeho stiesnenej situácie. Porozumenie toho znamená novú cestu k výkladu kresťanských paradoxov.

Tillich má pravdu v tom, že definícia „Boh sa stal človekom“ pokrivkava alebo aspoň si vyžaduje vysvetlenie. V absolútnom zmysle nemôžeme hovoriť o zmene u Boha (Jk 1,17). On

sa nemôže stať ničím takým, čo nie je Boh. Pravda, Biblia ani netvrdí opak toho. Biblia miesto zmeny, či bytia hovorí o jeho láske, vďaka ktorej On poslal svojho jednorodeného Syna, aby vykúpil ľudstvo (J 3,16). Boží Syn, *Logos*, sa stal telom, nie večný Otec. Božia láska sa prejavuje v tom, že dal (*edóken*) svojho svojho jednorodeného Syna a Synova láska (ktorý ako Boží Syn, je aj sám Bohom) zase v tom, že vedome prijal rolu obete v záujme spásy ľudstva.

Pre svoju prostrednícku, služobnú činnosť a po vykupiteľskej smrti sa Boží Syn stal Kristom (Sk 2,36).

2. Spása (vykúpenie)

Spasenie (oslobodenie, či vykúpenie) je subjektívnou Božou záležitosťou. Boh nepotrebuje zmierenie s človekom, ale človeku dáva možnosť, aby sa s ním zmieril a užíval si plody zmierenia. Kristus (Prostredník a Spasiteľ) sa neobjavuje ako niekto tretí „medzi” Bohom a človekom, ale ako niekto taký, ktorý *je voči človeku Bohom a voči Bohu človekom*. Ukáže, čo je Božia vôľa. Človeka (kolektívne) nezastupuje pred Bohom, iba tých, čo s ním žijú v existenčnom spojení. To je nesprávne teologické pojatie, podľa ktorého je Prostredník ontologickou realitou (samostatnou bytosťou) medzi Bohom a človekom. Tak by bol Ježiš Kristus polobohom, zároveň poločlovekom.

Ježiš, chodiaci na zemi je tiež Bohom, iba práve vždy neuplatňuje svoju božskú moc (Fp 2,7). Medzi ľuďmi žije ako človek a prijíma osud mučeníka (Fp 2,8). My poznávame Boha iba z jeho činnosti, zjavenia, z „predstavenia seba”. Vzhľadom na jeho podstatu sú naše znalosti veľmi nedostatočné. To vieme, že je duch (J 4,24), ale čo máme pod tým konkrétne rozumieť, v tom smere máme iba predstavy. Zákon zakazoval akékoľvek znázorňovanie Boha. Mŕtva hmota zďaleka nemôže poskytnúť verný obraz o živom Bohu. Jeho jediným pravým obrazom (kópiou) je Ježiš Kristus. Aj nás, ľudí, Boh stvoril podobnými sebe, následkom hriechu však z nás zmizli rysy Božej podobnosti. Ježiš Kristus nám predstavil Otca: „Kto vidí mňa, vidí Otca” (J 14,19). Roky zvestoval, že prišiel od Otca, že je rovný s ním: „Ja a Otec sme jedno” (J 10,30). Ľudia nepotrebovali živého Boha. Ježiš aj smrť podstúpil preto, aby zo Satanovho otroctva vyslobodil tých čo veria v neho, aby im poskytol možnosť na poznanie Boha. Kto nasleduje Ježiša, príde až k Otcovi. Kto pôjde za ním, bude podobný Jemu. Tak môžeme získať späť svoju podobnosť Bohu.

V záujme toho si obliekol „šaty poslanca”, či „hlinený stan”, teda ľudské telo. „Oblieknutie si” tela je veľmi výstižný výraz. Božské „šaty”, či povedzme „formu” vyzliekol a namiesto nich (nie na ne!) si obliekol ľudskú „podobu” (*morphén – formam*: Fp 2,7). Ľudia ho ani tak nepochopili - teda aspoň málo ich uverilo v neho. Tí však, ktorí ho prijali (uverili v neho), dostali moc (právo, či možnosť), aby sa stali Božími deťmi (J 1,12). Obrovská šanca! Naozaj synmi Božími, Kristovými bratmi! Sám Pán potvrdzuje toto pre nás neuveriteľné tvrdenie: „Kto plní vôľu môjho Otca, ten je mojím bratom či sestrou...”!

„Stal sa človekom” - tento výraz nie je taký jednoznačný ako že „si obliekol telo”. Ale ani tu nemáme neriešiteľné protirečenie. Totiž nie je bezpodmienečne potrebné, že keď sa niekto stane niečím, pre (nové) bytie úplne prestane byť tým, čím bol (osobitne platí táto poučka, keď je reč o Božom Synovi). Ježiš, chodiaci po zemi je Bohom, lebo má moc v ktoromkoľvek okamihu vziať na seba (späť) svoju božskú slávu. (Pravda, keby to vykonal, automaticky by stratil možnosť zachrániť človeka. Často zdôrazňoval, že moc by mal... ale ju nechce použiť!) Jeho dobrovoľné poníženie neznamená stratu jeho božskosti. Navonok je celkom človekom - v skutočnosti však existuje podstatný rozdiel: každý človek je hriešny, On však je bezhriešny. Bezhriešny Ježiš je živým dokladom toho, že povoľujúc Bohu (a vzdorujúc pokušiteľovi) by

človek mohol ostať Božím obrazom (bezhriešny). Pre Adamovo potomstvo možnosť byť podobný Bohu sa jeho pričinením priblížila na dosah.

Na otázku „kto je Ježiš?“ je z premnohých odpovedí dogmaticky vari najpresnejšia odpoveď apoštola Petra, ktorú dal na Ježišovu otázku: „Za koho ma považujete vy?“ a znela: „Ty si Kristus, Syn živého Boha“ (Mt 16,15n). Ježiš je Kristom. V tejto definícii sa nachádza všetka tajomnosť, ktorá obklopuje osobu a dielo Spasiteľa, ale aj pre najjednoduchšieho veriaceho zažiarila nad slnko jasnejšia pravda: Ježiš je Kristus, môj Pán, môj Vykupiteľ, Zásťanca a Brat. Spásu mám len skrze neho.

13. Kristova cesta spásy

Kristovým dielom je - ak to chceme vyjadriť jediným slovom - spasenie. So samotným spasením sa budeme zaoberať v osobitnej kapitole. Pozemský úsek Kristovej cesty sa začína inkarnáciou, teda ponížením a pokračuje oslávením.

1. Poníženie

Apoštol Pavel označuje úseky Kristovho pokorenia dvoma termínmi. Prvým je „sebavyprázdnenie“ možno krajšie povedané: zrieknutie seba (gr:kenosis), následkom čoho sa Syn Boží dostáva do ľudskej podoby bytia. Druhé „sebakokorenie“ (*tapeinosis*) znamená, že aj medzi ľuďmi mu pripadne až posledné miesto. Pokorne prijíma aj definitívnu potupu, smrť na kríži. Druhá etapa je zrozumiteľnejšia, veď Kristova pokora sa prejaví pred očami ľudí. Tá prvá vo svojom absolútnom zmysle je pred nami tajomstvom.

a) Trpel

Podľa niektorých celý Ježišov pozemský život je vykupiteľským utrpením, podľa iných iba v pašiach (vo veľkonočný týždeň) začína jeho vykupiteľské utrpenie. Kedy trpel Kristus, či neustále, či iba občas, to je ťažké povedať, ale to ani nie je podstatné. Podľa Bartha veta Kréda („Trpel pod Pontským Pilátom“) sa nevzťahuje iba na pašiový týždeň. Naozaj je pravda, že skoro všetky momenty jeho života sú plné problémov. Herodes ho chce zabiť, narodil sa v maštali. Neskôr ho nepochopia ani jeho vlastní rodičia, zle ho pochopia aj učeníci. Veľakrát ho chcú (jeho neprajníci) zavraždiť. Nemá kde si skloniť hlavu. Jeho život je nepretržitým bojom s pokrytectvom a nespravodlivosťou ľudí, dostáva sa do konfliktu s vodcami svojho národa, napokon ho Pilát nespravodlivo odsúdi na smrť. Pašie boli iba poslednou sériou utrpení v jeho strastiplnom živote. Teda jeho celý život charakterizuje slovo: „trpel“.

b) Bol ukrižovaný

„Ukrižovali ho“. V očiach Židov smrť na kríži znamenala nielen najmučivejšiu, ale aj najpotupnejšiu spôsob zomierania, vylúčenie spomedzi vyvolených, *vyradenie z ľudu zmluvy*. Prekliaty je, kto visí na dreve! Kríž jednak dokazuje, že *človek je nenapraviteľne protibožský* (R 8,7), ale na druhej strane aj to, že *Boh napriek tomu človeka nekonečne miluje a pre jeho záchranu urobí všetko* (J 3,16 1J 4,9-11).

c) Zomrel a pochovali ho

Poslednou stanicou ľudského osudu je smrť a pohreb. Je aj zákonitým a konečným následkom inkarnácie. Bez toho by neplatilo, že sa Kristus stal naplno človekom. Pohreb dokazuje, že naozaj, skutočne zomrel.

2. Oslávenie

Apoštolské vyznanie viery má zvláštne znejúci riadok: „*Z o s t ú p i l d o p e k l a*”. Bezpochyby je toto časť kréda, ktorá vznikla najneskoršie, ale to neznižuje jej hodnotu. Jej základom totiž nie je starokresťanský svet viery, tradícia, ale Písmo. Citovaný riadok sa nie vo všetkom kryje s pôvodou biblickou zvesťou, v podstate ho však môžeme uznať za biblický. Nuž ako je to s otázkou „zostupu Pána Ježiša do pekla”?

Po prvé: *Písmo nevie o zostupe do pekla*. Grécky výraz, uvedený v Apostolicu (*hádés*) tiež neznamená peklo, ale *rišu mŕtvych*, kde sa zdržujú zomrelí. To isté sa dá povedať o latinskom texte (*infernus* znamená spodný, dolný, *inferna*: podsvetie). Teda: *zostúpil do ríše mŕtvych*, medzi mŕtvych (*descendit ad inferna*). Hebrejský ekvivalent pre „hádés” je *š'ól*. Židia si ho predstavovali ako nejakú smutnú čakáreň, odkiaľ nemožno uvidieť Božiu tvár. Izraeliti - práve tak ako pohania - si *rišu mŕtvych* predstavovali ako miesto pod zemou.

Nejeden historik dogmy sa pokúšal Pánov „zostup do pekla (či pekiel)” uviesť do paralely s podsvetnými dobrodružstvami istých pohanských božstiev, héroov, prípadne ľudských hrdinov. Naozaj sa miestami dá objaviť istá podobnosť. (Pomyslime napr. na egyptského Ozirisa, na babylonského Tamúza, na záhrobné scény eposu o Gilgamešovi, na grécku Odysseu, na Orfea, Atisa a Adonisa atď.) Podobnosť sa však prejavuje iba v nepodstatných stránkach a zaniká vedľa rozdielnosti. Keďže v horeuvedených prípadoch sotva môžeme hovoriť o historickosti, o dejinnej hodnovernosti, u Ježiša Krista niet o nej pochybnosti. *Ježiš Kristus sa pre všeobecnú spásu dostáva do šeolu*. Neexistuje taká pohanská paralela, v ktorej by sa prejavil úmysel všeobecnej spásy. Kristus nezostúpil do srdca zeme pre seba, nie pre jedného človeka a ani nie zo zvedavosti, ako to vyjadruje Matúš (12,40), ale *aby dokonal dielo spasenia*.

Teda výraz „zostup do pekla” je chybný. *Pojem peklo v prvom rade znamená konečné miesto zatratených*. Ani slovo „zostúpenie” nie je jednoznačné. Nuž teda, čo vykonal Ježiš po svojej smrti? Správnu odpoveď môžeme očakávať iba od Biblie. Aj ju dostaneme. Podľa 1Pt 3,19 Ježiš nezostúpil dole, ale jednoducho odišiel (*poreutheis-odíduc*), ale nie do pekla, ale do väznice (*fylaké*), teda medzi uväznených, strážených (duchov). Z predchádzajúceho (18.) verša vysvitne aj to, že sa to odohralo v duchovnej forme bytia. Tento (a nasledujúci) verš by sme mohli vyjadriť aj takto: Aj Kristus zomrel raz pre hriechy... aby vás (či nás) dovedol k Bohu. Síce telesne zomrel, ale čo sa týka ducha (či: Duchom) bol oživený (v. 19) v ktorom potom, keď *odišiel, začal kázať* uväzneným duchom.

Táto časť Písma rieši tú podstatnú dogmatickú otázku, či po slove „dokonané je”, ktoré odznelo na kríži (a po smrti, ktorá potom bezprostredne nasledovala), ďalej pokračovalo poníženie tak, že prekonal aj muky pekla za nás, teda zostúpil až tam. Alebo po momente smrti sa naozaj ukončila cesta poníženia a po nej už nasleduje jeho oslávenie? Výsledok rozboru je: *Ježiš nešiel do pekla trpieť*. (Keďže sa Kalvínska reformácia chcela dištancovať od náuky rímskej cirkvi o očistci, vysvetľovala Kristovo „zostúpenie do pekla” ako jeho posledné, veľké utrpenie.) *Kristus nezostúpil*, ani nebol zvrhnutý do pekla, *ale odišiel*. Písmo nepriamo poukazuje aj na to, že do ríše mŕtvych netreba zostupovať, ale odísť. Ježiš sa nedostáva medzi mŕtvych „cestou všetkých živých”, ale vedome odchádza a nie trpieť, ani nie

pasívne vyčkať ráno vzkriesenia, ale *kázať a oslobodzovať*. Odkiaľ vieme, že zvestoval evanjelium? Petrova správa je jasná. Používa výraz *kéryssein*, ktorého význam jednoducho je – „zvestovať“ či „vyhlasovať“, ale aj to je verejne známe, že je to špeciálny termín pre zvestovanie, či rozhlasovanie radostnej zvesti, evanjelia. Ježiš tam oznámil svoje vlastné víťazstvo. A že evanjelizoval, to nepriamo vysvitá z Ef 4,8-10. Výsledkom „zvestovania“ podľa Písma je vyslobodenie istých väzňov a ich odnesenie hore k Bohu ako dar. (Zo správneho prekladu Ef 4,8 je to jasné. Aj poznámka gréckeho textu poukazuje na predložku *en*, teda „v“. Tento odsek citovaného Žalmu 67,19 podľa Septuaginty znie *en anthrópó*, hebrejsky *ba-ádám*. Doslovný preklad teda znie: dal dary v ľuďoch, po slovensky voľnejšie: *Odovzdal (Bohu) ľudí ako dar či korisť*. Kristova evanjelizácia medzi mŕtvymi teda bola úspešná a tí, ktorí ju ochotne prijali, boli oslobodení (spasení).

V súvislosti s našou témou sa vynoruje premnoho otázok, s ktorými sa tu nemôžeme zaoberať. Na istú časť nadhodených otázok pravda ani nevieme odpovedať, ani nepatria do oblasti zjavenia - sú tajomstvom. Každopádne je isté to, že Kristus neodišiel do pekla, ale medzi mŕtvych. Nešiel tam trpieť, ale aby vyslobodil väzňov smrti. Teda „nezostúpil do pekiel“, ale jednoducho odišiel k mŕtvym, a to v duchovnej forme bytia. Potom ani to nie je otázkou, kam. K nim! Pre nich! Nevieme, ako komunikoval s nimi, ale iste našiel na to spôsob. Vyhlásil (im) svoje víťazstvo. On, ktorý občas prejavil svoju moc nad smrťou aj počas svojho pozemského života, *na veľký piatok triumfálne vtiahol do ríše smrti. Nešiel ta víťaziť, ale ako víťaz* ako kto už zvíťazil, ako kto je už aj tam Pánom a Spasiteľom. Veľká noc ozrejmila aj pozemšťanom, že Kristus žije, ale „Veľká noc“ začala už na Veľký piatok. Cesta slávy začala medzi mŕtvymi.

Predestinácia. Apoštol Peter presne vie, že spása je iba v Kristu, že niet iného mena pod nebom, v ktorom je spása (Sk 4,12). Táto definícia platí pre minulosť, pre ľudstvo žijúce pred Kristom, a pre prítomnosť i budúcnosť. Nikto nepadne pod súd (nebude súdený...), pokiaľ nedostal príležitosť rozhodnúť sa za Krista, alebo proti nemu. Ako Pán zaistí túto príležitosť, to nevieme, ale vieme to, že je milosrdný a spravodlivý a bez toho, aby niekomu umožnil rozhodnutie za neho, nikoho neodsúdi. Raz sa každý človek postaví pred Ježišom a bude sa musieť rozhodnúť či za neho, alebo proti nemu. On sa rozhodol v náš prospech. Všetko, čo vykonal, urobil za nás.

Ohľadne *v z k r i e s e n i a* máme niekoľko takých odkazov v Písme, z ktorých niektorí vyvodzujú záver, že Kristus vstal z mŕtvych svojou vlastnou aktivitou a nie, že bol vzkriesený. Ak je Kristova smrť skutočná, tak o vzkriesení môžeme hovoriť iba v tom zmysle, ako o Božom zákroku, totiž že ho vzkriesil Otec. Biblia nevie o tom, že Kristus vyšiel z hrobu samovzkriesením.

Vzkriesenie je zázrak. Človek by vždy rád vysvetľoval zázraky. Aj ohľadne Kristovho vzkriesenia sa zrodilo nemálo teórií od Veľkej noci až do našich dní. Tieto vysvetľovačky sú výplodom nevery. Sú pochybené od začiatku, veď Kristovo vzkriesenie je takou jedinečnou dejinnou udalosťou, ktorá je divom do tej miery, že sa ani najmenej nedá pochopiť ľudským rozumom.

Ohľadne istoty Kristovho vzkriesenia nieto pochyb. (Správy evanjelií, množstvo očitých svedkov a overiteľnosť nám tento div predstavujú ako nepochybný fakt.)

Vzkriesenie je neodmysliteľnou súčasťou Kristovho vykupiteľského diela (1K 15,12-20) a je pevným základom našej nádeje vo vzkriesenie.

Ježiš zvíťazil. Jeho triumfálny pochod sa začal uprostred mŕtvych. Pokračoval na zemi po vzkriesení. Bol dovŕšený jeho *nanebovstúpením*. Syn sa posadil po pravici Otca. Vzal so sebou ľudí, On, druhý Adam, prvotina tých čo zosnuli - aby Ním bolo otvorené nebo pre všetkých čo veria v neho. Otec vypočuje modlitbu svojho Syna: „Otče, chcem, aby tí čo si mi ich dal, boli tiež tam, kde som ja“ (J 17,24). Sú tam, alebo tam budú. Smrť je porazenou

mocnosťou, ale je mocnosťou aj dnes. Človek ostal smrteľný. Poslednú stanicu triumfálneho pochodu a víťazstva naznačuje Písmo pohľadom do budúcnosti: „už nebude smrti, ani smútku, ani kriku, ani bolestného náreku, lebo prvé veci sa pominuli” (Zj 21,4).

Ježiš, visiaci na kríži, povedal: „Dokonané!” Pán, sediaci na tróne pred svojím návratom povie: „Stalo sa!” - teda sa (spasenie) zrodilo, povstalo. Koniec váhania, koniec obnovujúcich sa bolestí. Dieťa sa narodilo. Nevesta je pripravená. Veľké dielo sa dovŕšilo. Kruh sa uzaviera. Hľa, koniec triumfálneho pochodu, aby sa potom začala *Kristova svadba* so svojimi, nový život cez večné veky v novom svete.

„Narodil sa zo ženy...”

(Mariologický exkurz, pohľad von)

„Keď nastala plnosť času, Boh vyslal svojho Syna, ktorý sa narodil zo ženy...” (Ga 4,6). Syn sa nesmierne ponížil tým, že si obliekol ľudské telo. Ohľadne podstaty „oblečenia si tela” teológovia už tisícročia diskutujú. Boží Syn prišiel na tento svet za divných okolností. Z týchto okolností urobme predmetom skúmania iba jedno: *narodenie z panny*.

Matúš a Lukáš vyslovene hovoria o počatí z panny, Marek, Ján a Pavel o tom mlčia. Toto mlčanie však nemôžeme skúť na protiargument, veď ani o (Ježišovom) detstve nehovoria. Pokusy, ktoré sa snažili uviesť vianočné udalosti do paralely s pohanskými mýtmi, už vypadli z centra pozornosti.

Zvláštna - hoci vysvetliteľná - je snaha rímskokatolíckej cirkvi postaviť Máriu nad všetkých ľudí. Základom tohto vyzdvihnutia je práve panenské počatie. *Mária je božská matka* - učí rímska cirkev - a jej výsady pochádzajú z toho. V prvokresťanskej dobe cirkevní otcovia nehovoria o „nepoškrvnenom počatí”, teda netvrdia, že Mária bola po svojom počatí zbavená dedičného hriechu a jeho následkov, iba tvrdia, že svätý život Márie poslúžil za základ výronu Božej milosti. (Pravda dá sa diskutovať aj o tom, či vyvolávajúca Božia milosť posvätila Máriin život, alebo Máriin svätý život si vyvolil Boh.) Iba od konca 7. storočia začali svätiť Máriino počatie, ale aj koncom 1. tisícročia vyvolávalo veľký odpor Eaderovo učenie, podľa ktorého Mária bola prostá dedičného hriechu. Scholastici učia, že iba neskôr sa Mária očistila od dedičného hriechu. Dokumenty bazilejského koncilu z r. 1449, potom tridentského z r. 1516 hovoria o Márii, ako tej, ktorá nepodliehala dedičnému hriechu. R. 1854 prijala rímska cirkev pápežom Piusom IX. náuku vo forme dogmy, že Mária bola na základe svojich zásluh od prvej minútky svojho života zbavená dedičného hriechu.

Rímska cirkev sa neuspokojila uznaním panenského počatia, doloženého aj biblicky, ale hlásala (a hlása), že Mária naveky ostala pannou. Podľa klasickej katolíckej formulácie: Mária bola pannou pred svojím pôrodom, počas neho, aj potom. K tomu sa pojí ešte učenie, podľa ktorého Mária nikdy nežila manželským (sexuálnym) životom - ani po Ježišovom narodení - Ježiš teda nemohol mať súrodencov. To všetko však dokladá iba tradícia - hovoria katolíci - ale to (im) aj stačí.

Roku 1950 pápež Pius XII. vyhlásil dogmu o nanebovzatí Panny Márie. Táto náuka je akousi korunou mariologického učenia rímskej cirkvi. Nestorius sa kedysi vyjadril takto: „Nerobte z panny bohyňu!” Rímska cirkev ešte sem nedospela, avšak každopádne sa veľmi vzdialila od toho reálneho jadra, čo nám zjavuje Písmo ohľadne Márie.

Podľa Písma bola Mária snúbenicou Jozefa z domu (dynastie) Dávida. (Zdanlivo je problematické odvodzovanie pôvodu Ježiša z Dávidovho domu. V podstate Jozef nemá nič spoločné s narodením Ježiša. Mária mohla byť Dávidovým potomkom, to však nemôžeme nepochybné dokladovať. Problém je to však - ako som povedal - iba zdanlivý. Ježiša totiž každý považoval za *Jozefovho syna*). Podľa zákona Ježiš ale aj Mária patrili k Dávidovmu domu cez Jozefa. Tak si to myslia Matúš, ale aj Lukáš, veď obidvaja uvádzajú Jozefov

rodokmeň. Aj Mária nazýva Jozefa Ježišovým otcom (Lk 2,48) a tak vykriknú aj Nazareťania, počúvajúc Ježišovu reč: „Či nie je Jozefovým synom?“ (Lk 4,22). Písmo zdôrazňuje, že Mária bola pannou. Podľa slov archanjela Gabriela je základom Božieho vyvolenia milosť a následkom je požehnanie. „Našla si milosť u Boha!... požehnaná si medzi ženami“ (Lk 1,28-30). Matúš - s tým zámerom, aby dokumentoval: počatie z panny nie je novinkou v Božích plánoch - cituje Iz 7,14: „...panna počne, porodí syna a nazve ho Emanuelom“ (Mt 1,23). Podľa neho je pôvodcom Máriinho tehotenstva Svätý Duch: „...prv ako sa zosobášili, už bola (nájdenná) tehotná od Svätého Ducha“ (Mt 1,18). Boží anjel to dosvedčí, keď podá Jozefovi vysvetlenie ohľadne stavu jeho snúbenice: „neboj sa prijať Máriu, svoju manželku, lebo čo je v nej počaté, pochádza od Svätého Ducha“ (Mt 1,20). Ako je to všetko predstaviteľné, na to sa vzťahuje Gabrielovo vysvetlenie: „U Boha nič nie je nemožné“ (Lk 1,37). Toto prehlásenie robí ďalšie vypytyvanie zbytočným. Gabriel akoby hovorí toto: Nebuď zvedavý, čo teraz nechápeš, ešte môžeš pochopiť, a vôbec, toto nie je dôležité, ale to, aby si vo všetkom poslúchal Boha. - A Mária pochopí, že sa nemusí ďalej vypytyvať, mudrovať, a tak povie: „Tu som, Pánova služobnica, nech sa mi stane podľa tvojho slova!“ (Lk 1,38).

To je to, čo máme pochopiť aj my. Teda nie vysvetľovať, nie sa vypytyvať, ani nevyrábať teórie.

Z hľadiska svätého Písma má Máriino panenstvo význam iba po počatie. Náuka o večnom panenstve je nebiblická. O bezhriešnosti Márie v Písme nielo zmienky. A vôbec: výraz „našla milosť“ (alebo „omilostnená“) nemá zmysel, ak Mária je bezhriešna. Iba Ježiš Kristus je ten, o ktorom vieme, že hoci nám vo všetkom bol podobný, hriech sa pri ňom nenašiel (1K 5,21 1Pt 2,22 1J 3,5). O oslávení a nanebovzatí Márie Písmo tiež nič nehovorí. Tieto náuky sú nepotrebné, ba priam škodlivé z hľadiska všeobecného kresťanstva, lebo ich nepodloženosť zatieni zdaním neistoty aj pravdy stojace pevne na biblických základoch.

Poslušná oddanosť Márie je nám vzorom pre obetavú službu, vieru, pre zavrnutie všetečnosti a pre bezpodmienečné spokoienie sa s Božou vôľou – a nič viac od toho.

Texty na zapamätanie a pre štúdium

1. Žd 1,1n
2. Mt 16,16 11,27 2Pt 3,18 J 1,1-18 Kol 1,16n J 3,16 R 9,5 Fp 2,6 J 17,5
3. Jk 1,17 Sk 2,36 J 4,24 14,9 10,30
4. Fp 2,5-11 R 8,7 J 3,16 1J 4,9-11 Mt 12,40 1Pt 3,19 Ef 4,8-10 1K 15,12-20 J 17,24 12,26 Fp 1,23 Zj 21,4
5. Lk 2,48 4,22 1,28-30 Iz 7,14 Mt 1,23 1,18.20 Lk 1,37n

Kontrolné otázky

1. Je Ježiš Kristus naozaj posledným Božím slovom k človeku?
2. Čo vieme o stave Boha-Syna pred jeho príchodom na zem?
3. Mal Boh-Syn nejakú rolu pri stvorení?
4. Čo znamená „stať sa človekom“?
5. Ktoré „zastávky“ na Kristovej ceste naznačujú jeho poníženie sa?
6. Odkiaľ začína jeho oslávenie a čo k nemu patrí?
7. Ako sa pozeráme na Máriu, Ježišovu matku?

VI. SPASENIE (SOTERIOLOGIA)

14. (Via salutis)

Dielom Ježiša Krista je spasenie (záchrana), či vyslobodenie. Dielo spásy je neodlučiteľné od Kristovej osoby a príbehu, veď celý jeho život a činnosť slúžili iba tomuto cieľu. Smerom k Bohu sa spasenie prejavilo v zmierení. Prostriedkom zmierenia je kríž, jeho jediným spôsobom je smrť - dobrovoľná smrť Božieho Syna ako obeť. Z ľudskej strany sa dá zmierenie označiť slovom oslobodenie, veď cestou zástupnej obeť sa môže človek oslobodiť z otroctva Satana, hriechu a smrti.

1. Zmierenie

Podľa Biblie sa Boh pre hriech nahneval na človeka. Zmierenie rozhnevaného Boha sledovali obeť, naznačujúce pokánie a zadosťučinenie, ktoré nariadil sám Pán Boh. Tieto obeť ideove a obrazne pripravili jednorazovú, neopakovateľnú, raz a navždy a pre všetkých ľudí platnú veľkokňazskú obeť.

Medzi starozmluvné predobrazy patrí veľká obeť zmierenia, ktorú predkladal veľkňaz raz v roku za svoj ľud (Lv 16). Sem možno zaradiť aj Abrahámovu obeť. Na výslovnú Božiu žiadosť má obetovať svojho syna - napokon namiesto syna sa sám Boh postaral o „náhradu“. Tento príbeh predstavuje aj zástupníctvo ako ideu a Bohom danú možnosť (Gn 22). V Iz 53 sa dočítame o trpiacom Složobníkovi Jahveho, ktorý niesol naše hriechy.

Nová zmluva zjavuje, že tento trpiaci služobník je Boží Syn, Boží Baránok, ktorý sníma hriech sveta (J 1,29). Cieľom jeho obeť je odpustenie hriechov (Mt 26,26). On je ten, ktorý môže v svojej osobe predložiť dostatočnú obeť za všetkých: „Jeden zomrel za všetkých“ (2K 5,14). On bude tou obeťou zmierenia (R 3,25). Ako bezhriešny a spravodlivý zomiera za hriešnikov (1Pt 3,18 2K 5,21). Cestou Ježišovej obeť môžeme uniknúť pred Božím hnevom. On je paschálnym (veľkonočným) baránkom (1K 5,7), ktorý svojou krvou poskytuje ochranu pred hnevom. Nesie hriech celého sveta (J 1,29 1J 3,5).

Človek je pre zmierenie nedostatočný. Vlastne Boh zmieruje sám seba obeťou svojho Syna (R 3,25), ktorý ochotne prijíma rolu obeť a tak môže byť "zástupcom" človeka (1Tm 2,6).

Keďže sme videli, aké tesné je spojenie medzi starozmluvnými obeťami a Kristovou obeťou, musíme si ujasniť aj to, že tu nejde o to, že Boh postupne vypracoval svoj milostivý príklon k človeku, čo napokon vyvrcholilo v Kristovej obeť. Starozmluvné obeť boli obeťami Zákona a vyžadovali si večné opakovanie. Človek ich predkladal Bohu. Božia obeť je jednorazová, prinesená za všetkých, je Božím milostivým dielom. Je to jedinečná obeť, ktorú prináša Bohočlovek Otcovi svojou smrťou. Je to vykupiteľské Božie dielo.

Kristovu obeť tu máme ako zadosťučinenie, náhradnú satisfakciu. Bola potrebná jednak v záujme spásy človeka, tiež pre uspokojenie spravodlivosti a Božej svätosti. Zjavuje sa v nej neoddeliteľnosť Božej svätosti a lásky.

2. Spasenie (vykúpenie)

Spasenie v prvom rade smeruje voči človeku, ale je zároveň rozšírené na celý svet.

Ježiš Kristus nás zachraňuje z moci hriechu, zo stavu stratenosti (Lk 19,10). Cestou k tomu je tak zmierenie, ako aj premena srdca človeka (Ef 4,23). Je to aspoň taký veľký div ako to, že Boh je ochotný sa s nami zmieriť. Skazené srdce sa môže obnoviť!

Z moci smrti nás Kristus oslobodzuje porazením hriechu. Veľká noc dokazuje, že smrť je . Zo stavu smrti (v ktorom sa nachádza človek bez Krista), sa môžeme dostať do života, do skutočného, neobmedzeného života (Ef 2,1 J 6,47). Smrť už stratila svoju vládu (1K 15,55-57).

Vykúpil nás zo Satanovej nadvlády. Kristus zvíťazil nielen nad hriechom a smrťou, ale aj nad zlostníkom Satanom, ktorý sa skrýva za každým zlom. Zlostník bol odsúdený (Lk 10,18 J 12,31 16,11 Zj 20,10). Tí čo poslúchajú Boha, sú schopní odolať diablove a zahnať ho na ústup (Jk 4,7 Ef 6,11).

Výsledkom *dokonalého spasenia* je, že sme Kristovými spoludedičmi, jeho súrodencami. Stali sme sa deťmi Otca, jeho vlastníctvom, On nás ochraňuje. Kristus garantuje túto ochranu: nikto nás nemôže vytrhnúť z jeho rúk!

Kristova spása sa rozširuje na celý stvorený svet. O tejto téme si podrobne pohovoríme až neskôr.

3. Sprostredkovanie

Zápas Krista a Satana prebieha aj po rozhodujúcom golgotskom víťazstve, až po konečné víťazstvo. Satan aj dnes žaluje na vyvolených. Ježišovský výrok o zvrhnutí Satana sa vzťahuje na budúcnosť. Kristus zastupuje svojich pred Božou tvárou proti jeho žalobám. On je právnym zástupcom či obhajcom (Paraklétos), ich zástancom a pomocníkom v nebi. Biblia vie aj o tom, že (Kristus) zastupuje záležitosť celého sveta oproti Satanovi (1J 2,2).

On je jediným prostredníkom (1Tm 2,5). To, že sa nebešťania modlia a súria Božiu pomstu (Zj 6,9-11), neposkytuje dostatočný biblický základ pre dogmatické definovanie sprostredkovateľskej funkcie svätých či Márie.

4. Kristova vláda

Kristus je vládcom vesmíru. Všetka moc patrí jemu (Mt 28,18 Kol 2,9n). Táto moc však dnes nie je každému zjavná. Až po jeho konečnom víťazstve sa skloní pred ním každé koleno (Fp 2,10n). V užšom zmysle je osobitne Pánom svojho ľudu, cirkvi. Kristus je naším Pánom! To znamená, že nás poveruje úlohami, očakáva od nás poslušnosť, ale aj to, že nás živí, ochraňuje a odmeňuje. Patríme jemu!

Texty na zapamätanie a pre štúdium

1. Lv 16,1 Gn 22 Iz 53 J 1,29 Mt 26,28 2K 5,14 R 3,25 1Pt 3,18 2K 5,21 1K 5,7 1J 3,5 R 3,25 1Tm 2,6
2. Lk 19,10 Ef 4,23 2,1 J 6,47 1K 15,55-57 Lk 10,18
3. 1J 2,2 1Tm 2,5
4. Mt 28,18 Kol 2,9n Fp 2,10n

Kontrolné otázky

1. Čo je z Božieho hľadiska spása?
2. Čo je spasenie z hľadiska človeka?
3. Prečo je potrebné zmierenie?
4. Od čoho oslobodí človeka Kristova spásna obeť?
5. Vzťahuje sa spasenie na celý stvorený svet?
6. Čo znamená sprostredkovanie a prečo je potrebné?
6. Ako sa prejavuje Kristova vláda v živote tých čo sú jeho?
8. Kedy sa stane zjavným pred všetkými, že Kristus je Pánom?

VII. SVÄTÝ DUCH (PNEUMATOLÓGIA)

15. Učenie Biblie (o Sv. Duchu)

1. Úvodné poznámky

Svätého Ducha zvykli nazývať „neznámym Bohom kresťanstva“. To je prehnané. Ale kto by sa odvážil oddiskutovať, že je v tom kus pravdy, ako aj to, že vo vedomí a duchovnom živote dnešného kresťanstva, má naozaj mizivý význam onen rozhodujúci vplyv, ktorý predstavuje Svätý Duch pre jednotlivých veriacich, pre celú Cirkev a mimo nej pre jednotlivcov a pre celý svet. Pritom tu nejde o také pravdy, ktoré sú vyhradené iba teológom, alebo osobitne mysticky založeným a usmerneným pobožným ľudom. Ved' *bez Svätého Ducha jednoducho neexistuje kresťanská forma života.*” (Th. Filhaut: Zvestovanie Slova po synode, str. 39) Citovaný autor bol profesorom katolíckej teológie na münsterskej univerzite až do svojej smrti r. 1967. Myslím si, že jeho téza si zasluhuje pozornosť aj dnes. Svätý Duch sa vedľa Otca a Syna bezpochyby dostáva na tretie miesto – je naozaj tak trochu tým neznámym Bohom.

Myslím si, že všetci precitujeme hlbokú pokoru a svoju nehodnosť, keď príde do reči osobnosť a dielo Boha - Svätého Ducha. Sme Božími deťmi, Kristovi súrodenci a sluhovia. Bez pomoci Svätého Ducha nie sme schopní zvládnuť súbor úloh, ktorý dostávame od Ježiša Krista. Iba ovocím Ducha môže byť v nás láska, bez ktorej sme nič. Svätý Duch je zálohou našej spásy, pečaťou nášho vykúpenia a zárukou správneho zvládnutia misijnej práce. Na územie biblického učenia o Svätom Duchu môžeme vstupovať iba s vyzutou obuvou a so sklonenou hlavou, zároveň však s tou preveľkou radosťou. Tá je tiež ovocím Ducha, ktoré má byť pri nás viditeľné, nie akosi strojene, ale ako prirodzené ovocie.

O Svätom Duchu treba v prvom rade nielen hovoriť, ale ním žiť, poslúchať ho, dbať na jeho učenie, teda vstúpiť do spoločenstva s ním a v ňom aj zostať.

Istý teológ zvučného mena v 19. storočí *J. B. Hirschner* svojho času prehlásil, že pravdy o Svätom Duchu, ktoré sú z hľadiska kresťanského života fundamentálne dôležité, sú v širokých kruhoch neznáme, a preto o ne kresťania nemajú záujem a za to je zodpovedná nedostatočná katechetická výuka. Jedna príčina nedostatočných znalostí sa aj dnes má hľadať vo výuke. Postupovanie znalostí máme obohatiť, rozšíriť a veľkú pozornosť máme venovať Božiemu Slovu: „Kde je Duch Pánov, tam je sloboda” (2K 3,17).

Baptizmus je hnutím, ktoré sa po celom svete organizuje v zväzoch (jednotách). Ak rímska cirkev pri svojej ohromnej preorganizovanosti umožňuje široký priestor - najmä od II. vatikánskeho koncilu - pre rôzne teologické názory, tak aj my, ktorí prehlasujeme zásadu autonómie zborov, máme brať ešte menej tragicky fakt, že v istých otázkach nie sme stopercentne zajedno. To nemôže vylúčiť lásku, spoločné úsilie v záujme spoločného cieľa. Kresťanstvo nikdy nebolo a ani nebude uniformované. Aj v baptizme by bola márna každá snaha v tomto smere. Pravda, to všetko neznamená, že spoločenstvo neuplatňuje (dokonca že nemá uplatňovať) prax, Bohom uloženého „skúmania duchov” ani to, že nie je povinné zaujať rozhodné stanovisko oproti bludným náukám a zaťatých šíriteľov bludov vyobcovať. Preto je práve tak potrebné svetlo Svätého Ducha, ako pre úspešné budovanie spoločenstva a evanjelizácie.

2. Učenie Starej zmluvy

Typické symboly, slúžiace na znázornenie Svätého Ducha: lietajúceho vtáka (najmä holuba), vietor a oheň, považovali prírodné národy, pohania, ale aj židia za formy prejavu duchovného sveta v pozadí. Ba tieto obrazy dostali až v Novej zmluve jednomyselné

uplatnenie v spojitosti so Svätým Duchom. (Pomyslime na obraz holubice, spomínaný pri Ježišovom pokrstení, alebo čo Pán povedal Nikodémovi: "Duch (vietor) vanie kam chce... tak je s každým, kto sa narodil z Ducha" - alebo na šum vetra na Letnice a na ohnivé jazyky!)

V Starej zmluve sa veľmi často vyskytuje výraz *ruach* s významom "duch" - 240-krát, s významom "vietor" 92-krát. Dych, alebo dýchanie znamená 28-krát, v iných významoch dovedna iba 39-krát. Toto číslo je neobyčajne malé, keď si všimneme, že výraz "ruach" má aspoň osem významov. V Starej zmluve však nemáme konkrétne zjavenie o osobnom Duchu, odlíšenom od Otca ako o božstve. *Ruach Jahveh*, alebo *Ruach qadóš* však často pôsobí nadprirodzene. Zjavuje sa v podobe víchru, ako životodarný dych, alebo ako božská sila, ktorá sa zmonňuje človeka, alebo skupín ľudí. V proroctvách, ktorých naplnenie zasahuje až do novozmluvných čias, už tento duch, Duch Hospodinov naplní celý národ, a to tak, že jednotlivo bude v ľudoch prebývať (Jr 31,32-34 JI 3,1-3 - v starších prekladoch 2,28-30 a Ez 36,25-27).

Avšak aj v Starej zmluve máme texty, ktoré zosobňujú Boží dych, ba tak sa zdá, že robia rozdiel medzi Otcom a jeho zosobneným dychom (Iz 63,10-14 Ž 104,29n). Podľa presvedčenia Židov Boh si privlastnil chrám, nast'ahoval sa doň. Boh, prebývajúci v chráme, ktorý sa tam zjavuje a nast'ahuje, (*šechiná*) je Svätý Duch.

3. *V synoptických evanjeliách*

V synoptických evanjeliách sa Ježiš Kristus zjavuje ako ten, kto je neoddeliteľný od Božieho Ducha. Konkrétne zmienky o tom nájdeme v spojení s jeho počatím, pri jeho pokrstení, v púšti atď. Ježiš, Pomazaný Mesiáš, predstupuje pred ľudí s pomazaním Svätého Ducha (Lk 4,18 Iz 61,1).

4. *V knihe o Skutkoch apoštolov*

V knihe Skutki apoštolov je Svätý Duch prameňom sily a radosti. Jeho osobné rysy sú stále výraznejšie. Dáva podnety apoštolom a tí tak vedia, že sú nástrojmi Svätého Ducha. Avšak ešte ani v tejto knihe sa jasne nerozlišuje medzi Svätým Duchom, Otcom a Synom.

5. *V Pavlovej teológii*

V Pavlovej teológii je obraz oveľa jasnejší. Otec vzkriesil Krista mocou Svätého Ducha (R 1,4 8,11) a ním nás živí. Svätý Duch obnovuje, posväcuje, zapečat'uje. Osobitne odkazuje a jeho osobnostné bytie, že ho možno zarmútiť. Výrazy, prameniace z obrazov, samozrejme zostávajú aj u Pavla: napr., že Duch je uhasiteľný, ak ho pochopíme ako oheň. Svätého Ducha nikdy nestotožňuje s Kristom. Iné funkcie pripisuje Otcovi, iné Synovi a Svätému Duchu a všetkých troch predstavuje v rovnakej hodnosti, a navyše nezachováva ani obvyklé poradie. Napr:

Milosť nášho Pána *Ježiša Krista*, láska *Božia* a spoločenstvo *Svätého Ducha* nech je so všetkými vami (2K 13,13). Poradie: Syn, Otec, Svätý Duch.

Svet nepoznal múdrosť *Božiu*, preto ukrižovali *Pána slávy* a to všetko sa nám stalo zjavným skrze *Ducha* (1K 2,7-10). Poradie: Otec, Syn, Sv. Duch .

Rôzne sú dary milosti, ale ten istý *Duch*, aj služby sú rozličné, ale ten istý *Pán*, rôzne je dielo, ale ten istý *Boh* (1K 12,4-6). Poradie: Svätý Duch, Syn, Otec.

Zhrnutie:

1. Pavel pripisuje Svätému Duchu Božie funkcie: tento Duch pozná najvnútornejšie Božie tajomstvá, robí nás spravodlivými a svätými a svojou prítomnosťou vlieva lásku samotného Boha voči nám.
2. Pavel pripisuje Svätému Duchu osobnostné funkcie: Svätý Duch pozná Božie srdce, svoje dary milosti rozdeľuje podľa svojho uznania, prihovára sa za nás, svedčí, vzdychá.
3. Svätý Duch je neoddeliteľný od (Boha) Otca a od Krista: Pavel ho nazýva, tu Duchom Božím, tam Duchom Kristovým, inde Duchom Synovým. Svätý Duch nezmýšľa a nechce inšie, ako čo myslí chce Boh a Kristus.
4. Otec, Kristus a Svätý Duch v záujme uskutočnenia našej spásy preberajú osobitný a nezameniteľný okruh úloh. Z toho je zrejmé, že ako Otec nie je stotožniteľný s Kristom, ani Svätý Duch s Otcom, či s Kristom. Pavel však ešte nepocíťoval potrebu presnejšie definovať pomer Svätého Ducha k Otcovi a Synovi. Predovšetkým chcel ukázať, že novozmluvné poradie spásy tvorí nerozbornú dynamickú jednotu: Otec, ktorý nás napriek našej hriechnosti miluje večnou láskou a želá si spasenie všetkých ľudí, v Kristovej smrti a vzkriesení dokázal svoju neohraničenú milosť voči nám. Dá Ducha svojho Syna každému veriacemu, ktorý nás spája vedno s Kristom a navzájom, a prostredníctvom ktorého prúdia do nás Božie myšlienky, láska a Kristovo zmýšľanie. Svätý Duch je tým zväzkom, ktorý je silnejší ako moc hriechu, smrti a písaného zákona a ktorým nás Boh Darca života pripojil k sebe v Kristovi ako synov. (P. Nemeshegyi)

6. V Jánovom evanjeliu

V Jánovom evanjeliu sa rozvíja vo svojej plnosti zjavenie o Svätom Duchu: onen "prameň vôd živých" (7,34), Svätý Duch daný Ježišovou smrťou a jeho vzkriesením. Do Božieho kráľovstva vchádza ten, kto sa znova narodí Duchom (3,5). Tento Duch dáva život (6,63). Kto verí v Ježiša, je jeho účastníkom. Ako prameň života, vyvierajúci do večného života, hasí náš smäd (4,14).

Ježiš na poslednej večeri opäť zaslubuje, že keď sa navráti k Otcovi, pošle svojim učeníkom Svätého Ducha, aby zostal navždy s nimi (14,16). Otec ho pošle v Ježišovom mene (14,26), alebo sám Ježiš ho zošle od Otca (15,26). Svätý Duch je iný Paraklét (14,16 a 26 15,26 16,7). Slovo Paraklétos znamená Pomocníka, obhajcu. Ježiš je náš obhajca (1J 2,1), ale teraz, keď odíde zo sveta, miesto seba pošle svojim učeníkom iného obhajcu (právneho zástupcu). A tým je Svätý Duch. Ježiš teda robí rozdiel medzi sebou a Svätým Duchom. Z toho všetkého nesmieme vyvodzovať záver, že Ježiš sa utiahne do nečinnosti a ustúpi miesto Svätému Duchu. Naopak: Ježiš zaslubuje, že sa ďalej bude namáhať pre svojich (pripraví miesto, bude sprostredkovať) a že sa vráti po nich (14,18 a 28).

16. Čo učí kresťanstvo o Svätom Duchu?

V prvotnej cirkvi získala pneumatológia, správnejšie sám Boh - Svätý Duch oveľa väčší dôraz ako v neskorších storočiach. Prvotné kresťanstvo bolo „kresťanstvom Ducha“, jeho doba bola dobou vyzývania a pozývania Ducha na pomoc.

Od 2. storočia sa Duch stáva čoraz viac korisťou rojkov. V prvotnej cirkvi iba Augustín reálne vníma dôležitosť pneumatológie. Vieroučné diskusie prebiehali ohľadom Krista. Až do konca 4. storočia bola formula „Verím v Ducha Svätého, ktorý je Pánom, Oživovateľom, pochádza od Otca, ktorý s Otcom a Synom je rovnako hoden vyzývania a oslavy, ktorý hovorí cez prorokov“ - mimo diskusie (1. carhradská synoda, r. 381).

Diskusia sa vyvinula okolo otázky pôvodu Svätého Ducha. Podľa východných kresťanov Duch Svätý pochádza od Otca cez Syna, podľa západných od Otca a Syna. Otázkou diskusie bolo aj to, či Svätý Duch pôsobí samostatne, alebo neoddeliteľne od Otca a Syna.

V dobe reformácie sa otázka Svätého Ducha nedostala do popredia, odhliadnuc od antitrinitárnych prejavov, ktoré však sprevádzali cirkev po celý čas jej existencie a sú živé aj dnes. Reformácia ráta s Duchom Svätým na mieste, ktoré mu patrí. Ortodoxia je uzavretá, pietizmus rojčivý a racionalizmus - tak trochu ako reakcia - jednoducho nechce vedieť o ňom. Ohľadom racionálnej teológie poznamenal Brunner: "...zdá sa, ako keby teológovia ... boli uzavreli nejakú tajnú dohodu, aby o tejto otázke radšej pomlčali, než aby bola príliš zjavná chudoba cirkvi ohľadom Svätého Ducha". Dnešná teológia akoby precitla zo svojho ohromného zanedbávania otázky Ducha svätého. Pre prevážnu časť dnešného kresťanstva božskosť svätého Ducha, ako aj skutočnosť, že je osobnosťou rovnou s Otcom a Synom nepredstavujú problém. Tým menej sú zajedno rôzne kresťanské cirkevné útvary v otázke kvality jeho pôsobenia. Ohľadom toho chcem zacitovať naše Vyznanie:

„Svätý Duch je nositeľom osobnej prítomnosti Božej vo stvorenom svete. Zaisťuje poriadok stvorenia, ním sa uskutočňujú Božie zákony a pravdy, uložené v tomto svete. Svätý Duch pripravil dielo spásy, ním Ježiš Kristus zvíťazil nad hriechom a smrťou. Jeho prostredníctvom sa stáva dostupným oslobodenie, získané Synom a dosahuje cieľ spasiteľná vôľa Otcova“. (Vyznanie baptistov, odsek 2)

„Veríme, že Svätý Duch ustavične pôsobí v srdci a živote znovuzrodeného človeka. Učí a vedie ho, radí mu, napomína, povzbudzuje a potešuje veriaceho. Podnecuje ho na prinášanie duchovného ovocia, uschopňuje ho, aby mohol žiť v skutočnom spoločenstve s Bohom a s bratmi, prosí za neho a zapečatuje ho na deň vykúpenia“.

„Veríme, že Svätý Duch na Božiu slávu, na budovanie Kristovho tela, na zdokonaľovanie údov cirkvi udeľuje vykúpeným a posväteným deťom (Božím) dary milosti. Tieto dary Svätý Duch podľa svojho múdreho rozhodovania daruje tým, ktorí sa o to usilujú. Nikto nedostáva plnosť všetkých darov milosti. Preto je potrebné, aby členovia cirkvi – bez toho, že by narušili jej poriadok si slúžili pokorne a ochotneduchovnými darmi, ktoré dostali k dispozícii (na šafárenie)“. (Vyzn. bapt. 9)

Exkurz

a) Krst Svätým Duchom

Nie každý vie, že slovo „krst“ sa v originálnom jazyku Biblie nevyskytuje ani raz. Grécke sloveso „*baptizó*“ znamená ponáram, kúpem. Napriek tomu „krst Duchom Svätým“ mnohí chápu ako akési označenie, pokropenie, ktoré vykonáva človek - prípadne pastor, alebo zhromaždenie, zápasiace počas „modlitebnej noci“. Miesto toho máme správne hovoriť o vnorení (sa) do Svätého Ducha. Tento výraz (*baptizein en pneumatí*) s obľubou používa Ján Krstiteľ (Mt 3,11 J 1,33), a v Sk 1,5 ho zasľubuje Pán Ježiš. Vyskytuje sa aj v Sk 11,16 a v 1K 12,13.

Obraz je veľmi abstraktný a mystický, aj keď nehovoríme o „pokrstení Duchom Svätým“, ale o vnorení sa do Ducha Svätého. Svätý Duch je totiž osoba, ako sa dá doňho vnoriť? My chápeme osoby v prvom rade ako seba - vedomé, mysliace, ale telesné bytosti (ľudí). Svätý Duch však, už ako jeho meno naznačuje, je duchovná bytosť, je Boh. V súvislosti so Svätým Duchom, ktorý je neobmedzený časom a priestorom, už nie je taká cudzia predstava ponorenia.

Ján uvádza do paralely (krst) vnorenie sa do Svätého Ducha s ponorením do vody, preto aj kvôli paralele môže znovu siahnuť k obrazu ponorenia, či ponárania. Ponorenie do (ohňa) Svätého Ducha vlastne znamená *vytvorenie spoločenstva s ním*.

Hovorím o krste ponorením a nie o ponorení *sa*, totiž tu nejde o sebaponorenie, ale o to, že niekto nás vnorí do Svätého Ducha. Kto je to? Ján Krstiteľ nazýva Ježiša tým krstiteľom, Svätým Duchom a ohňom. Vnorenie (krst) do Svätého Ducha je bez Krista nepredstaviteľné. Niet inej cesty, niet iného mena!

Podľa niektorých krst do Svätého Ducha sa odohral iba raz, a to o Turícach (Letniciach) a ten pojem znamená, že Svätý Duch sa nast'ahoval medzi ľuďi. Iní myslia na to, že pretože *Duch Svätý je medzi nami, kedykoľvek sa môžeme dostať do spoločenstva s ním*. Je zrejmé, že toto chápanie je biblickejšie.

Ak ponorenie do Svätého Ducha pochopíme ako prvé stretnutie sa s Duchom Božím, tak je prirodzené, že aj potom potrebujeme plynulé spoločenstvo s ním. Iba tak je predstaviteľný pokrok (rast) v posvätení Ducha, teda posvätenie.

b) „Plnosť Ducha”

Tento výraz som dal do úvodzoviek, lebo je nesprávny, napriek tomu, že je vo veriaciach kruhoch často používaný. „Plnosť Ducha” sa v očiach mnohých veriaciach rovná stupňu posvätenia, a to obyčajne najvyššiemu.

Táto štylizácia poslúžila za základ aj toho omylu, podľa ktorého sa nás zmocní „plnosť Svätého Ducha” (čiže celý Svätý Duch) a nast'ahuje sa do nás. Podľa toho jednotlivec dostáva viac, či menej zo Svätého Ducha, sú však aj takí privilegovaní, ktorý vládnu celým Svätým Duchom, áno, vyjadrujú sa takto: máme Svätého Ducha, plnosť je naša. Čo je naše, tým samozrejme disponujeme sami. Výsledkom takéhoto sebavedomého zmýšľania je, že Svätý Duch sa zdegraduje na nástroj pobožného človeka. Boh že je našim vlastníctvom? Nie! Toto chápanie je celkom protibiblické.

Druhá polovica otázky je, či dostanú zo Svätého Ducha jedni ľudia viac, iní menej? Odpovedať na ňu môžeme podľa J 3,34: Boh nedáva svojho Ducha podľa miery. To, že Duch Svätý je osobou, vôbec vylučuje akékoľvek kvantitatívne vymedzenie. To však je pravda, že niekto je viac, iný menej poslušný Duchu, ale to sa nedá uviesť do súvislosti s tým, že niekto má viac, iný menej z Božieho Ducha, veď aj človek naplnený Duchom môže byť neposlušný, alebo upadnúť (Žd 6,4-6). A tu sme sa dotkli už aj toho pojmu, ktorý používa Písmo miesto „plnosti Ducha”. Správnym výrazom je *naplnenie Svätým Duchom*.

Znamená to, že Svätý Duch cele naplní srdce človeka, ktorý sa pred ním otvorí dokorán. Teda On sa zmocní nás. Ak som bol naplnený Duchom, tak „Zlý” nemá vo mne miesta, ani moja vôľa, lebo On naplní celú moju bytosť.

Apoštol Pavel bol v tesnom spojení so Svätým Duchom. Ovocie a dary Ducha boli v jeho živote bohato zastúpené. Pracoval viac ako my všetci, viac trpel a predsa sa takto vyjadruje: „...netvrdím, že som už dosiahol, alebo že som už dokonalý, o čo sa síce usilujem, aby som dosiahol... na to čo je za mnou, zabúdajúc a vystierajúc sa k tomu čo je predo mnou, ženiem sa priamo k cieľu...” (Fp 3,12-14).

c) Svätá Trojica

Náuku o Svätej Trojici teológovia obyčajne umiestňujú po christológii, alebo po pneumatológii, prípadne na samý koniec dogmatiky. Zdá sa, že je logické, že keď sme si už pohovorili o všetkých troch božských osobách, teraz zhrnieme vedomosti súvisiace so Svätou Trojicou.

Druhý paragraf Vyznania viery baptistov hovorí o jedinom pravom Bohu a nemá osobitnú kapitolu a Svätej Trojici. V nej však je možné nájsť všetko, čo sa dá o nej tvrdiť na základe Biblie: "Jediný Boh zjavuje seba v Písme ako Otca, Syna a Svätého Ducha" (Mt 5,48 28,19 J 14,16n 2K 13,13 Ga 4,4 a 6). Ďalej: "Vyznávame, že medzi jedinečným bytím a trojičnosťou Božou, ako ju poznáme zo zjavenia, nie je potrebný nijaký rozdeľovací, alebo spojovací pokus ľudskej špekulácie, lebo tento fakt zjavenia v prvom rade nemáme vysvetľovať, ale s vierou prijať" (Dt 29,29). Biblické učenie je v tom ohľade zrejmé, že Otec, Syn a Svätý Duch sú rovnako Bohom. To vysvitlo aj z našich christologických a pneumatologických rozborov. Tie miesta Písma, ktoré všetkých troch spomínajú spolu, nám dávajú pokyn, aby sme medzi nimi nerobili nijaký rozdiel v hodnosti, či v hodnote. Cieľ ich účinkovania v stvorenstve je totožný. Medzi nimi bezpochyby existuje jednota.

Samotný pojem, či výraz Svätá Trojica sa vo svätom Písme nevyskytuje. To však nemusí znamenať, že ho nemáme považovať za logický a vytvorenie náuky v prvých storočiach kresťanstva priamo za nutné. Veď hoci Biblia neobsahuje vyslovenú náuku v tomto smere, poskytuje však dostatočný základ pre zrod jej učenia o Trojici.

Nech nám poskytnú usmernenie záverečné riadky nášho Vyznania, keďže nemáme biblické zjavenie: „Ten zdanlivý protiklad, že Boh je jeden a predsa sa dáva poznať v troch osobách, nepovažujeme za potrebné (a možné) vysvetľovať, ale ho považujeme za *tajomstvo viery*“.

Texty na zapamätanie

1K 4,20 Sk 1,8 Lk 24,49 R 8,9 Ž 51,12n Lk 11,13 Ef 4,2n

Texty pre štúdium

1/b Jr 31,32-34 Jl 3,1-3/a Ez 36,25-27 Iz 63,10-14 Ž 104,29n

1/e R 1,4 8,11

1/f J 7,38 3,5 6,63 4,16 a 26 15,26 16,7-11 1J 2,1 J 14,18 a 28 16,23 16,12-15 4,8 20,19-22 14,26 16,24

Kontrolné otázky

1. Aké obrazy označujú v Biblii Ducha Svätého?
2. Je jasné od prvých strán Biblie, že Svätý Duch je osobou Božou?
3. Poznáme také biblické texty, kde Otec, Syn a Svätý Duch vystupujú spolu?
4. U ktorého autora Biblie dospieva zjavenie o Svätom Duchu k svojmu vrcholu?
5. Ako sa vyvíjalo učenie o Svätom Duchu v priebehu cirkevných dejín?
6. Čo učí naše vyznanie o diele Ducha Svätého?
7. Čo znamená ponoriť sa do Svätého Ducha?
8. Čo znamená naplnenosť Svätým Duchom?
9. Považuje Biblia rovnako za Boha Otca, Syna a Ducha Svätého?
10. Hovorí Biblia o Svätej Trojici?
11. Je potrebné, aby sme my vysvetlili to čo Biblia nevysvetľuje, že totiž Boh je jeden a predsa sa dáva poznať v troch osobách?

VIII. C I R K E V (EKLEZIOLÓGIA)

17. Čo je cirkev (zbor) ?

Súhrn zhromaždených osôb, kolektív účastníkov pobožností, či členstvo v nejakom cirkevnom spoločenstve? Odpoveď, pravda, nie je taká jednoduchá. Výrok A. Loisyho sa stal skoro porekadlom: Ježiš vyhlásil kráľovstvo Božie a čo prišlo - to bola cirkev.

Čo je cirkev? Spoločenstvo ľudu? Božie kráľovstvo? Krúžok učeníkov? Spoločenstvo veriacich?

Nepochodíme lepšie, ak miesto slova zhromaždenie používame výraz cirkev, veď toto slovo je z pojmového hľadiska aspoň také neuchopiteľné. Luther ho nazval priamo "slepým slovom" a navrhol miesto neho výraz „kresťanský ľud". Aj podľa Bartha by sme veľa získali, keby sme miesto cirkvi hovorili o zhromaždení (Gemeinde). Pravda je však aj to, že sú dôležité nielen etymologické, ale aj kultúrno historické súvislosti slov. Z takého hľadiska má slovo cirkev (*ekklesia*) bohatý obsah.

Cirkev, či zhromaždenie je ovocím vyvolujúcej Božej činnosti. (O samotnom vyvolení poviem až neskôr.) Boh stvoril človeka pre vládnutie. Pre pád do hriechu však musí tvrdo pracovať, aby – aspoň trošku - udržal pod svojou vládou prírodu. Boh, nenávidiaci hriech, pustil na zem potopu, ale pre život *si vyvolil* Noeho a jeho rodinu. Potom *si vyvolil* Abrahama, aby ho urobil Abrahámom. V ňom *si vyvolil* ľud, ľud zmluvy. Ľud zmluvy bol zároveň Božou obcou, starozmluvným zhromaždením. Svoj ľud očisťoval prostredníctvom vyvolených prorokov a pripravoval ho na prijatie Mesiáša, ktorý prinesie novú zmluvu. Táto nová zmluva je všeobecná a provokatívneho charakteru. *Jej výsledkom je ľud novej zmluvy, eklésia.*

1. V Starej zmluve

V starej zmluve jeden z najčastejších termínov (*édá*) označuje teokratické ľudové spoločenstvo, druhý (*qáhal*) spoločenstvo zhromaždené. Prvý, v znamení zmluvy, uzavretej pod vrchom Sinai sa vzťahuje na celý národ, druhý na spoločenstvo viery pravých Božích vzývateľov. Starozákonné výrazy, označujúce Božiu vládu, či kráľovstvo akoby pripravujú novozmluvnú náuku o Božom kráľovstve. V niektorých prípadoch stará zmluva používa o cirkvi aj výraz *miqrá*, stojaci najbližšie k novozmluvnému pojmu *ekklesia*, *pod ktorým treba rozumieť spoločenstvo zhromaždených na slávnosť.*

2. V Novej zmluve

V Novej zmluve podstatnou formou zhromaždenia je *synagoga*. Spoločenstvo synagógy sa utvorilo vari ešte pred (babylonským) zajatím. Z kresťanského hľadiska je významná preto, lebo patrí medzi prvé možné formy zhromažďovania, a aj preto, že sa veľmi skoro vyvinula na vzdorzhromaždenie proti cirkvi.

Podľa výsledkov etymologického rozboru pojmu *ekklesia* význam slova môže byť: zhromaždenie vyvolaných, či oslovených (aj vyobcovaných), ľud patriaci Pánovi. Eklésia môže znamenať jedno, alebo druhé v závislosti od toho, z ktorého koreňa ho odvodzujeme. Etymologicky môže byť iba jeden význam namieste. Dá sa však konštatovať to, že ohľadom kresťanského zhromaždenia platia všetky tri významy: ľud patriaci Pánovi, ktorých (si) On povolal, oddelil a ktorý ostatné spoločenstvá vyobcujú práve preto, že patrí Pánovi (napr. synagóga: J 16,2).

Je zrejmy význam Turíc ako tvorcu eklésie, cirkvi. Napriek tomu, že aj pred Turícami existovalo zhromaždenie, ktoré počúvalo a nasledovalo Ježiša, zrod eklésie máme stanoviť na deň Turíc (Letníc). Dávnejší kruh učeníkov je iba akousi predcirkvou. Tento kruh sa naväzuje

k Ježišovi, chodiacemu po zemi do tej miery, že je neschopný povzniesť sa do výšky Božieho Syna a jeho pohľad sa upiera na Ježiša do tej miery, že je neschopný byť spoločenstvom. To najlepšie naznačuje "rozpad" po Veľkom piatku. Hoci radosť vzkriesenia ich zhromaždí, po nanebovstúpení predsa stoja s pohľadom upretým do neba, teda bezradní. Po anjelskej vzesti však zostávajú pospolu - bez Ježiša, vyčkávajúci. Toto zostávanie pospolu má ohromný význam. Takto ich zastihne letničné výliatie Ducha. **Odvaha, svedecký rozhl'ad, prierazná disciplína, objavujúce sa ako požehnanie Svätého Ducha a v neposlednej miere hromadné obrátenia, ktoré bývalú „predcirkev” povýšia na eklésiu, schopnú splniť Ježišov misijný rozkaz, stmelia ju a umožnia jej rozvinúť sa.** (Ešte upraviť!) Turícky zázrak vytvorí tisícové príležitostné zhromaždenia a toto zhromaždenie splní svoje poslanie práve tým, že sa rozptýli a na koľko súčiastok sa rozpadne, na toľkých miestach vznikne zárodok nového a nového miestneho zboru. Eklésia teda vznikla, časovo-dejinnou určiteľne, podľa Ježišovho zaslúbenia na Turíce, v Jeruzaleme. Vznikla po prvý raz v dejinách, aby sa potom víťazne šírila všade, kde si nájde ľudí poslušných Ježišovi, ochotných prijať požehnanie Svätého Ducha, až do posledných končín zeme. A tak je hneď viditeľné Pánovo používanie výrazu *ekklésia* v dvojzmysle. Vytvárajú sa miestne zhromaždenia, ktoré nespája nijaká organizácia, a predsa lepšie spolupatriace ako členovia hociktorej pozemskej organizácie, veď žijú v jednote Svätého Ducha. A kým zhromaždenie o 120 členov Biblia nazýva jednoducho množstvom, po Turícach meno toho istého množstva je: eklésia. Boží Duch ich pretvoril z masy v spoločenstvo.

3. *Božie kráľovstvo a cirkev (zhromaždenie)*

Pán Ježiš používa slovo „ekklésia” iba trikrát, ale o to viac hovorí o Božom kráľovstve, o nebeskom kráľovstve, ba aj o Jeho, či Otcovom kráľovstve. Výraz „nebeské kráľovstvo” - táto formulácia sa vyskytuje v evanjeliách 113-krát, v ostatných novozmluvných spisoch 33 krát. Ohľadom výrazu „ekklésia” je situácia práve opačná. Slovo sa v evanjeliách vyskytuje trikrát, v ostatných novozmluvných spisoch však 112krát. Z čoho vyplýva tento posun v pomeroch? Strediskom, podstatou Ježišovej zvesti je Božie kráľovstvo. Podľa kázne Jána Krstiteľasa ono už priblížilo, podľa Ježiša už prišlo, ale sa ešte nerozvinulo naplno. Preto sa máme modliť takto: Príd' Tvoje kráľovstvo!

Ježiš hovorí o Božom kráľovstve, ale založí cirkev. Eklésia je nástrojom rozvinutia Božieho kráľovstva až do úplnosti. Je živou časťou Božieho kráľovstva. Čím viac plní misijný príkaz Kristov, tj. čím skôr naplní počet vyvolených svojím zvestovaním evanjelia, tým viac priblíži príchod Božieho kráľovstva, presnejšie jeho zrejmé a plnohodnotné rozšírenie aj na zemi. Božie kráľovstvo vo svojej úplnosti zahrňuje v sebe eklésiu, eklésia však je iba časťou Božieho kráľovstva. Pán Ježiš vo svojich kázňach hľadá ku konečnému cieľu a ním je Božie kráľovstvo. Všetko koná v jeho záujme. Preto prijíma smrť na kríži, ale preto zakladá aj cirkev. Kde je eklésia, tam vládne boh a Božie kráľovstvo sa vždy viac uskutočňuje. Apoštolovia sa preto zmieňujú viac o cirkvi, lebo hľadajú na blízke úlohy, a nie na vzdialený cieľ. Božie kráľovstvo je prítomné na tejto zemi do tej miery, nakoľko je prítomná eklésia. Kráľovstvo Božie je tu vlastne prítomné v eklésii. Preto hovorí Ježiš: „Božie kráľovstvo je vo vás“.

4. *Učenie apoštola Pavla o cirkvi*

Apoštol Pavel zobrazuje cirkev názorne. Zo všetkého tu vyzdvihnem iba jeden obraz. Cirkev je organickou jednotou údov tela pod usmerňujúcou správou hlavy, ktorou je Kristus. Obrazy či podobnosti o tele nie sú v orientálnom svete neznáme. Philo prirovnával k telu štát, Cicero, Seneca, Platon a Aristoteles spoločnosť, stoici zas kozmos. V obrazoch horespomenutých filozofov a Pavla je totožné to, k čomu prirovnáva (telo), ale rozdielny je predmet prirovnávania. Pavel používa podobný prvok známeho podobenstva na to, aby osvietil tajomstvo eklésie. Stará forma je pritesná na prijatie výborných pohľadov apoštola, ktoré, prirodzene, platia ako zjavenie.

Boží ľud sa môže skladať z mnohorakých „jednotlivcov“, vo svete môže žiť rozptýlene, alebo v menších či väčších spoločenstvách - napriek mnohorakosti a rozdielnosti je však telo predsa jedno, lebo ho drží pokope ten istý Duch (1K 12,11). Tou nadprirodzenou silou, ktorá ich drží spolu, je milosť. Je dôležité, aby sme zbadali, že apoštol Pavel nehovorí všeobecne o tele, ale o určitom tele, a to o tele Krista, ktorý vstal z mŕtvych a vstúpil na nebesia. Cirkev nie je teleso, ale Kristovo telo, nie je vizionárskym obrazom, ale skutočnosťou, organická jednota, živá nadprirodzenými silami. Jej sila, záruka jej neporaziteľnosti je skrytá v Hlave, v Kristu. Pavel akoby hovorí: Ježiš síce telesne odišiel od nás, ale my sme tu na to, aby sme boli činnými údmi jeho tela a realizátormi jeho myšlienok, aby sme robili, čo by robil aj On, keby bol telesne tu, medzi nami.

Hlava cirkvi tróni po Božej pravici, ale žije v organickej jednote s telom, s cirkvou, ktorá žije rozptýlená po celej zemi medzi národmi, v jednote s údmi tela, s jednotlivými veriacimi, nech žijú kdekoľvek. Pavel to vyjadruje takto: Kristus vo mne (Ga 1,16 2,20 4,19 R 8,10 atď.), ako aj my v Kristu (Ga 3,27 R 13,14 Fp 3,9 atď.).

Mystické telo, presahujúce celú zem, je čiastočne viditeľné v zhromaždení (v cirkvi), celý organizmus, je neviditeľný. *Viditeľnými časťami neviditeľnej cirkvi sú jednotlivé miestne zbory.*

Z miest Ef 4,11n ako aj z 1K 12,28 vysvitá, že budovanie eklésie na zemi je realizované ľuďmi. Apoštolovia, proroci, evanjelisti, pastieri a učitelia - pokiaľ počúvajú vedenie Božieho Ducha - svojou službou budujú cirkev. Pozemská inštitúcia je eklésiou len do tej miery a do tej doby, pokiaľ zostáva v spojení s Hlavou a jej prostredníctvom aj rastie. (Ef 4,15).

V záujme svätosti viditeľnej cirkvi musíme vykonať všetko, ale od Pavla sa musíme naučiť aj tomu nazeraniu, že cirkev je cirkvou aj so svojimi nedostatkami, s chorými, ba práve pokryteckými údmi.

Súhrnom: (Nielen vzhľadom na učenie apoštola Pavla) *cirkev je* spoločenstvo Božích synov, skrze jednorodného Syna, vzkrieseného Ježiša Krista, ktorý je jej vodcom. Je skutočným duchovným Pánovým telom, ktorého hlavou je Kristus. Jej narodeninami sú Turíce. Spoločenstvá (zbory), ktoré vyznávajú Ježiša ako Krista, Božieho Syna, sú viditeľnými súčasťami eklésie. Tieto zbory však môžu zahrnúť aj choré, ba umierajúce „údy“, teda členov. *Poslaním cirkvi* je praktizovanie Kristom dokazovanej slúžiacej lásky, pokrok v posvätení ako aj zvestovanie evanjelia a tak napomáhanie vyvrcholenia Božieho kráľovstva k plnosti.

18. Budovanie zboru

1. Ideálny (cirkevný) zbor

Zbor môže byť ideálny, ale nie dokonalý. To znamená, že posväcujúca i posudzujúca činnosť Svätého Ducha sa uplatnia v rovnakej miere. Nájdu sa aj chorľavé údy (členovia) odkázané na duchovnú opateru, nájdu sa odumierajúci a môžu sa nájsť aj nejakí pokryteckí ľudia, ktorí iba hrajú vieru a lásku. Ak však nejaký hriech vyjde na povrch, bude nasledovať napomínanie podľa Biblie (medzi štyrmi očami, za prítomnosti niektorých svedkov, či pred zborom). Ak

napomínanie, ktorého zámerom je pomôcť, nedosiahne svoj cieľ, dôjde na ďalší stupeň disciplinárneho konania, v poslednom rade na vylúčenie. V ideálnom zbere sú tí, čo žijú v spoločenstve s Kristom, vo väčšine. Zvážnenie môžu vyvolať dve príčiny: 1. Ak do zboru prijímú takých čo nemajú spoločenstvo s Kristom, 2. Ak systematicky neuplatňujú zborovú disciplínu.

2. *Pripojenie sa ku zboru*

Hoci nie sme schopní vynášať dokonalý súd, Kristova (myslím na horeuvedenú ideálnu) cirkev, zbor môže uplatňovať právo dané jej Pánom (a nie iba Petrovi, osobitne nie jeho nástupcom). Podľa Mt 18,18: “Čo zviažete na zemi, bude zviazané aj v nebi a čo rozviažete na zemi, bude rozviazané aj v nebi”. Rozviazanie neznamená rozdávanie rozhršenia a zviazanie neznamená zatratenie. Ale na základe Kristovho poverenia je cirkev predsa určená “rozväzovať” (uvoľniť bremeno vyvierajúce z vedomia viny zo svedomia dotyčného) a človeka oslobodeného od hriechu prijať do Kristovho spoločenstva - a je povolaná na to, že u človeka, ktorý nie je ochotný sa dať oslobodiť od svojho hriechu, teda hriech človeka, ktorý sa ho pridrža, môže (a má) “priviazať” k jeho svedomiu a dokiaľ nie je ochotný sa kajať, prerušiť spoločenstvo s ním (Karl Heim).

Keď Ježiš povolal svojich učeníkov, požaduje od nich radikálny rozchod so starým životom, resp. životným štýlom. Jednou z kľúčových otázok pri zapojení sa do zboru je: “*Miluješ Ježiša viac ako všetko iné?*” Hoci zbor nie je neomylný, predsa je jeho povinnosťou dôkladne preskúmať tých čo prijíma. Neznamená to akési “preskúšanie”, ale vypočutie svedectva vyznavača viery. Keďže v prípade nemlúvniat to nejde, držíme sa zásady, že do zboru prijímame iba dospelých. Deti však učíme, aby svojou otvárajúcou sa myslou poznali Pána a považujeme ich za deti zboru. Ich pripojenie sa do zboru považujeme za aktuálne iba vtedy, keď vydávajú jasné signály o svojom obrátení.

Pripojenie sa ku zboru zároveň znamená zapojenie sa do cirkvi. Keby sa snád' niekto opýtal, čo sa stane s nepokrstenými deťmi, ktoré prípadne predčasne zomreli, odpovieme, že za podmienku spásy je v svätom Písme označená viera a krst, pri neexistencii viery (pred uverením) krst nestojí za nič, ako ani bývalý veriaci, ktorý stratil svoju vieru, nebude spasený krstom. Zároveň však predpokladáme, že Kristus má moc niektorých spasiť aj bez krstu.

Snažíme sa teda preskúmať, či tí čo žiadajú svoje prijatie do zboru, žijú vo viere a či je v ich živote viditeľné ovocie Svätého Ducha.

3. *Vylúčenie*

Vylúčenie (z cirkvi) prichádza do úvahy ako posledný prostriedok, slúžiaci na zachovanie jej čistoty, a to iba v konečnom prípade, podľa ľudského posúdenia beznádejnom, ale potom bezpodmienečne a dôsledne. Vylúčenie členovia - pokiaľ je to vôbec možné - patria medzi duchovne opatrovaných zo strany zboru, v prvom rade zo strany kazateľa. Teda nie sú zavrhnutí, či zatratení. Vylúčenie je teda inšpiratívny prostriedok, ktorého cieľom je obrátenie. V prípade obrátenia (pokánia a ochoty napraviť sa) znovuprijatie - ba rehabilitácia - môžu byť plnohodnotné.

4. *Služobníci – vodcovia zboru*

Stručné zhrnutie naznačenej témy obsahuje 13. bod Vyznania baptistov. Citujem vyznanie: “Veríme, že Pán na vzdelávanie a opateru zborov pozýva *pastorov, starších a diakonov* spomedzi tých členov zboru čo sú bezúhonní na poli rodinného, spoločenského a zborového života (Ef 4,11n 1Tm 3,2-13 Tt 1,5-9). Boh ozrejmí svoje povolanie cestou volieb zboru, ktorý si vyžiada vedenie Svätého Ducha a poslúcha ho (Sk 6,3 a 5 Sk 13,2). Pastori a starší zboru pred tvárou zhromaždenia ordinujú pozvaných pre ich službu položením rúk a modlitbou, potom ako vydali svedectvo o svojej viere a povolnosti (1Tm 5,22 6,12 Sk 6,6 13,3 1Tm 4,14 2Tm 1,6).

Služobníci (predstavitelia) slúžia podľa rád Svätého Ducha, Božieho slova a podľa poriadku zboru. Pastori (kazatelia) a starší sú povolaní v prvom rade k výkonu duchovnej práce, diakoni na správu hmotných záležitostí (Sk 20,28 2Tm 2,24n Sk 6,2-4). V žiadnom prípade nemôžu vládnuť nad zborom, im zvereným (1Pt 5,1-3), ale za ich dobrú prácu, pokornú, vernú a zodpovednú službu im patrí osobitná úcta (1Te 5,12n 1Tm 5,17- 19 Žd 13,7 a 17).

5. *Ľudová, či vyznavačská cirkev?*

Často odzváňali nad ľudovou cirkvou, no táto forma dodnes existuje. Ani zďaleka nie je taká ako pred takým polstoročím, no aj to je isté, že cirkev z nej hľadá východisko. To však samozrejme nie je jednoduché.

Aj vnútri ľudových cirkví je veľkou diskusnou témou otázka budúcej formy cirkvi. Niektorí sa pokúšajú naplniť obsahom “veľkú formu” (ale s malým úspechom), iní do budúcnosti uprednostňujú menšie spoločenstvá vnútri veľkej formy, kým iní zas vidia za účelné vytrhnutie z existujúcej formy. Otázkou budúcnosti je tu zbor či cirkev a ich vedúci, užívajúci vedenie Svätého Ducha - a to všetko je v rukách Pána cirkvi, Ježiša Krista.

6. *Budúcnosť cirkvi*

Poslaním Kristovho tela je realizácia myšlienok, plánov jeho Hlavy, s pomocou Svätého Ducha. To sa aj dnes rovná *plneniu misijného rozkazu*. Tento rozkaz pre cirkev platí až do dňa Kristovho návratu, parúzie. Deň parúzie sa totiž kryje s naplnením počtu vyvolených, s prienikom evanjelia ku všetkým národom a je totožný s odvedením Kristovej cirkvi. Prvé vzkriesenie a premena veriacich, žijúcich na zemi, ich oblečenie si duchovného tela (1K 15,51-54 2K 5,1-9 1Te 4,13-18) sa časove tiež kryje s parúziou. Tí čo dosiaľ žili oddelene, sa po príchode Hlavy a po oslávení a odvedení cirkvi opäť, naveky a neoddeliteľne spoja (Te 4,17). Toto stretnutie Písmo naznačuje pestrými, farbistými obrazmi. Takými sú: hostina, svadba, privítanie víťazov vencami, radosť Pánova atď. Podľa Zj 20 Satan bude na tisíc rokov poviazaný. Kráľovstvo pokoja sa uskutoční a jeho Kráľom bude Kristus, teraz už poznateľný všetkými ľuďmi, žijúcimi na zemi.

Cirkev - už v duchovnom tele - bude v tomto kráľovstve vládnuť spolu s Ježišom (Zj 20,4). Nie je to nikto iný, iba víťazná Cirkev. Dnes ešte môžu patriť k cirkvi aj „bláznivé panny”. Ich bláznivosť sa nezviditeľňuje bezpodmienečne. Deň parúzie však ujasní aj tento problém. Tá pravá a skutočná je cirkev víťaziaca. K „ideálnemu” zhromaždeniu vždy patria aj „bláznivé panny”, k víťaznej cirkvi nikdy!

Keď Božie kráľovstvo dospeje do stavu vhodného na odovzdanie, cirkev skončí svoje poslanie a na veky vekov bude chváliť Boha ako súčasť jeho kráľovstva. Vnímanie Božej slávy nebude nejakou večnou nudou, ale prameňom radosti z neustálych objavov. Premena „od slávy k sláve” dáva z toho niečo tušiť.

19. *Obrady cirkvi*

A) Krst (ponorením)

Úvodom niekoľko slov o prostriedkoch milosti. Podľa rímskokatolíckeho teologického myslenia:

„Sviatosť sú skutočnými nástrojmi milosti. Sprostredkujú posväcujúcu milosť a nápomocné milosti, ktoré sú vhodné podľa cieľa svätosti. Sviatosť prostredkuje milosť z vlastnej sily..., človek uplatňuje vonkajší znak, milosť prichádza od Krista.” (Ferenc Gál)

Podľa tejto definície sú „sviastosť” prostriedkami Božej milosti. Rímskokatolícka cirkev vie o siedmich „sviastoch”. Vynára sa otázka: čo sprostredkuje Božiu milosť - sviatosť, alebo niečo iné?

Už teraz konštatujeme, že okrem krstu a večere Pánovej v rímskokatolíckej cirkvi vystupujúce „sviastosť”, resp. „sviastiny” neuznávame za prostriedky milosti. Preto, lebo pri nich chýba buď Kristovo nariadenie, alebo zodpovedajúci biblický základ. Keď teda hovoríme o prostriedkoch milosti, myslíme na krst (ponorením) a na večeru Pánovu, ako aj na ostatné „prostriedky”, viažuce sa k nim.

Už Kalvín postavil oproti prostriedkom milosti do popredia Slovo Božie, veď ak krst a večera Pánova sú prostriedkom (či nástrojom) milosti, o koľko viac je ním Slovo, ktoré tvorí základ obidvoch obradov. Z luteránskej strany sa preto Kalvínovi dostáva zavrhnutie. Evanjelici považujú za sektársky zjav, keď sa vyzdvihuje (Božie) Slovo na úkor sviastí. Je zaujímavé, že pritom všetkom evanjelická dogmatika v kapitole o prostriedkoch milosti hovorí najprv o Slove a len potom o krste a večeri Pánovej. (Gy. Nagy)

Kruh problému je rozšírený tým, že sprostredkovací účinok prostriedkov milosti je podľa učenia Biblie viazaný k viere (Mk 16,16). Čo je teda prostriedkom milosti? Voda? Chlieb a víno? Slovo, alebo viera?

Podľa nášho názoru tu prvotnú a rozhodnú *dôležitosť má poradie*. Prvé je v každom prípade Božie Slovo, lebo bez neho nieta viery a aj krst a večera Pánova sú prázdnu formalitou. Druhá je viera, lebo bez nej nám Slovo nič nehovorí. Iba *Slovo, prijaté vierou* môže dať záväznú silu Kristovmu nariadeniu na prijatie obidvoch prostriedkov milosti. Pri uplatňovaní nástrojov milosti má teda prvotnú dôležitosť Slovo a nie znaky, ktoré sú *pripomienkou milosti*.

V rímskokatolíckej náuke je reč o istých „výpomocných milostiach”. Podľa našej mienky Kristova jednorázová, dokonalá obeť úplne postačuje ako základ milosti. Sprostredkovanie medzi Ježišom Kristom, ktorý obetuje svoj život, a človekom je potrebné, ale sprostredkujúce nástroje nemajú nijaký doplnkový charakter pri milosti.

„Milosť prichádza od Krista, ale sviatosť sprostredkuje vlastnou silou” (F. Gál). Čo sa týka prvej polovice tejto vety, to je pravda - ale že by sviatosť, resp. prostriedky milosti mali vlastnú moc, hoci len na sprostredkovanie, o tom Biblia nič nevie. Za každým prostriedkom milosti krytím, či mocou je Trojjediný Boh. Bez svetla Svätého Ducha je aj Slovo iba mŕtvou literou. Ak Kristus nie je prítomný, aj nástroje milosti sú bezcenné. Musíme si dať pozor, aby sme neupadli do tej chyby, že síce vypracujeme dokonalú cestu (poradie nástrojov) pre Božiu milosť, ale cesta zostane prázdna, bez „dopravy”, teda bez sprostredkovania milosti. Namiesto prostriedkov milosti máme položiť dôraz na Krista, resp. na samotnú milosť.

Teraz je potrebné pojmové ujasnenie výrazu „sviast”. Cez latinské „sacramentum” prichádzame ku gréckemu „mysteriu”. Jeho prvotný význam je „tajomstvo”. Apoštol Pavel ho používa 21-krát vzťahujúc ho na také tajomstvá, ktoré človek nemôže pochopiť. Napokon sa vzťahuje na Krista, ako na nerozlúštiteľné Božie tajomstvo. Na to myslí Pavel v 1K 2,7. Teda Kristus samotný je tým mysteriom, sacramentom, čiže sviastou, „prostriedkom milosti”.

Ak si vezmeme za východisko rímskokatolíckeho teologického chápanie, podľa ktorého je „sviatosť skutočný nástroj milosti“, potom môžeme prehlásiť, že v takom zmysle existuje jediná sviatosť: sám Ježiš Kristus (resp. vykupiteľské dielo Kristovo), veď *nijaký obrad nemá spásonosnú moc*. V užšom zmysle je jedinou sviatosťou Pán milosti a jej sprostredkovateľ, Ježiš Kristus.

Sám Kristus naznačuje cestu spásy. V širšom zmysle prijímame za nástroje milosti tie dary milosti, ku ktorým Kristus pripája zaslúbenie spásy. Takým obradom je *krst* a *večera Pánova*. *V oboch hrá primárnu rolu viera* (aj viera má zaslúbenie spásy: Mk 16,16).

1. Predobrazy krstu pred kresťanstvom

Pre správne hodnotenie kresťanského krstu ponorením je potrebné sa nám zaoberať pohanskými, resp. židovskými očistnými obradmi v dobe pred Kristom. Najprv preto, aby sme Kristom nariadený krst ponorením oddelili od všetkých ostatných očistných obradov, potom tiež, aby sme poznali všetky rysy, ktoré si z predkristovských náboženských obradov zachoval kresťanský krst.

a) Pohanské očistné obrady

Pre pohanské kulty je charakteristická prehnaná telesnosť. Nesúhlasíme s tými, ktorí sa snažia odvodiť ponorenie z pohanských očistných obradov, ale musíme uznať, že aj v týchto obradoch uplatňujú pre symbolizovanie očisty pokropenie vodou, umývanie, kúpeľ. Symbolický úkon (ponorenie) u kresťanov zostal, ale jeho obsah, význam sa od základu zmenil.

Očistné obrady uplatňovali v Kybelinom kulte, v sabaziovskom mystériu, v mystériu Dionýzovom (kúpeľ medzi jedlom a zasvätením), v mystériách Izidy a v mithrovských mystériách. „Pokropenie vodou života“, praktizované v Egypte sa sem už nedá zaradiť, lebo obrad nemal očistný charakter.

Ako ďaleko stáli pohanské očistné obrady od kresťanského krstu ponorením, to jasne dokazuje uvedené *taurobolium*, vzaté z Kybelinho kultu. Zasvätenec sa umiestnil v jednej jame. Jamu prikryli deravou doskou a na nej zabili býka. Býkova krv stiekla cez dosku na človeka, ktorý sa v ošiali snažil zachytiť každú jej kvapku. Aj do úst si nabral krv, aby sa ňou aj vo vnútri očistil.

b) Predobrazy krstu v Starej zmluve

Obrady umývania v Starej zmluve nie sú neznáme. Ich prax sa nedá vysvetliť zdravotnými zámermi, ale tým, že nečistotu považovali za následok hriechu. K očiste nestačilo používanie vody, bolo potrebné aj pokánie jednotlivca. To dokazuje dvojaká obeť po očistnom procese: obeť za previnenie (hrdlička, alebo holúbok) a celopal (ročný baránok). Niekedy do očistnej vody primiešali aj krv, aby bola účinnejšia. Iba po očiste sa mohlo obnoviť životné spoločenstvo s Jahvem.

Urobme teraz predmetom skúmania niektoré miesta zo starozmluvného Písma. Napr. o obrade umývania čítame v Ex 19,10: „...nech si vyperú rúcha!“ V Ex 29,4: „Postav Árona a jeho synov pred dvere stánku zhromaždenia a umy ich vodou“.

Že očista umývaním nestačí, to dokazuje Iz 1,16nn: „Umyte sa, očistite sa, odstráňte svoje zlé skutky pred mojimi očami! Už nerobte zle!“ Tú istú myšlienku rozvíja ďalej Jr 4,14, kde je už výslovne reč o *čistote srdca*.

Podľa Ez 36,25-27 sa sám Boh ujíma diela očisty. K obmytiu čistou vodou sa aj tu tesne pripája nové srdce, nový duch ako dar, ba aj vedenie Svätého Ducha. „Pokropím vás čistou vodou, aby ste sa očistili... Dám vám nové srdce a dám do vás nového ducha...” Podobné myšlienky sa skrývajú aj v Iz 44,3.

Na očistné obrady pre kňazov slúžila aj medená nádoba. Očistné nariadenia platili aj v dobe Pána Ježiša. Preto sa farizeji divili tomu, že ich Pán na seba a na svojich učeníkov nevzťahoval ako pre každý prípad platné a záväzné (Lk 11,38).

c) *Prozelytské ponáranie*

Prozelytský krst ponorením nie je jednoducho „iný” očistný obrad popri mojžišovských nariadeniach, ale zasväcujúci úkon, vykonateľný iba raz. Od iných obradných kúpeľov sa zásadne líši v tom, že kým tie mohli byť vykonané jednotlivito aj tajne, krst prozelytov bol zatiaľ *spoločenským sviatkom*. Pred krstom adept vydal verejné svedectvo (vo forme otázok - odpovedí). Po tom všetkom je zrejmé, že by bolo chybou hovoriť o ich krste tak, ako o úkone, označujúcom iba očistu. Je tu reč o morálnych a spirituálnych faktoroch. Preto je správne, ak sa na krst prozelytov pozeráme tak ako na jeden z *najbližších predobrazov kresťanského krstu* ponorením, ktorý vystihuje jeho podstatu.

Bolo by ťažké zistiť, odkedy a dokedy praktizovali Židia takýto spôsob prijímania tých, čo sa k nim pripájali. V dobe vystúpenia Jána Krstiteľa určite, ba máme presné údaje aj o tom, že okolo r. 65 po Kr. ešte vykonávali túto liturgiu.

Zhrnutie: Krst prozelytov ponorením síce obsahuje v sebe myšlienku očistenia, ale ukazuje ďalej, za symbolickú sústavu očistných obradov. Bol to akt prijímania do spoločenstva Židov. Musí mu však predchádzať presvedčenie, výuka a vydávanie svedectva. Zobrazuje myšlienku, že istá forma života je uzavretá a začala sa nová. Jeho fomou je *úplné ponorenie pod vodu*.

2. *Ponorenie a kumránci*

Prv ako by sme sa dali do rozboru vlastnej témy, musíme si ujasniť niektoré zásadné otázky. Nie je jedno, že niekto sa denne, alebo príležitostne podrobí istému očistnému kúpeľu, alebo raz v živote, z istého podnetu a s určitým cieľom sa pokrstí (ponorením). Ani to nie je jedno, či sa ponoruje sám, alebo sa dá pokrstiť inému.

Je potrebné vymedzenie dvoch hraničných čiar. Jedna: Dokedy uplatňovali rôzne kulty „sebaočistné” kúpele ako denný (v každom prípade však opakovaný) obrad a kedy zavádzajú obrad jednorázovej očisty? Druhá: Dokedy uplatňovali sebaoponáranie a kedy sa stalo všeobecným dnešné ponáranie, vykonané inou osobou?

Pri rozbere prvej otázky môžeme konštatovať, že aj dnes existujú také očistné obrady (napr. v židovskej liturgii), ktoré sa z času na čas opakujú. V už hore spomínaných mysterijných kultoch sa väčšinou konajú očistné obrady takéhoto charakteru. Rozhodný zlom nastal, keď sa zjavil krst prozelytov, veď - ako poznamenáva Rowley - „je to zasväcovací obrad, praktizovateľný jednorázove”. Preto stojí najbližšie ku kresťanskému krstu ponorením.

Čo sa týka druhej otázky, mienka odborníkov sa rozchádza. Liturgický obrad očisty koná sám na sebe ten čo túži po očistení - aj u Židov. To isté je charakteristické pre mysterijné kulty. Stauffer o Jánovi Krstiteľovi poznamenáva, že on bol prvý čo krstil iných, veď dosiaľ bolo praxou u Židov iba sebaoponáranie „ktoré vykonal každý sám na sebe a za seba”. Oproti tomu je názor Rowleyho, podľa ktorého posledným dejstvom prozelytského zasväcovacieho obradu bolo „ponorenie, konané inou osobou”. Nie je našou úlohou rozhodnúť o tejto otázke, horeuvedené sme spomenuli iba preto, aby sme naznačili blízkosť krstu prozelytov a

„Jánovho krstu“ - pre správne hodnotenie je totiž bezpodmienečne potrebné vnímanie spomínanej podobnosti .

V Kumráne vykonávali isté očistné obrady. To mnohostranne dokazujú nájdené zvitky. Tieto obrady však oveľa viac zapadajú do atmosféry Starej zmluvy, než by sme ich mohli považovať za bezprostredných predchodcov kresťanského krstu. Veď tu nejde iba o jednorázovo vykonávaný úkon z príležitosti pripojenia sa k spoločenstvu, ale o umývací obrad, vykonávaný často.

Burrows poznamenáva, že kumránci sa preto tak strnulo pridžžali rituálnej očisty, „aby naplnili všetky požiadavky Zákona“. Stupňom trestu bolo vylúčenie zo spoločnej očisty. Pojem „čistý“ chápali nábožensko – mravne a uplatnili ho aj na predmety. Prv ako sa kajúcny hriešnik dotkne niečoho čistého, sa musí ponoriť do vody. Jednou formou umývacích obradov kumráncov bezpochyby bolo ponorenie sa pod vodu (teda nie inou osobou!). Takto o tom píše Damašský spis: „Nech sa nikto neumýva v špinavej vode, ani v takej čo nestačí, aby ho pokryla“.

K Jánovmu krstu - a tak aj ku kresťanskému - stojí zrejme oveľa bližšie krst prozelytov ako umývanie sa kumráncov, ktoré sme práve uviedli. Veď ten prvý bol ordinačným aktom vykonateľným iba raz, kým ten druhý bol očistný obrad spočívajúci na starozákonných základoch. V spojitosti s kumráncami sa ani neobjavuje otázka, kto vykonával ponorenie, lebo ich kúpeľ bol samoponorením, bez súčinnosti iných. Krst prozelytov (ponorením) bol prvý, o ktorom sa tvrdí, že ho vykonávali druhí, teda to bol krst ponorením v užšom zmysle slova. Kresťanský krst sa zrejme oveľa viac opiera o Starú zmluvu resp. o židovský náboženský zvykový systém ako o kumránsku liturgiu. Kumránske spoločenstvo bolo bočnou vetvou, ale aj ako také, malo nepochybne vplyv na rané kresťanstvo.

3. *Krst Jána (Krstiteľ'a)*

Jánova pravdepodobná kumránska výchova bezpochyby vplývala na celú jeho činnosť. Čo sa však týka „krstu“, ten vykazuje príbuznosť viacej s prozelytizmom ako s vodným obradom kumránskeho spoločenstva. Jánovým poslaním bola príprava cesty (Mesiáša). Táto úloha sa skladala z troch komponentov: kázeň, ponorenie, odkázanie ku Kristu.

V Jánovej zvesti zaznieva dôraz na blízkosť nebeského kráľovstva (totiž že čoskoro začne vláda nebies na zemi). Práve preto vyzýva k obráteniu. Hlása, že nestačí iba zdanlivá zmena zmýšľania (*metanoia*), ale sa musia zmeniť aj skutky. U koho nepozoruje zmenu života, tých tvrdo napomína a odmieta.

Jánov krst sa konal ponorením. Neskôr si rozoberieme problematiku krstu detí, resp. dospelých. Samozrejme Ján nekrstil kropením, ale ponorením. Ján ponáral vo vodách Jordánu (*ebaptizonto en tó Jordané potamó*) tých, ktorí vyznali svoje hriechy (Mt 3,6 Mk 1,5). Úprimnému vyznaniu hriechov predchádza ich oľutovanie a nasleduje obrátenie. Jánovský krst môžeme teda nazvať *ponorením kajúcnikov*, vyznavačov svojich hriechov, či obrátených. Správy evanjelií to potvrdzujú (Mt 3,6 a 11 Mk 1,4 Lk 3,3).

Ján poukazuje na Krista. Vlastne svojimi kázňami koná túto službu a predsa sa s ňou musíme zaoberať osobitne. Veď pozvanie k pokániu znie pre neobrátených, ukazovanie na Krista zas malo obrátených, ba pokrstených pohnúť smerom k Božiemu Baránkovi. Ján jednak spontánne prehlasuje, že on nie je Kristom. O Mesiášovi hovorí ako o tom, ktorý príde až po ňom (Mt 3,11 Mk 1,7 J 1,15). Chce predstaviť tohto Mesiáša, ktorý má prísť. Popri spontánnom oznamovaní - keďže zistil, že jeho poslucháči očakávajú od neho naplnenie mesiášskych nádejí - rozhodne vysvetľuje, že on je iba predposlom a ukazuje na Toho, ktorý má prísť (Lk 3,15-17). Je tak isto úprimný, keď ho (vari v prestrojení) vyhl'adáva kňazské

posolstvo veľrady (*synedria*) a vyzvedá sa o jeho totožnosti. Tu prehlási: „ja nie som Kristus (Mesiáš)” (J 1,19-28).

To, že Ján ukazuje na Krista (Mesiáša), má objasňovací význam. Rozhodne tvrdí, že dôležitosť jeho poslania zaniká v porovnaní s Ježišovým. Prehlási aj to, že jeho dielo má zmysel, len kým nenastúpi Mesiáš. Z jeho slov vyžaruje hlboká pokora. O Kristovi zvestuje, že nie vodou, ale *ohňom a Svätým Duchom bude krstiť* a že bude mocnejší ako on, a že voči nemu nie je hoden ani otrockej práce nosiča sandálov. Podľa neho Kristus príde ako sudca (očistiť svoje humno).

O Ježišovi nehovorí iba že má prísť, ale aj to, že už prišiel, je prítomný v tomto svete, medzi ľuďmi (J 1,16 a 21).

4. *Ján Krstiteľ a prozelytizmus*

Jánov krst stojí oveľa bližšie k prozelytskému krstu ponorením ako ku kumránskemu obradnému umývaniu a sebaponáraníu. Je však potrebné (na čo nás m.i. upozorňuje Rowley) aby sme tiahli hraničnú čiaru medzi Jánovým krstom a prozelytským ponáraním, veď aj napriek podobnosti je tu reč v podstate o dvoch rozdielnych veciach.

Jánov krst bol verejným (spoločenským) obradom, prozelytský krst ponorením bol súkromnou záležitosťou. Je pravdou, že aj prozelytský krst sa odohrával za prítomnosti svedkov a že zakazovali opakovanie úkonu, avšak účelom pozorovania bolo zistiť, či sa liturgické pravidlá presne zachovávajú. Úlohou svedkov bolo aj preskúšanie krstenca (v podobe otázok a odpovedí). Jánov krst však nasledoval po verejnom pokání, teda vyznaní hriechov za prítomnosti všetkého ľudu. Dôraz sa tu nekládol na teoretické vedomosti, ale na oľutovanie hriechov. Cieľom Jánových kázni bolo vzbudenie pokánia.

Prozelytský krst bol znamením toho, že istá osoba (krstenec) opustila isté náboženstvo (pohanské) a prijala nové. Mala skladať skúšky zo zásad tohto nového náboženstva... Ako predohra jánovského krstu, krstenci sa jednoducho rozhodli, že svoj predchádzajúci, hriešny život opustia a začnú žiť nový (pokánie).

Jánov krst symbolizuje zmenu srdca, kým krst prozelytov zmenu svojho vyznania. Táto úvaha podporuje názor, podľa ktorého má Jánov krst etickú (morálnu) hodnotu, kým prozelytský má význam ceremoniálny a nacionálny. Prozelytský krst ponorením znamenal pripojenie sa k židovstvu, podstatou jánovského krstu bolo navrátenie sa k Bohu. Obrad (z liturgického hľadiska) tu ustupuje do pozadia a do popredia sa dostávajú etické hľadiská (Flemington).

Jánov krst mal eschatologický charakter. Naznačoval, že nastúpila nová doba. Prozelytské krstné ponorenie naznačovalo, že ponorený sa pripojil k židovskému spoločenstvu. Jánov krst ukazuje dopredu, naznačujúc úsvit mesiášskej doby. Jeho cieľom bolo pripraviť ľud pre toto obdobie (Manson).

Zhrnutie: Vystúpenie Jána Krstiteľa a ním praktizovaný krst ponorením je v každom ohľade dôležitým míľnikom. Aj čo do podstaty, veď Ján je zvestovateľom novej doby. Jeho výsadou proti predchádzajúcim prorokom bolo, že sa dožil začiatku tejto doby. Je Mesiášovým zvestovateľom a keďže Mesiáš vedie svoj ľud k Bohu, aj on pripravuje toto dielo. Podstatou jeho zvestovania je práve hlásanie novej doby (Božieho kráľovstva) a volanie k obráteniu, k pokániu - lebo obrátenie je podmienkou účasti na Božom kráľovstve.

Nová zmluva demonštruje túto duchovnú nadhodnotu, keď Jánov krst nazýva *krstom pokánia* (Mk 1,4). Keďže *metanoia* v prvom rade znamená zmenu zmýšľania, oľutovanie hriechov a obrátenie, evanjelijný "termín" je veľmi trefný.

5. *Ježišovo pokrstenie (ponorením)*

Prečo bol pre Ježiša dôležitý krst ponorením? Na túto otázku už teológovia podali mnohoraké odpovede. Podľa jedných chcel Ježiš poslúžiť príkladom. Podľa nich mieri na to, keď hovorí: „Takto sa nám sluší naplniť každú spravodlivosť” (Mt 3,15). Predviedol, ako máme praktizovať krst ponorením.

Podľa našej mienky nejde o podávanie príkladu (keby tak bolo, každopádne by na to Ježiš poukazoval, napr. v misijnom rozkaze). „Jeho *krst*, ktorý si pripomínáme a privlastňujeme krstom vodou: je smrť na kríži”. Citovaný výrok chce povedať, že takto máme urobiť zadosť Božej spravodlivosti. Čiže, máme sa zaradiť medzi hriešnikov. Z Ježišovho hľadiska malo toto zaradenie zvláštny význam. Matúš vníma napätie medzi krstom bezhriešneho Ježiša a krstom pokánia a podľa niektorých preto dáva do úst Jána Krstiteľa vety, vyjadrujúce nenáležitost’ (Mt 3,14). Kňazská tradícia (a tak aj Matúš) pripisuje veľký význam Ježišovmu krstu, Lukáš zase postupuje svojskou, individuálnou cestou. Jednoducho konštatuje akoby len tak mimochodom poznamenajúc: „a stalo sa, že keď sa všetok ľud dal krstiť, dal sa ponoriť aj Ježiš...”

Cullmann hovorí: „Je jasné, že Ježiš týmto krokom nechcel iba získať sympatie druhých. On bol iný ako ostatní krtenci, veď oni sa dali pokrstiť (ponorením) iba pre svoj hriech, On však ako jediný... trpel pre hriechy druhých”.

Javí sa ako samozrejmé, že Ježiš sa už tu začal (tu ešte len seba) zaradiť medzi hriešnikov. Ježiš tým, že vzal na seba krst hriešnikov, je už aj Jahvovým služobníkom, ktorý podľa Iz 53 nesie naše hriechy. To potvrdzuje aj nebeské zjavenie: „Hľa, Baránok Boží, ktorý nesie hriech sveta” (J 1,29). K tomu odkazujú: Iz 42,1 Mt 27,38 Lk 22,37 atď.

Beasley - Murray, vynikajúci teológ baptistov poznamenáva: Ježiš „veril” v seba samého, vedel, že je Mesiášom!” Toto uvedomenie si mesiášstva ho predestinovalo k smrti a Ježiš vedome išiel touto cestou.

Kittel hovorí: „Krst bol u Ježiša posviackou na mesiášsku službu”.

Pri Ježišovom krste ponorením hlavnou osobou nebol Ján, ale trojjediný Boh. Syn, ktorý sa zaradil medzi hriešnikov a tak vedome vstúpil na cestu mučeníctva, Otec, ktorý videl túto poslušnosť, prehlasuje tento „zasväcujúci” výrok: „Toto je môj milovaný Syn, v ktorom mám záľubu” (Mt 3,17), a ako tretí, Svätý Duch, ktorý spočinie na milovanom Synovi. Ján je tu iba ako štatista. Keď sa presvedčil o tom, že Ježiš je Mesiášom, zmení sa jeho kázeň, nehovorí o Tom, ktorý má prísť, ale o prítomnom a kajúcnikov posielal k nemu. Krstiteľ v J 1,33 hovorí o tom, že Vysielateľ (Boh) mu povedal, že na kom uvidí spočinúť Svätého Ducha, to bude ten Krstiteľ Svätým Duchom - potom pokračuje: „a ja som videl a dosvedčil, že on je Boží Syn” (J 1,34).

Zhrnutie: Ohľadne Ježišovho krstu môžeme diskutovať o detailoch, jedno je však isté, to že Ján Ježiša naozaj ponoril. To uznáva aj Bultmann, notoricky známy kritický teológ. Toto Ježišovo (krstné) ponorenie podľa mesiášskej koncepcie deuterio - Izaiáša je prijatím spoločenstva s hriešnikmi - v takom zmysle, že bezhriešny Ježiš vzal na seba vinu hriešnikov (v záujme ich zachránenia) - aby ich potom vyniesol na kríž. Z Jánovho hľadiska Ježišov krst ponorením - a séria nasledujúcich udalostí - sú náznakom toho, že On je Mesiášom.

Toto ponorenie nie je poskytovaním príkladu v tom zmysle, že kresťanský krst má mať túto podobu. Z formálnych dôvodov je poskytovanie príkladu nepotrebné, veď forma bola známa a misijný príkaz mohli chápať učenci iba v jednej podobe.

Oveľa viac je predobrazom Ježišovej smrti. V kresťanskom krste ponorením vidíme, že tak ako je niekto ponorený do vody, zomiera s Kristom - a keď sa vynorí, tak s ním povstane do nového života. Ježišovo ponorenie je prorocký skutok: Takto zomriem (zaradený medzi hriešnikov) a takto povstanem (už nerátaný medzi hriešnikov) v sláve, očakávajúci Otcovu odmenu.

Ježiš jasne poukazuje na to, že jeho krst je smrťou: „Krstom mám byť pokrstený a veľmi sa trápim, dokiaľ sa tak nestane” (Lk 12,50 porovnaj Mt 20,22n Mk 10,38n). Predobrazom tohto krstu smrťou je Ježišovo ponorenie.

6. Kresťanský krst ponorením

Kresťanský krst ako obrad (sacramentum) naväzuje na Ježišov príkaz. Dosiaľ sme hovorili o formách krstu, predchádzajúcich Ježišovmu nariadeniu. Teraz preskúmajme, do akej miery znamená Ježišov príkaz obrat v dejinách krstu ponorením.

Predovšetkým poznamenávame, že forma krstu ponorením sa za tisícročia vôbec nemenila, menil sa však významový obsah tohto úkonu, a to podstatným spôsobom.

V spoločenstvách, ktoré vykonávajú krst dospelých ponorením, sa tento krst vykonáva rovnako. Ale ani v tomto smere neexistuje viazaná liturgia. Čo je však každopádne nevyhnutné - práve z dôvodov, že pochádza z Kristovho príkazu - je to, aby krstiteľ vykonával úkon v mene (presnejšie: v meno) Otca, Syna i Svätého Ducha (porovnaj s Mt 28,19).

(Protestantskí prekladatelia prekladajú grécky výraz *eis to onoma* ekvivalentom „na meno” či „v meno”, rímskokatolícki zas výrazom „v mene”. O obsahu týchto pojmov sa dá veľa diskutovať, v podstate však všetkými tými zvratmi vyjadrujeme, že krstenec sa nejakým spôsobom dostáva do kontaktu s Bohom Otcom, Synom i Duchom Svätým.)

Krst ponorením vykonávajú obyčajne pastori. Pastor (kazateľ) očakáva krstencov vo vode, ktorá mu siaha asi po pás. Krstiteľ prednesie nejaký aktuálny verš z Biblie (svoju ruku držiac nad hlavou krstenca), napr: „Kto verí a pokrstí sa, bude spasený”. Po prednesení verša Biblie obyčajne nasleduje tento text obradu: „Na základe tvojho vyznania (viery) ťa krstím v meno Otca, Syna i Svätého Ducha” - a ponorí ho smerom dozadu celkom pod vodu (jednou rukou pridržiava hlavu adepta, druhou drží jeho ruky spojené na hrudi), nato ho vyzdvihne z vody.

Krst môže byť vykonaný v hociktorý deň a v hociktorý čas a v hocijakej čistej vode (tečúcej, či stojatej) v prírode, alebo v bazéne - krsťníci.

Krstenec je obyčajne v bielom rúchu, čo symbolizuje m.i. odpustenie hriechov po ich oľutovaní (prehlásenie za čistého).

Z praktických dôvodov sa pri jednej príležitosti odohráva krst viacerých adeptov (počká sa na niekoľko čakateľov naraz), ale praktizuje sa aj krst jednotlivých osôb.

7. Objektívny základ kresťanského krstu ponorením

a) Ježišova smrť a vzkriesenie

Text Mt 28,18 obsahuje úžasnú deklaráciu. Ježiš prehlasuje, že všetka moc na nebi a na zemi patrí jemu. Táto moc je základom misijného rozkazu (porovnaj Ef 1,20-22), základom jeho víťazstva je pokora, poslušnosť a prijatie smrti na kríži (Fp 2,8-11).

Stojíš tu pred nami rozkaz Mesiáša, Víťaza a nie učeníka Jána, alebo putujúceho rabína, ani nie proroka, ale Božieho Syna. Rozkaz, ktorý sa má splniť, a to v podobe ako odznel.

Apoštol Pavel sa v R 6,3 takto pýta bratov: „Či neviete, že ktorí sme sa vnorili v Ježiša Krista, ponorili sme sa do jeho smrti?” Zdá sa, že v Ríme to nevedel každý kresťan. Prvou objektívnou podmienkou kresťanského krstu je Kristova smrť a vzkriesenie – ako na to poukazuje R 6,4.

b) Vyliatie Svätého Ducha

Už sme poukazovali na to, že nariadením vzkrieseného Ježiša (ešte pred misijným rozkazom) pre učeníkov bolo, aby zostali v Jeruzaleme až do prijatia Svätého Ducha (Sk 1,4-4,8). Bolo to potrebné, lebo pre splnenie misijného rozkazu je nepostrádateľná zasľúbená moc („Dostanete moc, keď zostúpi na vás Svätý Duch a budete mi svedkami tak v Jeruzaleme ako v celom Judsku a Samárii – až do poslednej končiny zeme“.) Letnice preto museli predchádzať kresťanskému krstu, lebo podľa Mt 28,19 ten má byť vyslužený v mene Otca, Syna i Svätého Ducha - a to je pred zoslaním Svätého Ducha nie pravdepodobné.

Krsty ponorením, vykonané ešte predtým, nemôžeme považovať za prislúžené podľa Ježišovho nariadenia (v ďalšom: kresťanský krst). Tým netvrdíme, že po Letniciach neexistoval nekresťanský krst - existoval. Zostáva naďalej v praxi napr. prozelytský krst ponorením, aj jánovský krst, ale štartuje už celkom iný, totiž kresťanský krst.

Niekoľko by sa mohol opýtať: ak uznávame iba poturíčne krsty za kresťanské, tak krsty apoštolov, alebo pokrstenie Ježišovo nebolo kresťanské? - V súvislosti s Ježišom sme už povedali, že jeho krst bol iba predobrazom smrti na kríži, lebo vlastne Ježišovým krstom bola smrť na kríži. Ani to nie je pravdepodobné, že učeníci sa po Turícach dali znova pokrstiť v meno Otca, Syna i Svätého Ducha (hoci ani túto eventualitu nemôžeme vylúčiť), no každopádne, ako poznamenáva Hubmayer, oni už boli pokrstení, veď aj krst Jánov bol ponáraním dospelých osôb. Bolo to teda vedomé zaradenie sa medzi hriešnikov a po boku Ježiša. Formulácia otázky je nelogická, veď voľakto raz musel začať s kresťanským krstom a nech to bol ktokoľvek, ak bol krstiteľom, on sám ešte nemohol byť pokrstený, aspoň nie krstom takého charakteru (vykonanom v mene Otca, Syna i Svätého Ducha). A ešte: apoštolovia nedostali nariadenie na to, aby seba ponorili v mene Otca, Syna i Svätého Ducha, ale na to, aby krstili iných. V tom prípade je nariadenie hodnotnejším „splnomocnením“ ako akýkoľvek predchádzajúci vodný obrad.

8. Subjektívny základ kresťanského krstu ponorením

a) Počutie Božieho Slova

Text Mt 28,19 považuje fakt učeníctva ešte pred krstom za nutný. Učeníctvo je predstaviteľné iba po poznaní náuky, teda po počutí Božieho Slova. To isté vyjadruje aj Mk 16,15: „Chodte do celého sveta, kážte evanjelium každému stvoreniu!“ Učeníctvo okrem známosti náuky a jej vyznávania znamená aj prijatie osudového spoločenstva s Učiteľom a so spoluučeníkmi. K počutiu Slova sa pojí aj život, zodpovedajúci učeniu Slova, teda poslušnosť. Je vhodné tu poznamenať, že v gréčtine výrazy počuť (*akuó*) a počúvať (*hypakuó*) majú totožný koreň (podobne aj v slovenčine) - teda z počúvania vyplýva vypočutie a poslušnosť.

b) Živá viera

Vypočutie Slova ešte samo o sebe nestačí. K učeníctvu, poslušnosti je nevyhnutná viera. Písmo sväté tým, čo iba počúvajú, nikdy nesľubuje spásu. Ku viere sa však pripája aj zasľúbenie spásy: „Kto uverí a pokrstí sa, bude spasený“ (Mk 16,16 - porovnaj Žd 11,6 Ga 2,20 Mk 1,15). Nenahraditeľným základom kresťanského krstu je teda viera. Podľa učenia apoštola Jakuba viera bez skutkov nemá zmysel, je mŕtva. Živá viera teda plodí dobré skutky.

Druhou subjektívnou podmienkou kresťanského krstu ponorením popri počutí Slova je živá viera.

c) *Obrátenie, znovuzrodenie*

Učenie a viera už predpokladajú obrátenie a znovuzrodenie. Nerozoberáme tu do detailov bohatý význam týchto dvoch pojmov, iba poukážeme na to, že zmena života a zmýšľania je predpokladom správne vykonávaného kresťanského krstu ponorením. Takým istým predpokladom je aj nový život, začínajúci znovuzrodením. Inak by R 6,4 nemalo zmysel: „Boli sme spolu s Ním pochovaní krstom do smrti, aby podobne ako vstal z mŕtvych Kristus slávou Otcovou, tak aj my sme chodili v novosti života”. Apoštol Peter vo svojej turíčnej kázni spomína ako prvú podmienku krstu ponorením obrátenie (zmenu zmýšľania) - Sk 2,38.

(Táto otázka nie je taká jednoduchá, veď obrátenie, zmena zmýšľania a posvätenie sú celoživotným programom!)

9. *Požehnania (dobrodenia) kresťanského krstu ponorením*

a) *Odpustenie hriechov*

Podľa Sk 2,38 pred prvým veľkolepým kresťanským krstom apoštol Peter prehlásil zástupu kajúcnikov: „Kajajte sa a dajte sa všetci pokrstiť v meno Ježiša Krista na odpustenie hriechov a prijmete dar Svätého Ducha”.

V tomto výroku Písma (a na mnohých iných miestach) krst ponorením vystupuje ako pečať obrátenia, jeho vyznania. Následkom obrátenia a krstu je odpustenie hriechov. Niektorí by mohli povedať, že základom odpustenia hriechov je Kristova obeť na kríži a nie „krstná voda”. To platí. Učenie však vyžaduje poslušnosť aj v otázke krstu ponorením! Ježiš sľubuje poslušným služobníkom, že budú s ním (J 12,26).

Už skôr sme dokázali, že nás k poslušnosti zaväzuje nie Ježišov príklad, ale jeho misijný príkaz - a pred tým niet výhovorky. Zo stanoviska vyznania viery nie je jedno, či nejaké nevedomé dieťaťko polejú vodou, alebo dospelý človek sa dá dobrovoľne pokrstiť ponorením, vyznajúc svoju vieru pred zhromaždením a pred svetom. Základom odpustenia hriechov naozaj nie je „krstná voda”, ani nie ponorenie v nej - ale ak niekto poznal pravdivosť krstu ponorením a ani napriek tomu neposlúcha Jeho príkaz, „taký sluha bude nájdený nedostatočný”.

b) *Spoločenstvo so Svätým Duchom*

Peter hovorí: „Prijmete dar Svätého Ducha” . V Sk 1,5 autor takto formuloval tú istú myšlienku – dajúc slovo do úst Ježišových”. „Ján síce krstil vodou, ale vy budete pokrstení Svätým Duchom za nie mnoho dní”. U apoštolov sa odohral krst Svätým Duchom v deň Letníc. Podľa Petrovho zaslúbenia po krste ponorením a po odpustení hriechov bude nasledovať prijatie Svätého Ducha. Samotný krst Svätým Duchom (získanie spoločenstva so Svätým Duchom) môže nastať aj predtým, nezávisle od krstného ponorenia. Na to poukazuje Sk 10,45-47: „Či môže niekto zakázať vodu, aby títo boli pokrstení, keď prijali Svätého Ducha?” Ale je to mimoriadny prípad. Typický je ten, že po krste ponorením nasleduje krst Svätým Duchom a dary Svätého Ducha sa dostávajú až potom (Sk 8,14-17).

Nemôžeme tvrdiť, že dar Svätého Ducha môžu dostať iba tí čo sa dali pokrstiť ponorením, no kto poznal pravdu o krste a neposlúcha Kristov rozkaz, ale umlčí svoje svedomie, ten nepostupuje správne (porovnaj 1Pt 3,21).

Citujme tu ešte Tt 3,5: „zo svojho milosrdenstva nás spasil kúpeľom znovuzrodenia“. Znovuzrodenie je zrejme dôležitejšie ako krst ponorením - ale či taký znovuzrodený veriaci smie (či sa mu patrí) byť neposlušný voči tomu Ježišovi, ktorý nám zaistil spásu za cenu svojho života? Pán Boh prepáči čas nevedomosti. Ak niekto nevie, že Ježiš prikázal krst veriacich ponorením a teda praktizuje nejaký iný, nemá hriech - ale kto vie? (Porovnaj Jk 4,14 Mt 10,32 Lk 9,26)

10. Ponorenie, či krst nemlúvniat?

V mestách Rím, Miláno, Ravenna, Parma, Florencia možno aj dnes vidieť prístavby kostolov, tzv. baptisteriá s bazénmi, v ktorých pastori starokatolíckej cirkvi vykonávali krst ponorením. V našej vlasti (Maďarsko) našli takýto vykopávkový bazén v meste Nemet-Csanád. Aj v r. 1938 objavili archeológovia dôležitý nález v meste Szombathely. Ruiny baziliky zo 4. storočia, biskupa Quirina sa dostali na svetlo Božie. Čo nás osobitne zaujíma, je bazén na krstenie. V záhrade seminára odkryli základy okrúhlejšej stavby, ktoré zachovali spodnú časť krstiteľnej kaplnky spolu s vyhrievacím zariadením, patriacim k nej.

V parku ruín Székesfehérváru (Stoličného Belehradu) je vidieť prastaré baptistérium, ktoré je zaiste očitým svedkom ponorovacieho krstu našich slovutných predkov.

Svätý Štefan, prvý uhorský kráľ, bol vychovávaný už v kresťanskom náboženstve. Na začiatku svojho panovania priviedol do krajiny celý huf nemeckých misionárov a vydal im rozkaz, aby každý (občan) bol pokrstený. Nemáme údaje o tom, ako splnili tento rozkaz, ale z rímskokatolíckeho prameňa vieme, ako sa odohralo jeho pokrstenie:

„Štefana na jeho vieru ponoril a z posvätej vody vyzdvihol milý biskup Boží Adalbert (Václav?)“. (Chobot)

Keď pritom zohľadníme aj to, že v 11. storočí krstievali ešte ponorením, ba synoda v Exeteri (r. 1277) prísne predpísala ponorenie a polievanie hlavy prijali za rovnocenné s ponorením až na synode v Ravenne r. 1314, máme dôvod si domyslieť, že aj Štefanov rozkaz vykonali formou ponárania.

Biblickú prax krstu ponorením nezrušili ani r. 1314, ale za rovnocenné s ňou paralelne uznali poliatie hlavy vodou, čo bez schválenia praktizovali už stáročia. Nie bezdôvodne píše katolícky pisateľ a apologét nasledovne:

„Uznávame, že formou krstu prvotnej cirkvi bolo ponorenie do vody..., a že prvých 13 storočí bol taký predpis v cirkvi.“ (Nistor)

Bolo treba vyše tisíc rokov pre to, aby popri ponorení cirkev oficiálne uznala poliatie hlavy! A tak je prirodzené, že rímski katolíci ešte aj po rozhodnutí ravenskej synody dlho praktizovali ponorenie. Na polievanie vodou prešli iba z praktických dôvodov, ale napr. v Miláne ešte aj r. 1920 (!) krstili ponorením. Tu pripomíname, že podľa rozhodnutia poslednej synody rímskej cirkvi je umožnené krstencom, resp. ich rodičom, aby si voľne zvolili formu poliatím, či ponorením.

Aký zmätok a nezhoda vládla v otázke ponorenia, je charakteristické, že hoci poliatie hlavy krstenca s jeho celým ponorením vyhlásili za rovnocenné, predsa bývalého katolíckeho kňaza Petra de Bruys už o dvesto rokov skôr (okolo r. 1124) preto upálili na hranici, lebo tých čo vyznávali svoju vieru, pokrstil ponorením (Somogyi).

V 8. storočí po Kr. niektorí kňazi začali s praxou poliatia hlavy vodou, ale sa pre ňu odhodlali iba v prípadoch, keď pre zdravotný stav krstenca (napr. pre jeho chorobu) sa jeho

ponorenie zdalo problematické, alebo nemožné. Ale táto forma krstu ešte nebola cirkevne schválená ani v mimoriadnych prípadoch.

V dobe vzniku spisu Didaché (2. stor) sa od krstencov požadovali také podmienky (učenie sa, pôst atď.), ktoré nemluvniatka neboli vstave splniť. Pokropenie dovolili iba v tých prípadoch, keď výkon ponorenia sa zdal nemožný.

a) Spoločenstvá praktizujúce ponorenie ešte v predreformačnej dobe

Keďže už od 2. stor. sa začal šíriť krst nemluvniat, tí čo sa držali biblických zásad a starokresťanského zborového poriadku, sa odtrhli od katolíckej cirkvi a zoskupili sa do oddelených spoločenstiev. Tieto menšie spoločenstvá ďalej pestovali biblické zásady: krst ponorením dospelých vyznavačov viery, apoštolský zborový poriadok, zborovú disciplínu a dobrovoľné obete. Takými to známejšími spoločenstvami boli: *paulikiáni*, *bogomilovia*, *katari* (či *albigenci*) a *valdovci*. Na územie Uhorska prenikli jednotlivé skupiny bogomilov a tu sa usadiac, vykonali úspešné misijné dielo.

V 8. storočí ponárajúce spoločenstvá boli v prevahe oproti katolíckej cirkvi. Cez celé storočia sa viedol veľký zápas medzi tými čo krstili deti a menšími skupinami tých, čo krstili dospelých veriacich ponorením. Boj sa viedol na život a na smrť, za pravdu krstu ponorením zomrelo veľa tisíc veriacich.

b) Krstenci – ponáratelia v dobe reformácie

Žiaľ, ani reformáciou nebola biblicky vyriešená otázka krstu. Luther v knihe „Babylonské zajatie cirkvi“ v jej 2. kapitole píše:

„Bol by som radšej, keby krstencov ponárali do vody ako to hovorí Písmo...“ Ale neskôr od toho spolu s Zwinglim upustil a urobil kompromis s daným stavom. (Somogyi)

Luther vo svojej Postile v reči na tretiu nedeľu po Epifánii (Troch kráľoch) hovorí takto:

„Krst nikomu nepomôže, ani sa ho nemôže zúčastniť iný, iba kto verí sám za seba, veď bez jeho osobnej viery nikoho neslobodno pokrstiť. Ak nevieme dokázať, že nemluvňatá sú schopné veriť aj samotné a že majú svoju vlastnú vieru, tak moja verná rada a posudok je taký, že priamo ustúpme od krstu detí - čím skôr, tým lepšie - a neodvážme sa pokrstiť ani jedno dieťa, aby sme takou nerozumnosťou a kúzeľníctvom, za ktorým niet obsahu, nezosmiešnila a nepotupila velebnú Božiu dôstojnosť“.

Luther sa však už r. 1526 (keď už vydal svoje horeuvedené dielo) obrátil proti spoločenstvám, ktoré krstili ponorením.

Zwingli sa pôvodne tiež zastal spoločenstiev praktizujúcich krst veriacich ponorením, od r. 1525 však prudko napadá „novokrstencov“. Viacerí z jeho züríšských spolukňazov a spolureformátorov boli proti krstu nemluvniat a kázali krst veriacich.

Ohľadne Zwingliho poznamenávame, že sa do tej doby zastával krstu veriacich, dokiaľ sa nedal pokrstiť ponorením Hubmayer, Lutherov druh z rádu (augustiniánov), jeden z najvzdelanejších a najúspešnejších duchovných z anabaptistov, vedúca postava reformátorov. Od tej doby sa však so všetkou svojou energiou obrátil proti krstencom a krstu ponorením.

Kalvín učil krst detí, ale v dobe svojho pobytu v Strassbourgu bol v tesnom kontakte s krstencami ponorením, od ktorých prevzal aj zásadu prísnej cirkevnej disciplíny.

V Uhorsku skoro súčasne s luterstvom a pred kalvinizmom už r. 1523 Kristof Schröder (podľa niektorých prameňov Schröter), po ňom Andrej Fischer, uhorský baptistický mučeník a János Kisszebeni zvestoval evanjelium v hornouhorských mestách a praktizovali krst ponorením. Krstenci sa na základe ich diela stali hrdinami, schopnými aj na obetovanie svojho života. To dokazuje aj list, nachádzajúci sa v košickom mestskom archíve (pod č. 19.212),

datovaný dňom 28. aug. 1528. List písal po latinsky dvorný kňaz kráľovnej Márie. Obsahuje veľa údajov ohľadne anabaptistov. Je v ňom reč o žalárení, vypočúvaní s mučením, o tom, že veľa baptistov upálili, usmrtili a že medzi popravenými boli aj 16-ročné dievčatá, ktoré všetky pochodovali v ústrety smrti so spevom a s jasnými tvármi. (Kirner)

V tejto dobe miestami aj reformovaní krstia niektorých ponorením. Gaspár Heltai, maďarský reformátor r. 1559 krstí deti ponorením (Kirner). R. 1577 je vydaná kniha biskupa Bornemisszu z ktorej vysvitá, že aj on krstil ponorením. (Kirner)

R. 1614 synoda v Spišskom Podhradí síce zrušila nariadenie o vykázaní nepokrstených detí z kostolov, ale obťažovanie a prenasledovanie neprestáva ani potom.

R. 1762 bolo vydané nariadenie cisárovnjej Márie Terézie, podpísané nádvorníkom Mikulášom Pállfym, proti baptistom:

„Kráľovské nariadenie v záležitosti baptistov, žijúcich v Uhorsku... aby spomenutí boli konvertovaní na katolícku vieru... aby stoličná vrchnosť donútila baptistov na návštevu kostolov katolíckych farností a k účasti na omšiach.”

Baptisti sa vzdor tomu všetkému nestali všetci katolíkmi. O desať rokov, r. 1771, keď Mária Terezia vydáva nariadenie ohľadne cechov, spomína baptistických remeselníkov, ktorí aj vtedy tvorili osobitné cechy.

Kráľovná bola nútená vziať na vedomie, že hnutie krstencov sa ani jej nepodarilo celkom zlikvidovať.

R. 1846 sa Ján Rottmayer s niekoľkými druhmi navrátili domov z Hamburgu, zo zboru J. G. Onckena. Rottmayer sa stal historickou osobnosťou tým, že začal oživovať - bezprostredne pred maďarským bojom o nezávislosť - vyhasnuté uhľíky baptistickej misie, ktorá v dobe Márie Terezie bola ničená ohňom a železom.

Do r. 1849 mali baptisti v Pešti riadne zhromaždenie, ale v dobe absolutizmu boli prinútení sa rozísť, lebo vtedajšia vláda kvalifikovala ich zhromaždenia ako možné šírenie revolučných ideí. Pre tiesnivú situáciu mnohí z nich emigrovali. Rottmayer zostal v Pešti, šíril náboženské spisy, a preto sa dostal do konfliktu s rakúskou vrchnosťou. Zo svojej ťaživej situácie sa vyslobodil iba po intervencii arcikňažnej Márie.

R. 1873 *Henrich Meyer založil prvý novodobý baptistický zbor v Starom Budíne a on sa stal vodcom organizovanej baptistickej misie.* Od tej doby neprerušene pokračuje baptistická misia v celej Karpatskej kotline.

Počet baptistov v Uhorsku už r. 1916 dosahoval 23.000.

R. 1908 už 26 misijných pracovníkov vykonávalo v našej vlasti krst ponorením. Vývoj bol taký prudký, že mu nebolo podobného v Európe. Prvý európsky baptistický kongres vykazoval štatistiku, z ktorej vysvitá, koľko percentný rast sa prejavil v počte členov v rokoch 1883-1907. Spomedzi 18 štátov bolo na prvom mieste Uhorsko so svojimi 2475 percentami.

Rastu napomáhala aj šírenie Biblie vo veľkých rozmeroch. Zo správy Britskej a zahraničnej biblickej spoločnosti vieme, že iba r. 1906 predali v Uhorsku viac ako 100.000 Biblií. V nasledujúcom roku bolo pokrstených 1130 osôb.

Biblický krst ponorením sa veľmi pomaly šíril od r. 1830 - asi tak 30 rokov. Toto obdobie 30 rokov bolo skôr dobou rozsievania zrna. Od r. 1873 až tak do 1940 sa v takom tempe zvýšil počet krstov, že to - popri vážnej a vernej práci - v prvom rade svedčí o Božom požehnaní.

11. Čo hovorí Nová zmluva o kresťanskom krste ponorením?

Podľa Youngovej konkordancie slovo *baptisma* a jeho odvodeniny sa nachádzajú v Novej zmluve v nasledovnom pomere:

Baptisma (ponorenie) 22-krát: Mt 3,7 20,22 n 21,25 Mk 1,4 10,38 11,30 Lk 3,3 7,29 12,50 20,4 Sk 1,22 10,37 13,24 18,25 19,3n R 6,4 Ef 4,5 Kol 2,12 1Pt 3,21.

Baptistés (Ponárateľ, krstiteľ) 14-krát: Mt 3,1 11,11n 14,2 16,14 17,13 Mk 6,24n 8,28 Lk 7,20 verše 20, 28 a 33 9,19.

Baptismos (umývanie, očista, ponorenie) 4-krát: Mk 7,4 7,8 Žd 6,2 9,10.

Baptizó (ponoriť, umyť vo vode, 79-krát: Mt 3, verše 6 11 13 14 a 16. 6,14 20,22n 22,19 Mk 1, verše 4, 5, 8 a 9 6,14 7,4 10,38n 16,16 Lk 3, verše 7, 12, 16 a 21 7,29n 11,38 12,50 J 1, verše 25n, 28, 31 a 33 3, verše 22, 23 a 26 4,1n 10,40 Sk 1,5 2, verše 16, 38 a 41 8, verše 12n, 16, 36 a 38 9,4 a 18 10,47n 11,16 16,15 a 33 18,8 19,3 a 5 22,16 R 6,3 IK 1,13-17 10,2 12,13 15,29 Ga 3,27.

Prípady krstu ponorením v Novej zmluve:

1. V súvislosti s činnosťou Jána Krstiteľa: Mt 3 Mk 1,18 Lk 3 J 1,6-41 3,22-36.
2. Ponorenie Pána Ježiša: Mt 3,13-17 Mk 1,9-11 Lk 3,21n.
3. Ježiš, resp. jeho učeníci krstia: J 3,22-26 4,1n.
4. Ponorenie na Letnice: Sk 2,41.
5. Pokrstenie Samarčanov: Sk 8,12-16.
6. Pokrstenie etiópskeho komorníka: Sk 8, 26-39.
7. Pokrstenie Saula: Sk 9,1-18 22,16.
8. Kornelius a jeho hostia sa dajú pokrstiť: Sk 10,17-48.
9. Lýdia a jej domáci sú pokrstení: Sk 16,14n.
10. Žalárnik a jeho domáci sú pokrstení: Sk 16,23-34.
11. Krispos a jeho domáci pokrstení: Sk 18,8.
12. Pokrstenie učeníkov v Efeze: Sk 19,3-5.
13. Pokrstenie Štefana a jeho domácich: 1Kor 1,16.

Nie je potrebný etymologický rozbor pre to, čo znamená grécky výraz *baptizó*. Každý slovník uvádza ekvivalenty „ponorenie (do vody)“.

Škoda, že maďarskí (ale aj slovenskí) prekladatelia Biblie, odhliadnuc od niekoľkých výnimiek, za tento výraz uviedli slovo „krstiť“. Slovo „krstiť“ je vlastne úplne neznáme a nepoužívaný výraz v Biblii. Pochádza pravdepodobne odtiaľ, že rímskokatolícky kňaz na čelo dieťaťa krstenca (vodou) nakreslí kríž (staroslovansky: krest). Užívanie slova „krst“ teda je biblicky neoprávnené - najmä vo zboroch, praktizujúcich ponorenie.

Na základe Novej zmluvy ponajprv môžeme konštatovať, že správnou formou akéhokoľvek obradu (sacramentum - sviatosť), ktorý nazývajú krstom, je úplné ponorenie do vody. Biblia vie iba o takom.

Biblia nevie o ponorení nemluvniat, detí, či dospelých, iba o *ponorení veriacich*. Je nanajvýš pravdepodobné, že v súvislosti s novozmluvným učením sa nemohla ani vynoriť otázka, či sa smie ponorením krstiť bez viery a bez jej vyznania.

Biblicky je neopodstatnený každý taký „krst“ (ba aj ponorenie), na ktorom dostáva účasť niekto bez svojho vedomia a ak nemá schopnosť posudzovania. Také je nemluvňa, malé dieťaťko, ďalej duševne menejcenný človek, alebo osoba v bezvedomí, (napr. zomierajúca). Krst ponorením nie je viazaný Svätým písmom na istý vek, jeho predpokladom je však schopnosť duchovného posudzovania. „Ponorenie nie je nutné pre spasenie, ale je nevyhnutné pre poslušnosť!“ (Gill)

Tu uvedené veci nájdú súhlas v spoločenských, praktizujúcich krst ponorením, no môžu vyvolať veľa námietok u veriacich vyznávajúcich oprávnenosť krstu detí a brániacich túto prax. Už sme poukázali na to, že rímskokatolícka cirkev pre krstenca (resp. pre jeho rodičov) umožnila voľbu medzi ponorením a pokropením. Aj na to, že rímskokatolícka cirkev dôsledne

uznala, že biblickou formou krstu je ponorenie, avšak iba odvolávajúc sa na praktické príčiny dovolila pokropenie - aj to až na synode r. 1311 v Ravenne. Pravoslávna cirkev až dodnes praktizuje ponorenie a ohľadne tejto formy sa vo východnej cirkvi nevyskytla vážna nezhoda názorov.

Rímskej cirkvi stačí - keďže Božie slovo nevyhlásila za jediné meradlo - odvolávať sa na praktické hľadiská, aby zaviedla protibiblickú prax „sviatosti“. Reformátori však - keďže (správne) prehlásili Božie slovo za jediné pravidlo života viery - museli z Biblie dokazovať oprávnenosť krstu detí. Na základe už uvedeného je jasné, že toto dokazovanie je možné podniknúť iba prešpekulovanými filozofickými metódami. Otec modernej (protestantskej) teológie Schleiermacher hovorí:

„Všetky stopy krstu detí, ktoré by chceli objaviť v Novej zmluve, tam museli najprv vnieť“.

(Tí, čo by chceli nájsť podrobnejšie rozvedenie krstných príbehov v Novej zmluve, nech siahnu po mojej knihe (v maďarčine) s názvom „A odišiel svojou cestou radostný“. - Budapešť 1976 - kde na str. 60-143 sa dočítajú o týchto diskusiách o krste.)

20. B) Večera Pánova

1. Učenie Novej zmluvy

Nová zmluva uvádza Večeru Pánovu v štyroch prípadoch: Mt 26,26-28 Mk 14,22-24 Lk 22,17-20 a 1K 11,23-26. Z nich Pavlova správa je najstaršia a najúplnejšia. Podľa Pavla v centre Večere Pánovej stojí pripomínanie. „Na pamiatku“ neznamená jednoduché spomínanie, ako sa to obyčajne chápe, ešte menej spomienku úmrtia. Večera Pánova je *pripomenutím* a nie pamiatkou. Musí nám pripomínať živého Krista a nie iba historického.

Večera Pánova nám pripomína *Novú zmluvu, Kristovu obeť*. Znamená upevnenie zmluvy, hodnotenie a prijatie obety, smeruje k obnove nášho *spoločenstva* s Kristom a so sebou navzájom, upevňuje našu *nádej* v spasenie (Mk 10,38 J 12,24 R 6,3-11 Ga 2,20 2K 5,15 1J 1,1-4 Mk 14,25 Mt 26,29 Lk 22,18 a 1K 11,26).

Večera Pánova je však aj symbolom. Chlieb a víno slúžia na zobrazenie dopredu premietnutej udalosti (Kristovej obete). Úprimne prijatá Večera Pánova je však viac ako to: *je pripomienkou, poďakovaním, pobožnosťou, výzvou na poslušnosť voči Pánovi, zvestovaním Kristovho diela spásy a udržovaním bdelej nádeje ohľadne spásy*. Nie je magickým úkonom, ktorý svojou vlastnou mocou by nám poskytol milosť.

2. Prax mladej cirkvi

V prvých storočiach kresťanstva bola ústrednou časťou pobožnosti (bohoslužieb) Večera Pánova, ktorá bola najskôr prostým úkonom jedenia a pitia, ale s hlbokým zmyslom, neskôr sa zmenila na omšovú obeť. Obyčajné hmotné prvky začali chápať ako skutočné telo a Kristovu krv. To nastalo jednak preto, že cirkevní otcovia (bezpochyby s misijným zameraním) sa snažili prispôbiť k mystickým nárokom doby. Večera Pánova sa tak často zmenila na magický obrad, ktorý mal slúžiť na víťazné prekonanie mocností zla.

3. Vytvorenie učenia baptistov o Večeri Pánovej

Medzi baptistami je od prvopočiatkov o Večeri Pánovej používaný termín „úkon“ (ale aj „obrad“). No často sa vyskytuje aj termín „sviatosť“. Toto slovo uvádza aj John Smyth (sacramentum).

Kto môže mať účasť (na Večeri Pánovej)? Na túto otázku baptisti obyčajne dávajú dvojakú odpoveď. Podľa zástancov tzv. „uzavretej komúnie“ iba ponorením pokrstení veriaci s usporiadaným členstvom zboru (do toho typu patria aj slovnskí baptisti, spolu ostatnými Slovanmi - pozn. prekl.). Podľa zástancov otvorenej komúnie tí, čo boli pokrstení (v akomkoľvek veku a akýmkoľvek spôsobom) - teda nie je treba, aby boli baptistami. Používa sa ešte výraz „uzavretá interkomúnia“ a ten znamená, že prináležitosť ku ktorémukoľvek baptistickému zboru oprávňuje pre účasť v inom baptistickom zbore. V Maďarsku je väčšinou prijatá táto prax. Veľkú rolu hral pri odklone smerom k otvorenej komúnii kazateľ C. H. Spurgeon, ktorý ju zaviedol vo svojom zbore.

Úlohou prisluhovania večere Pánovej je poverený miestny pastor (kazateľ), alebo iná ordinovaná osoba. Od tejto praxe sa veľmi zriedka odchyľujú baptisti kdekoľvek vo svete. Teologicky sa vyvíjali smery zwingliánsky a kalvínsky vedľa seba. Ten prvý zdôrazňoval

pripomienkový charakter večere Pánovej, druhý Kristovu duchovnú prítomnosť. Tieto rysy sú charakteristické najmä pre anglických baptistov. Americkí baptisti skoro výlučne praktizujú iba uzavretú komúniu. V jednotlivých prípadoch vieme aj o takej prísnej praxi, že účasť na večeri Pánovej môžu mať iba členovia miestneho zboru. Tu je rozhodujúci charakter Večere Pánovej ako pamiatky. Baptisti všeobecne zavrhnú náuku o prepodstatnení, ale *vyznávajú živú prítomnosť vzkrieseného Krista*. Ale to až do tej miery, že v niektorých zboroch prázdna stolička naznačuje miesto Ježiša Krista za prestretým stolom hodu Pánovho.

Vyznávanie hriechov a poďakovanie však je všade na ústrednom mieste.

4. *Zhrnutie teológie o Večeri Pánovej*

Erik C. Rust, profesor teologického seminára Južného baptistického zväzu v Lousville začína jednu svoju štúdiu takto: „V bohoslužobnom poriadku cirkvi a v jej vyznávaní je Večera Pánova zaradená so zvestovaním Slova na rovnakú hodnotu“. V liturgickej tradícii katolicizmu je však na poprednom mieste. Cirkvi „sektárskeho typu“ sa preto eventuálne snažili jej prideliť nižšiu rolu. Aj my baptisti často spadáme pod toto obvinenie, lebo sme Večeru Pánovu urobili iba zriedkavým úkonom, zabúdajúc na to, že prvokresťanská cirkev ju vykonávala každú nedeľu. A tak sme sa dostali skoro celkom na zwingliovský postoj, totiž, poslúchajúc nariadenie Pánovo - aby sme to konali na jeho pamiatku - úkon sme mali skoro len za pamiatkovú slávnosť.

Južní (americkí) baptisti – z dôvodu, že im to pripomínalo rímskokatolícku omšu - sa často vyhýbali používaniu výrazu „sacramentum“ (sviatosť). Skoro zabudli, že veľkí reformátori - medzi nimi aj Kalvín - tento výraz uplatňovali na označenie pojmu *komúnia*.

Sviatosťné úkony majú spoločenský charakter. Ak ich nevysluhujú v zhromaždení, neznamenajú viac ako magické symboly či prázdnu machináciu. Nikto nemôže byť kresťanom iba sám, ale len v spoločenstve so svojím bližným a s Kristom. Takýto obnovný zážitok sa dá predstaviť iba v spoločenstve veriacich ľudí. „Byť v Kristu“ nikdy neznamená izolovaný pomer so vzkrieseným Kristom. Kresťanské „sakramentá“ (sviatosti) poukazujú na zážitky spojené so živým Kristom a zahrňujú nás do nich, keď sa k nám priblížia medzi spolu - veriacimi, v cirkvi. Kresťanské sviatosťi sú osobné a spoločenské zároveň.

Tieto sviatosťi, spolu so svojím osobitným významom, sa zaraďujú do svätého univerza. Použitím vody, chleba a vína, týchto symbolov vzatých z ľudského prostredia, poukazujú na vyššie, duchovné veci. Keď hovoríme o posvätenom univerze, máme za to, že poriadok prírody nemá taký aspekt, ktorý by sa jeho pričinením pre nás nemohol stať

vnímateľnou časťou Jeho prítomnosti. Ktorýkoľvek aspekt prírody sa zmení na symbol, z ktorého a cez ktorý vytušíme Jeho prítomnosť. Ako písal Paul Tillich: „...prírodné objektivity sa stanú nositeľmi transcendentných síl a významu, teda sviatostnými prvkami. To je základom protestantského znovuoobjavenia sviatostnej oblasti.”

Po stopách Rusta zhrňujem potrebné charakteristiky večere Pánovej v 6 bodoch:

a) Večera Pánova ako činné evanjelium

Spomeňme si na slová apoštola Pavla: „Lebo koľkokrát rás jete tento chlieb a pijete z tohto kalicha, zvestujte smrť Pánovu, dokiaľ nepríde”.

Proroci Starej zmluvy nielen slovami šířili zvesť Jahweho: znázorňovali ju aj obrazne. Hebrejský výraz *dábar* znamená takisto slovo, ako aj čin. V chlebe a víne sa symbolicky vyobrazuje Jeho smrť. Účastníci obradu sú postavení zoči - voči realite evanjelia. Chlieb a víno poukazujú mimo seba na skrúsené telo a preliatu krv Pánovu. Skutočnosť našej spásy pred našimi očami vyvstane ako realita dneška. Keď jeme, staneme sa účastníkmi napravujúcej prítomnosti Pána. Preto ten rozkaz, aby sme starostlivo dbali na to, ako jeme, aby sme - znevážiac si telo Pánovo - nejedli a nepili odsúdenie.

b) Večera Pánova ako Jeho živá prítomnosť

Reálna prítomnosť vzkrieseného Pána ako hostiteľa Večere harmonizuje s hore uvedenými slovami. Hebrejské slovo „*pamätať*” znamená viac ako si iba spomínať. Znamená, že *spriťomníme minulosť a tá sa stane skutočnou a účinnou realitou*. Pripomínať si teda Pánovu smrť neznamená iba sa zastaviť pri nejakej uplynulej udalosti, ale aj realitu aktuálnosti. Milosť kríža sa v duši veriaceho stane potenciálnou a znovuvytvorenou prítomnosťou. V našej dobe už nemyslíme v takýchto termínoch, ich význam je však celkom jasný. Katolícki teológovia sa to snažili zachovať, keď hlásajú, že za posväcujúcej modlitby chlieb a víno získajú doslovnú podobu tela a krvi. No žiaľ, ich myšlienková asociácia spojená s formuláciou „skutočná prítomnosť” sledovala cieľ, aby od protestantov prevzali definíciu, ktorá je dôležitá aj pre nás.

Ideu transsubstanciácie zavrhuje, ale uznávame živú prítomnosť vzkrieseného Pána. On je hostiteľom pri Večeri. On nám podáva chlieb a víno, znaky jeho obete. A ako ho vierou uznávame, symbolicky ho prijímame, tak dokonáva v nás svoje milostivé dielo.

c) Večera Pánova ako vd'akyvzdanie

Žiaľ, výraz „reálna prezencia” (skutočná prítomnosť) sa spája s katolíckou tradíciou práve tak ako slovo „eucharistia” - hovorí Rust. A predsa toto slovo je súčasťou aj našej protestantskej tradície. V gréčtine sa vyjadruje slovesom „vzdávať vd'aku”. Večera Pánova je teda *hostinou poďakovania*.

Všetky pobožnosti vyzývajú účastníkov ku vd'akyvzdaniu. V našich modlitbách a piesňach je oslavovaná neskonalá Božia milosť, skláňajúca sa k hriešnikovi. Vyzn(ávanie) hriechov je skutočnou podstatou každej pobožnosti, osobitne však Večere Pánovej. No takisto aj poďakovanie. Ako odsúdenie kríža, aj zlámané telo a preliata krv svojimi symbolmi tnú do živého v našom pyšnom a vzdornom srdci.

Takisto živo na nás pôsobí uvedomenie si *milosti, ktoré je hlbšie ako všetky hĺbky nášho hriechu a vyššie od všetkých výšok, kam až nás môže povzniesť naša hrdosť. Nuž obetujeme Bohu vd'aku svojho srdca*.

Významné je slovo „obetovať“. Ved' naša vd'ačnosť je obeťou, svätá obeta. Preto Večeru Pánovu môžeme vyjadriť aj ako Eucharistiú, aj ako eucharistickú obeť.

d) Večera Pánova ako obeť

Opäť narážame na jazykové ťažkosti a na problém, že katolícka prax nás oslepila voči významnému teologickému rysu v spojení s otázkou komúnie. Lebo katolícka omša sa drží postoja, že pri Večeri Pánovej sa reaktivuje golgotská obeť a odohráva sa u účastníkov pobožnosti zadosťučinenie za ich hriechy. Potom ako chlieb a víno - ich posvätením - sa stanú telom a krvou, kňaz ich opäť ponúkne Bohu za hriech ľudu. Takto sa spochybňuje idea jedinečnej smrti Pánovej, preto veľkí reformátori správne zavrhlí túto teologickú definíciu. Zachovali však ideu obete a obetná modlitba dostala miesto v protestantskej liturgii.

Je mysliteľný kompromis (zjednotenie)? - pýta sa Rust. A odpovie takto: Áno, ale potom musíme obeť definovať nanovo. Predovšetkým si musíme uvedomiť, čo pre Boha znamená kríž. Keď uznáme, že Pán nanebovstúpením svoje ľudské bytie povzniesol znova na nebeskú rovinu, takto použité symbolické zobrazenie obsahuje v sebe to, že historická realita inkarnácie (dejinná skutočnosť jeho zrodzenia sa v tele) so všetkými jej rozmermi sa bez zvyšku naplnila v tom božskom deji. *Kríž je vecou Božieho srdca.*

Podľa nebeskej stupnice hodnôt sa obeť uplatní iba vtedy, ak sa my pri prijímaní jej znakov zasvätime (Bohu). To je naša obeť, ktorú vykonávame počas prijímania Večere Pánovej. Pri večnej obeti Veľkňaza Ježiša zasväcujeme aj seba samých. Dietrich Bonhoeffer starostlivo rozlišuje medzi „lacnou milosťou“ a „drahou milosťou“. Tú prvú definuje ako statické prijímanie prostriedkov milosti, z ktorých sa však stráca sám človek. A to je to, čo sa tak často stane pri účasti na Večeri Pánovej! „Drahá milosť“ však znamená stotožnenie sa s ukrižovaným a zmŕtvychvstalým Pánom. Keď prijímame pozemské (hmotné) znaky, stotožňujeme sa s obeťou Pánovou, na ktorú ony odkazujú. Berieme účasť na utrpení nášho Pána a zaväzujeme sa hľadať spôsob v našom vlastnom živote, ako môžeme byť spolu s ním ukrižovaní, aby sme ho nasledovali vezmúc jeho kríž, aby sme „doplnili nedostatky jeho utrpení“. Toto existenciálne rozhodnutie robí Večeru Pánovu eucharistickou obeťou. Obeť neznamená iba to, že sa vzdávame svojej hrdosti, ale aj zasvätenie sa do služby.

e) Večera Pánova ako spoločné jedenie

Opäť si musíme povšimnúť starozákonný základ. Jednou z dvoch hlavných židovských obradných a obetných spôsobov bolo „spoločné jedenie“ (stolovanie), či „pokojná obeť“ (zebach š'lamím). Pri tejto forme obete pozbierali krv zvierat'a na spodku oltára. Vnútorosti a iné spálili na oltári. Mäso „pečené“ porozdeľovali medzi účastníkmi obradu. V poexilnom období obete za hriech a vinu boli vlastne špecializovanou formou týchto obetí. Podobne aj pascha, tento zvláštny zmluvný obrad spod hory Sinai - Horeb. Význam obete je zrejmý, keď si spomenieme, že Židia považovali krv za osobitnú nositeľku života. Preto ju venovali Bohu, od ktorého pochádza, zatiaľ čo veriaci dostali diel z mäsa. Účastníci obradu sa takto dostali do spoločenstva jeden s druhým aj s Bohom, za cenu života tretieho druhu, obetného zvierat'a. Takéto hostiny sa dajú uviesť do vzťahu so zmluvnou štruktúrou života Izraela. Tí čo sa zúčastnili na takejto obetnej hostine, boli zmluvnými partnermi (druhmi) a jedenie spečatilo aj ich zmluvný vzťah so samým Jahwem.

A tak *večera Pánova je aj zmluvným jedením (s Bohom) aj vzájomným spoločenstvom účastníkov* prostredníctvom obete. Či nám Pán nepripomína, že Jeremiáš zasľuboval novú zmluvu, ktorá sa uskutoční Jeho smrťou? Keď si slávnostne pripomíname utrpenie nášho Pána a prijímame pozemské znaky, ktoré symbolicky poukazujú na jeho telo a krv,

vstupujeme do vzájomného spoločenstva účastníkov i s Bohom, za cenu jeho obete. Kalich, ktorému dobrorečime, sa stane znakom nášho vzájomného spoločenstva skrze jeho zlámané telo. Ako sa v nás vierou znova vyobrazí, dostávame sa bližšie k plňšiemu vyobrazeniu cirkvi, jeho tela. Prostredníctvom neho zasväcujeme Otcovi seba aj spoločenstvo. Večera Pánova bola obyčajne uvedená hostinou lásky (agapé), na ktorej si vzájomne podelili jedlo a skonzumovali ho v bratskej jednote. Vrchol celého obradu tvorilo lámanie chleba a požehnanie kalicha (dobrorečenie), *v ohnisku bratského spoločenstva teda stála vykupiteľská láska samého Pána.*

Od doby Didaché (2. stor. po Kr.) sa stalo zvykom, že ako súčasť obradu recitovali Pánovu modlitbu a keď sa modlili za bratstvo, nemali na mysli iba spoločenstvo miestnych veriacich, ale v celosvetových rozmeroch mysleli na komúniu so všetkými ľuďmi, žijúcimi na zemi a s nebeským Svätým. Jedna modlitba, štylizovaná v Didaché, bola často prednášaná po prijatí znakov. Jej moderné pretlmočenie tu uvádzame: „Ako bolo zhromaždené na stráňach posiate a zožaté obilie, aby nám bol predložený tento lámaný chlieb, nech sa tak zhromaždí dovedna Tvoja cirkev zo všetkých končín zeme do Tvojho kráľovstva, lebo Tvoja je sláva a moc skrze Ježiša Krista na veky. Amen.“

f) Večera Pánova ako eschatologická hostina

My kresťania žijeme v napätí medzi prítomnosťou a budúcnosťou, medzi zaslúbením a jeho naplnením, medzi nádejou, čiastočne naplnenou a medzi jej konečným splnením. Toto napätie tvorí stred(obod) hostiny Večere Pánovej. Vždy sa v nej nachádza eschatologický vzťah.

Kresťanská viera sa zakladá na nádeji a zaslúbení viery. V starozmvnej literatúre dominuje eschatológia. S očakávaním hľadáme smerom, kde sa majú naplniť Božie ciele a zaslúbenia.

Židia si boli jasne vedomí dôležitosti zážitku času. Čas brali vážne, nie ako Gréci. Božia transcendencia bola zaprogramovaná do pozemských termínov. Boh bol práve tak isto prítomný pri ciele ako pri štarte. A tak sviatosti mali budúcnostný priemet. Boli to znaky a pečate milosti, ktoré boli zjavné už v Kristu, zároveň ukazovali dopredu na dobu, keď Boh bude všetkým vo všetkom. Chlieb a víno boli symbolmi nového neba a novej zeme.

Sme teda vyzvaní, aby sme to činili do Pánovho návratu, keď všetko stvorenstvo odzrkadlí slávu Pánovu.

Kristus nie je s nami v tej podobe ako bol za svojho pozemského bytia, alebo ako bude v dobe konečného naplnenia. Je prítomný svojím duchom. Hľadáme späť, aby sme pochopili svoje spasenie, pre ktoré nás uschopní Duch a hľadáme vpred ku dňu, kedy sa viera zmení na videnie. V tomto definitívnom stave sviatosti prestanú byť potrebné. Budeme žiť v bezprostrednej prítomnosti Krista a dôležitosť sprostredkujúcich sviatostí (znakov, poukazujúcich na jeho prítomnosť) už skončí.

„A nevidel som v ňom chrám, lebo Pán, všemohúci Boh, je jeho chrámom a Baránok” (Zj 21,22). Separovanosť je nutným sprievodným znakom našej stvorenosti a sviatostné znaky sú tiež časťou stvorenstva, hoci poukazujú až za ňu: ony zmiznú. Potom už bude naše spoločenstvo s napravujúcim Bohom úplné a dospejeme na vrcholy slávy a svetla a jeho bezprostrednej prítomnosti. To sa odohráva vždy, kedykoľvek jeme z chleba a pijeme z kalicha.

(Samozrejme Večera Pánova ako téma by potrebovala oveľa podrobnejšie rozvedenie. Tí čo by sa radi dozvedeli ďalšie podrobnosti, môžu siahnúť po mojej knihe ”Večera Pánova ako služba” – (v maďarčine) Budapešť 1995.)

20. (O cirkvi zásadne)

1. Členovia zboru (cirkvi)

Príslušnosť k ľudu Starej zmluvy zároveň znamenala aj príslušnosť k Bohu. Príslušnosť k ľudu Novej zmluvy, k cirkvi je však výsledkom, ovocím príslušnosti ku Kristu. Najprv musíme poznať a prijať Krista, až potom sa staneme príslušníkmi jeho ľudu. Ako sa vyvíja život jednotlivého človeka po stretnutí sa s Kristom a ako môže byť zabudovaný ako živý kameň do duchovného domu? Na túto otázku hľadáme odpoveď v nasledujúcich riadkoch.

V jednej z predchádzajúcich kapitol som už hovoril o tom, čo učí Biblia o viere. Tu iba spomeniem, že *viera je úžasným Božím darom, ktorý je nevyhnutný už pri štarte (na začiatku)*. Iba počuté zvestovanie Slova, alebo Písmo čítané s vierou, či tak vydané svedectvo sú schopné predstaviť nám Krista na to, aby *odkryli našu hriešnosť a ukázali na jedinú správnu cestu*. Až po tom všetkom je predstaviteľný návrat, *obrátene* - nie tak, že sa vrátim tou istou cestou, po ktorej som chodil dosiaľ (čiže pekne pomaly sa trochu napravím), ale tak, že sa navrátim k Bohu, ktorý ma upraví na celkom novú cestu, podľa Biblie: na cestu úzku.

Obrátene v Novej zmluve znamená zmenu zmýšľania, orientovanosti. Znamená oné obrátene (ktoré je, pravda, skutkom človeka, samozrejme, s Božou pomocou), po ktorom nasleduje *znovuzrodenie*, ktoré v nás vykoná Boh. Jeho výsledkom je "novorodeniato", teda nový človek. *Rast, či vývoj* nového človeka Biblia vyjadruje slovom *posvätenie*. Aj to je dielom Božím a jeho výsledkom je svätý život.

Veriaci, ktorý chodí po tejto ceste, prirodzene *túži po Bohu a po jeho ľude, po cirkvi (zbore)* a žiada sa pripojiť k nemu. Či niekto naozaj žije novým životom, či je obrátený a znovuzrodený veriaci, to sa dá rozoznať na základe skutkov, teda *po ovoci, ktoré sa zákonite objaví* v novom živote a nie iba podľa jeho slov. Biblia nazýva ovocím Ducha lásku, radosť, pokoj, trpezlivosť a iné podobné vlastnosti, ktoré sú jednoznačné dôkazy nového života.

Členovia, či údovia cirkvi (zboru) majú svoje práva i povinnosti. Pobádanie na užívanie týchto práv a na plnenie povinností je biblické iba v znamení lásky. Funkcionári zboru sa získajú len z členov zboru, povolaných k službe, tým, že spoločenstvo rozozná ich povolanosť a zvolí ich na rôzne hodnosti. Je však treba si pohovoriť aj o vlastnej vyvolávajúcej aktivite Božej, o povolaní, či určení (predestinácii).

2. Vyvolenie z milosti (predurčenie)

Spolu s Písmom prehlasujeme, že „Boh neuprednostňuje osoby“ (Sk 10,34n R 2,11) a že chce spasiť každého (J 3,16). To, že napokon nebude spasený každý, nezávisí od Boha. Touto definíciou sme vopred vylúčili možnosť krajnej dvojitej kalvínskej predestinácie, podľa ktorej Boh niektorých vopred určil pre spásu, iných pre zatratenie.

Miesto predurčenia Biblia hovorí o Božom predvídaní a o jeho pôvodnom rozhodnutí, o jeho určení na veky, ale aj o milostivom povolaní a oddelení.

Podľa E. Brunnera „táto strašidelná náuka (o dvojitom predurčení) je protibiblická, kým náuka o večnom oddelení nie je iba biblická, ale vlastne je skutočným stredom svätého Písma, srdcom evanjelia“. Boh nechce, aby ktokoľvek z ľudí zahynul (1Tm 2,4 Tt 2,11 2Pt 3,9). To samozrejme neznamená, že by nebolo možné odmietnuť milosť a že je nemožné z milosti vypadnúť (Žd 6,4-6). Boh v Ježiši Kristovi volá k sebe každého. Povolaní, ktorí poslúchli, vstúpia do spoločenstva s ním a z nich niektorých si osobitne vyvolí na vykonanie určitých úloh. Tých pripraví, uschopní na špeciálnu službu. To všetko je dielom Božej milosti!

Texty na zapamätanie a pre štúdium:

1. J 16,2 Lk 17,21 Iz 5,1nn 27,2nn R 12,4n 1K 10,16n 12,12nn Ef 1,22 4,16 4,25 5,23 Kol 1,18 2,19 Ga 1,16 2,20 R 8,10 Ga 3,27 R 13,14 Fp 3,9 Ef 4,11n 1K 12,28 Ef 1,4 1K 5,11 2Tm 2,19n.
2. Mt 26,26-28 Mk 14,22-24 Lk 22,17-20 1K 11,23-26 Mk 10,38 Jn 12,24 R 6,3-11 Ga 2,20 2K 5,15 1J 1,1-4 Mk 14,25 Mt 26,29 Lk 22,19 1K 11,26.
3. Porovnaj: Textové odkazy Bapt. vyznania viery, body 12,5 až 9 s textovými odkazmi.
4. Sk 10,34n R 2,11 J 3,16 1Tm 2,4 Tt 2,11 2Pt 3,9.

Kontrolné otázky:

1. Čo vieme o starozmluvnom pojme „zbor“?
2. Čo znamená slovo „cirkev“?
3. Akú rolu majú Letnice z hľadiska cirkvi?
4. Aký je vzájomný pomer medzi Božím kráľovstvom (vládou) a cirkvou?
5. Čo chce vyjadriť apoštol Pavel tým, že cirkev nazýva Kristovým telom?
6. Aký je ideálny zbor?
7. Čo znamená pripojiť sa ku zboru?
8. Kedy je potrebné vylúčenie?
9. Aká je úloha vodcov v zbere?
10. Ktorá je biblická forma: ľudová, alebo vyznavačská cirkev?
11. Aká je budúcnosť cirkvi?
12. Existujú sviatosti v užšom zmysle slova?
13. Prečo konáme krst ponorením a večeru Pánovu?
14. Aký je náš názor na krst nemluvniat?
15. Čo je podmienkou krstu ponorením?
16. Má krst ponorením svoje požehnanie?
17. Aký je náš názor o prepodstatnení?
18. Je Ježiš Kristus prítomný pri Večeri Pánovej?
19. Čo znamená zatvorené a otvorené spoločenstvo?
20. Akými výrazmi označujeme obrat k Bohu a postup v živote viery?
21. Čo je obrátenie ?
22. Kto vykonáva znovuzrodenie a posvätenie?
23. Podľa čoho sa dá stanoviť, že niekto je naozaj v spoločenstve so Svätým Duchom?
24. Čo znamená dvojité predestinácia?
25. Učí Biblia o dvojitej predestinácii?
26. Učí o milostivom vyvolení?

IX. KONIEC A POKRAČOVANIE (ESCHATOLÓGIA)

21. Od smrti po vzkriesenie

1. *O smrti*

O smrti hovorí Biblia v mnohých súvislostiach a v mnohorakom zmysle. Je reč o smrti tela a na rozdiel od toho o smrti duše (Mt 10,28 Lk 12,4). Môže znamenať odlúčenie duše od tela (Kz 12,7; Jk 2,26). Avšak *nikdy neznamená zánik*, iba konečnú stanicu fyzického života.

Smrť je následkom hriechu (Gn 2,17; 3,19; R 5,12.17; 6,23). Objavuje sa aj v zosobnenej podobe.

Keďže smrť je zánikom iba vo vzťahu k telu, vynára sa nám otázka, čo nasleduje po nej?

2. *Po smrti*

Podľa prastarej viery Židov sa duša po smrti dostáva do šeólu, do vlasti mŕtvych. Je to ríša mlčania a zabudnutia. Nachádza sa mimo ríše Jahveho. Každopádne je to miesto. Nachádza sa v útrobach zeme, či v jej srdci. Má brány, je pusté a tmavé. Každý mŕtvy sa dostane sem, dobrý či zlý rovnako.

Neskôr poznávajú, že Jahve je Pánom i smrti a vláda smrti raz skončí. Po zrode idey odplaty sa šeól „rozdeľuje“ vo dvoje. Jedna jeho časť sa ponorí do pekla, druhá sa povznesie do raja.

Pán Ježiš, prispôbiac sa ku svetu predstáv svojej doby, hovorí o pekle (hádés), o gehene, o raji, ale v jeho učení nie je položený dôraz na bezprostredné pokračovanie po smrti, ale na posledný súd, na posledné usporiadanie a na spásu. Po niekoľkých ďalších výrazoch peklo znamená ohnivé jazero, horiace a dymiace jazero síry, ktoré je konečným „miestom pobytu“ Satana a Smrti (tu zosobnené) – Zj 20,10-14.

3. *Tzv. medzistav*

Tzv. medzistav „dáva miesto“ mŕtvym od smrti po vzkriesenie. To je podľa Pána Ježiša jednak raj, kde vyčkávajú zbožní (to ešte nie je nebo), jednak gehena, kde nespravodliví už trpia, ale tiež ešte čakajú (teda ešte nie peklo).

To, akú zmenu vyvolalo konečné Kristovo víťazstvo v ríši duchov a mŕtvych, som sa už pokúsil rozobrať. Musíme však poznamenať, že v tejto oblasti máme iba hmlisté tušenia. V Biblii je dôraz položený vždy na pozemský život a na slávu (alebo zatratenie) po vzkriesení.

Každopádne sa nám javí, že Kristus po svojom víťazstve „vzal so sebou“ obyvateľov raja a Jeho, ako prvotinu, nasledovali svätci Starej zmluvy. (Vyššie som už hovoril o tom, že spomedzi „obyvateľov“ Vlasti mŕtvych, šeólu, niektorých tiež vzal so sebou – porovnaj so str. ...) Veriaci, ktorí zomreli po Kristovom nanebovstúpení, sa dostanú k nemu, do neba (J 17,24). Preto z pohľadu veriacich smrť už toľko stratila zo svojho významu, že hoci ešte v nebi očakávajú vzkriesenie, predsa aj toto očakávanie je podľa apoštola Pavla lepšie, ako pozemský život (Fp 1,24 Zj 6,11 1Te 4,13 2K 5,1-10 Fp 1,24nn).

O tom, že by sa po smrti ešte otvorila možnosť pre obrátenie, Biblia nevie. Máme iba niekoľko miest, kde je reč o akomsi očistení, avšak týchto pár miest neposkytuje dostatočný základ napr. pre učenie o očistci.

22. *Udalosti konca*

V súvislosti s touto témou by bolo treba hovoriť - akosi úvodom - o *znameniach* pred opätovným príchodom Ježiša. Z týchto znamení Pán v prvom rade pripomína tzv. politické znamenia: vojny, revolúcie, zmätky atď. Po druhé, zvrátenosti spoločenského života:

nezákonnosť, nespravodlivosť a vnútri najmenej spoločenskej jednotky, rodiny zasa: neveru, nelásku, nenávisť. Po tretie, ateizmus, tešiacy sa stále väčšej popularite. Po štvrté, zvláštne a čoraz častejšie sa prihodiace prírodné katastrofy a divy. Za piate, misijnú činnosť, ktorá sa v istom ohľade oživí a uzavrie (naplní sa počet pohanov), úpadok života viery(či vari Syn človeka nájde vieru?). Po šieste znovuzriadenie štátu Izrael. K podrobnému výkladu znamení tu nepristúpim.

1. Antikrist

Antikrist je zosobnením protikristovkých síl. Spolu s falošným prorokom je Satanovým nástrojom. Do istej doby sa javí ako neporaziteľný, no napokon sa ukáže jeho slabosť. Kristus ho porazí. Jeho vystúpenie nastane bezprostredne pred príchodom Pána. Vyvoleným zapríčiní veľa utrpenia.

2. Kristov (druhý) príchod

Ohľadne Kristovho príchodu Nová zmluva používa tri výrazy. Z nich prvý znamená *príchod* (parúzia), druhý *zjavenie* (epifaneia) a tretí *odhalenie* (apokalypsis). Tieto pojmy (najmä na základe 2Te 2,8) naznačujú, že vracajúci sa Kristus hneď po svojom návrate nebude viditeľný pre všetkých, jeho príchod a sebaodhalenie nebude dielom okamžiku. Ježiš sa navráti (môžeme povedať, že do blízkosti Zeme), pred zrakom pozemšťanov ho zakryje oblak (práve tak ako za jeho odchodu do neba). Jeho zviditeľnenie (epifaneia) dostanú veriaci ako dar, tí, ktorých si Pán vezme so sebou, spolu s tými, ktorí zomreli v Kristu a teraz povstali k životu. Potom živí veriaci a vtedy vzkriesení budú zároveň uchvátení v duchovnom (oslávenom) tele cez oblaky k Pánovi (akoby na jeho prijatie), aby ich potom navzájom nikdy a nič neodlúčilo. O tom hovorí apoštol Pavel v 1Te 4,15-18. Potom nastane ono „každé oko ho uvidí“ (Zj 1,7 - vzťahuje sa to na neveriacich, ktorí ostanú na zemi, a na „bláznivé panny“).

Koľko času uplynie medzi horespomenutými udalosťami, na to nemáme osobitný odkaz, ale je veľmi pravdepodobné, že medzi ubiehajúcimi eschatologickými udalosťami, teda medzi príchodom, zviditeľnením pre veriacich a všeobecným odhalením nebude veľká časová medzera. Keďže však Božie zjavenie robí medzi jednotlivými fázami rozdiel, ani my nemôžeme prejsť zatvorenými očami pri ich časovom rozlišovaní.

3. Doba príchodu

Úvodom musíme niečo povedať o názve „Syn človeka“, lebo Kristus sa navráti ako Syn človeka, teda v oslávenom tele, tak ako odišiel. Ďalej o výraze „deň Pánov“, ktorý označuje čas konca. „Parúzia“ (návrat) je definitívnym koncom. (Delitzsch hovorí, že prvý Ježišov príchod je počiatkom konca a jeho druhý príchod je koniec konca. (Podľa Haarbecka ráno veľkého dňa Pána je Kristov návrat, jeho večerom je zasa všeobecné vzkriesenie mŕtvych a posledný súd.)

Presný termín *Parúsie* človek nemôže poznať. To je božie tajomstvo. Ježiš hovorí, že to nepozná ani Syn. Ako máme chápať túto tézu, o tom sa vedú hádky, hoci termín je až veľmi jednoznačný. Syn, zjavený v tele, nebol vševedúci, pri svojom (sebavyprázdnení?) sa vzdal aj vševedúcnosti. (To sa, pravda vzťahuje iba na jeho existenciálny stav). A že niečo sa predsa dozvieme, to je dielom osobitnej Božej milosti. Musíme pozorne sledovať znamenia, dejiny. Medzi mnohými znameniami Ježiš pripomína jedno so zvláštnym dôrazom: pučanie figovníka a iných stromov je všelijak na zamyslenie (Lk 21,29-32).

Vieme aj to, že druhý príchod Ježišov bude prekvapujúci. Výraz „Hľa, prídem skoro” (teda náhle, nečakane – Zj 22, verše 7, 12 a 20) má ten význam. Našou prvotnou úlohou je pohotovosť, bdenie, pritom však máme príkaz aj sledovať znamenia.

Cieľom *parúsie* je ujasnenie toho, že Kristus je Pánom. Pánom na nebi i na zemi, pred ním sa musí skloniť každé koleno.

Ježišove zaslúbenia sa vždy naplnili, to im dáva dôveryhodnosť. Môžeme si byť istí aj ohľadne jeho návratu, sľub sa naplní. Z nášho hľadiska je najdôležitejšie, aby sme boli (nájdení) pripravení. To neznamená nečinnosť, ale konanie tej roboty, ktorú nám zveril Pán: „Chodte a čiňte mojimi učeníkmi všetky národy!”

4. Tisícročné kráľovstvo

Tisícročné kráľovstvo začne poviazaním Satana. Tento obraz znamená, že Satanovi bude odňatá možnosť aktivity. Tisíc rokov neznamená nutne tisícročné obdobie podľa našich pojmov. Kristus bude vládnuť spolu so svojimi (Zj 20,1-6). Koncom obdobia kráľovstva Satan dostane poslednú šancu a tú využije na to, aby bojoval proti Kristu. Po svojej porážke sa dostane do jazera (plného) síry a ohňa (Zj 20,9-14 21,4).

5. Posledný súd

Z výrazu ”posledný súd” vyplýva, že existujú aj predchádzajúce súdy. V Biblii slovo súd znamená aj oddelenie. Polarizovanie je plynulé, existuje však aj konečné rozdelenie. Tí, ktorí však posúdili sami seba - podľa Pavla - z Božej strany nespadnú pod súd (1K 11,31). Rozdelenie je aktuálne pre tých, ktorí ešte neprišli na súd. Jedni zdedia radostný variant večného života (Mt 25,21 5,8), iní jeho mučivú časť (trápenie) (Žd 10,27 Lk 13,28 Mt 13,39).

6. Náprava vesmíru

Náprava vesmíru je Božím cieľom. To dosiahne cestou napätia medzi svojou láskou a spravodlivosťou, omilostením a spasením, odsúdením a zatratením. Biblia nevie o tom, že by Boh nakoniec nejakým milostivým rozhodnutím zrušil zatratenie. Ono je takisto večné ako spása (Mk 9,48 2e 1,9 Žd 6,2 J 3,36 Zj 22,15). Sväté Písmo hovorí o znovustvorení sveta, o novom nebi a novej zemi (Zj 21,5), o tom, že Boh sa nasťahuje k ľuďom. Čo máme presne rozumieť pod tým a ako sa veci v budúcnosti v skutočnosti utvoria, nevieme. Sú to Božie tajomstvá. Každopádne napriek tomu s takou istotou ako malé dieťa, ktoré ani trochu nechápe podstatu vecí a zverí sa svojmu oteckovi, lebo cíti, vie, že ho má rád, aj my zverujeme svoj život a svoju budúcnosť do rúk nášho Pána a Stvoriteľa. Táto Božia láska garantuje budúcnosť tých, čo ho ľúbia podobne, šťastnú budúcnosť svojich poslušných detí.

Texty na zapamätanie a štúdium

Pre úvod: Gn 2,17 3,19 R 5,12 a 17 6,23 Kaz 12,7 Jk 2,26 Mt 10,28 Lk 12,4

Zj 20,10 a 14 Fp 1,21nn Zj 6,11 1Te 4,13 2K 5,1-10 Fp 1,24nn

1. 1J 2,18a 4,3 2,18 a 22 2J 7 2Te 2,3 a 8 Zj 13,1-10

2. 2Te 2,8 1Te 4,15-18 Zj 1,7

3. Lk 21,29-32 Zj 22, v. 7, 12 a 20

4. Zj 20,1-6 9-14 21,4

5. 1K 11,31 Mt 25,21 5,8 Žd 10,24 Lk 13,28 Mt 23,39

6. Mk 9,48 2Te 1,9 Zj 22,15 1K 15,28.

Kontrolné otázky

1. Ako Biblia chápe slovo "smrť"?
2. Prekonalo vývoj zjavenie o záhrobí?
3. Ako si predstavovali posmrtnú existenciu v dobe patriarchov?
4. Ako tento problém videli Židia v dobe Ježišovej?
5. Prispôsobuje sa Pán Ježiš ohľadne záhrobia k predstavám viery svojej doby?
6. Čo má dôležitejší význam v Ježišovom učení: bezprostredné posmrtné bytie, alebo súd?
7. Ako sa vytvára situácia "medzistavu" po Kristovom víťazstve?
8. Čo učí Biblia o antikristovi?
9. Čo učí Nová zmluva o (druhom) Pánovom príchode?
10. Kedy príde Kristus?
11. Čo vieme o Kristovom kráľovstve pokoja?
12. Kto príde na posledný súd?
13. Vie Biblia o tom, že napokon sa aj Satan obráti a peklo prestane?
14. Čo znamená znovunapravenie vesmíru?

ŽIVOTOPIS THDR MIHÁLYA ALMÁSIHO

Dr Mihály Almási sa narodil v meste Kiskunhalas (v južnom Maďarsku). Maturoval v Kecskeméte. Kazateľský diplom získal na Baptistickéj teologickej akadémii v Budapešti. R. 1976 získal ďalší diplom teológie v Debrecíne, na tamojšej Reformovanej teologickej akadémii. Tu r. 1981 skladal aj doktorské skúšky.

Študiá absolvoval vo Švajčiarsku a v USA. V rokoch 1984-85 ako hosť - výskumník (Visiting Scholar) pracoval v Spojených štátoch na Teologickom seminári Južných baptistov

v Louisville, Kentucky. Od r. 1973 je aktívny kazateľ. Od r. 1981 je profesor katedry systematickej teológie na BTA v Budapešti. Bol predsedom Jednoty baptistov v Maďarsku, členom vedenia Svetovej rady cirkví, podpredsedom ERC a Biblickej rady v Maďarsku.

Jeho odborom je kresťanská teológia. Almásiho publikácie naznačujú, že jeho užším odborom je učenie o cirkvi, ekleziológia.

Jeho prvá kniha bola vydaná r. 1976, po nej nasledovali ďalšie tri. V Amerike, kde strávil štyri roky (1982-86), vyšli jeho štyri štúdie.

Táto kniha je kompletná kresťanská dogmatika (vierouka) v populárnom, čitateľnom štýle.

Vydala Bratská Jednota Baptistov na Slovensku v roku 2002

www.bjb.sk

Tento dokument je možné voľne šíriť v nezmenenej forme. Akékoľvek zmeny, zásahy, alebo kopírovanie pre komerčné účely sú v zmysle zákona zakázané.

Na základe zákona NRSR č. 34/2001 všetky práva vyhradené.